

ANALÝZA VÝVOJE ZAMĚŠTNANOSTI A NEZAMĚŠTNANOSTI V ROCE 2005

I.	ÚVOD	1
1.	Stručný vývoj zaměstnanosti a nezaměstnanosti	1
2.	Vývoj souvisejících makroekonomických indikátorů v roce 2005	3
II.	ZAMĚŠTNANOST	7
1.	Stav a vývoj zaměstnanosti v roce 2005	7
2.	Sektorová a odvětvová struktura zaměstnanosti	17
3.	Vzdělanostní struktura zaměstnanosti	20
4.	Insolvence	20
III.	NEZAMĚŠTNANOST	21
1.	Vývoj nezaměstnanosti v roce 2005	22
2.	Toky nezaměstnanosti	28
3.	Struktura uchazečů o zaměstnání	33
4.	Regionální nezaměstnanost	47
IV.	POLITIKA ZAMĚŠTNANOSTI	52
1.	Zaměření politiky zaměstnanosti v roce 2005	52
2.	Výdaje na politiku zaměstnanosti	54
3.	Aktivní politika zaměstnanosti realizovaná úřady práce	55
4.	Systém investičních pobídek	62
5.	Cílené programy k řešení zaměstnanosti	64
6.	Projekty zaměstnanosti v rámci OP RLZ a JPD 3	66
V.	MEZINÁRODNÍ SROVNÁNÍ ZAMĚŠTNANOSTI A NEZAMĚŠTNANOSTI	71
VI.	OČEKÁVÁNÍ VE VÝVOJI ZAMĚŠTNANOSTI A NEZAMĚŠTNANOSTI	75

Metodické poznámky
Seznam použitých zkratk

Přílohy

Zdroj dat: MPSV (pokud není uvedeno jinak)

I. Úvod

1. Stručný vývoj zaměstnanosti a nezaměstnanosti

V roce 2005 bylo v české ekonomice podle Výběrových šetření pracovních sil ČSÚ (VŠPS) v průměru **4 764,0 tisíc zaměstnaných osob**, což je ve srovnání s rokem 2004 o **57,4 tisíc zaměstnaných osob více** (v relativním vyjádření meziroční nárůst o 1,2 %). Meziroční nárůst zaměstnanosti byl výrazný zejména ve 3. čtvrtletí (4 797,2 tisíc osob), kdy meziroční nárůst představoval 1,7 % (79,8 tisíc osob). Dynamika nárůstu zaměstnanosti byla v průběhu roku vysoká - **počet zaměstnaných se mezi 1. a 4. čtvrtletím 2005 zvýšil o téměř 100 tisíc osob.**

Změny zaznamenala struktura zaměstnaných podle jejich postavení v zaměstnání. Z velké části šlo o přesun v rámci kategorií podle postavení v zaměstnání. **Růst zaměstnanosti se projevil především ve skupině zaměstnanců**, jejichž počet se zvýšil proti předchozímu roku o **89,4 tisíc** na 3 979,5 tisíc osob (tj. o 2,3 %). **Pokračoval pokles počtu podnikatelů** - počet podnikatelů se zaměstnanci **klesl o 10,4 tisíc** na 177,1 tisíc (tj. o 5,5 %) a počet podnikatelů bez zaměstnanců o **22,1 tisíc** na 551,1 tisíc (tj. o 3,9 %). Z kategorií zahrnutých do podnikatelského sektoru se zvýšil pouze počet pomáhajících rodinných příslušníků (o 3,9 tisíc, tj. o 12,5 %). Podíl podnikatelů na celkové zaměstnanosti přesto zůstává v ČR ve srovnání s ostatními zeměmi EU nadprůměrný.

Zaměstnanost v roce 2005 poklesla pouze v primárním sektoru, a to o 12,8 tisíc osob. Podíl tohoto sektoru na celkové zaměstnanosti poklesl na 4,0 %. Nejvíce se zvýšil počet zaměstnaných osob v sekundárním sektoru, a to o 35,8 tisíc osob, s podílem tohoto sektoru na celkové zaměstnanosti **39,4 %**. Ve stavebnictví vzrostla zaměstnanost jak absolutně, tak relativně, v roce 2005 přibylo 22,9 tisíc osob. Průmysl jako celek zaznamenal sice nižší nárůst zaměstnanosti o 12,9 tisíc osob, ale provázený vyšším nárůstem produktivity práce. Jeho relativní zastoupení v sektorové struktuře se mírně snížilo. **V terciárním sektoru, kde je již zaměstnáno 56,6 % pracovníků, vzrostl počet zaměstnaných osob o 34,4 tisíc.**

Z regionálního hlediska byl **nejvyšší nárůst zaměstnanosti v Praze a kraji Moravskoslezském, největší pokles zaměstnanosti byl zaznamenán ve Zlínském kraji.**

Celková **míra zaměstnanosti** (obyvatelstva ve věku 15 – 64 let), jako důležitého ukazatele strategie zaměstnanosti EU, měla hodnotu **64,8 %** a byla

o 0,6 p.b. vyšší než v roce 2004. **Míra zaměstnanosti žen** vzrostla o 0,3 p.b. na **56,3 %**, míra zaměstnanosti **mužů** vzrostla o 0,9 p.b. na **73,3 %**, u **osob ve věku 55 - 64 let** vzrostla na **44,6 %**, tj. o 1,9 p.b.

Obecná míra nezaměstnanosti, podle výsledků VŠPS (ILO) v průměru za rok 2005 dosáhla 7,9 % a proti stejnému období roku 2004 byla nižší o 0,4 p.b. Registrovaná míra nezaměstnanosti vykazovaná MPSV činila v tomto období 9,0 %, což představuje proti roku 2004 pokles o 0,2 p.b. (k 31. 12. 2005 činila 8,9 % a byla meziročně nižší o 0,6 p.b.). Odchylná úroveň nezaměstnanosti vykazovaná MPSV a ČSÚ vyplývá zejména z jiného způsobu zjišťování po obou liniích a odlišného vymezení registrovaných uchazečů o zaměstnání a nezaměstnaných podle mezinárodní definice ILO (viz Metodické poznámky).

Průměrný počet uchazečů o zaměstnání registrovaných na úřadech práce v roce 2005 činil 514,3 tisíc osob, v roce 2004 jich bylo na ÚP evidováno v průměru 537,4 tisíc. Počet registrovaných osob poklesl z 541,7 tisíc k 31. prosinci 2004 na **510,4 tisíc k 31. prosinci 2005, tj. o 31,3 tisíc osob**. Nárůst zaměstnanosti byl vyšší než pokles nezaměstnanosti. Pohyb nezaměstnaných do a z evidence úřadů práce byl nadále intenzivní, i když se snížil **počet nově hlášených uchazečů o zaměstnání** a i těch, kteří **z evidence odešli** (ukončená evidence nebo vyřazení). V důsledku účinnosti nového zákona o zaměstnanosti **se výrazně zvýšil počet uchazečů o zaměstnání vyřazených pro neplnění součinnosti s úřadem práce**. V roce 2004 bylo z tohoto důvodu z evidence ÚP vyřazeno 59,6 tisíc uchazečů o zaměstnání, **v roce 2005 již 83,5 tisíc osob**.

Zvýšil se i **počet volných pracovních míst** hlášených na úřadech práce. V roce 2005 se počet volných míst pohyboval na úrovni 50 – 60 tisíc míst (v roce 2004 přibližně v rozmezí 40 – 50 tisíc míst). Zlepšil se i ukazatel **počtu uchazečů na 1 VPM** - v roce 2005 měl v průměru hodnotu **9,2**, což je méně o 2,6 uchazeče než před rokem.

Z rizikových skupin **vzrostl absolutně i relativně počet osob se zdravotním postižením** (k 31. 12. 2005 jich bylo v evidenci ÚP **75,3 tisíc**, podíl na celkovém počtu uchazečů o zaměstnání činil **14,8 %**) a **podíl dlouhodobě nezaměstnaných** (déle než 12 měsíců - **41,7 %**).

Dlouhodobě roste nezaměstnanost osob starších 50 let (v evidenci ÚP **25,2 %**), **snížil se počet i podíl osob mladších 25 let (18,9 %) a zvýšilo se průměrné zastoupení žen** mezi uchazeči o zaměstnání (**52,3 %**). Z hlediska

dosaženého vzdělání jsou stále nejpočetněji zastoupeni vyučení uchazeči o zaměstnání (41,0 %) a dále uchazeči bez ukončeného vzdělání nebo se základním vzděláním (30,6 %).

Pozitivní skutečností je **pokles míry nezaměstnanosti ve všech** krajích s výjimkou **Jihočeského** (nárůst o 0,1 p. b.). **Nejvíce se míra nezaměstnanosti snížila v kraji Moravskoslezském a Olomouckém, tj. v krajích s druhou a třetí nejvyšší nezaměstnaností.** I když velké regionální rozdíly přetrvávají i nadále, **rozdíl** mezi mírou nezaměstnanosti **v okresech s nejvyšší a nejnižší nezaměstnaností se snížil o 1,1 procentního bodu.** Nejvyšší míra nezaměstnanosti k 31. 12. 2005 představovala 21,2 % v okrese Most, naopak nejnižší v okrese Praha-východ 2,5 %.

Pozitivní vývoj zaměstnanosti a nezaměstnanosti byl především důsledkem **dobrých ekonomických podmínek** v roce 2005. V porovnání s vysokým růstem HDP v roce 2005 je nezaměstnanost stále ještě vysoká a má především **strukturální charakter** – zaměstnavatelé nabízejí volná pracovní místa, ale pracovní síla často nedisponuje odpovídající praxí a vzděláním. Na odstranění těchto bariér by se měla orientovat aktivní politika zaměstnanosti.

Od 1. října 2004 nabyl účinnosti **zákon č. 435/2004 Sb., o zaměstnanosti**, který zpřísnil podmínky pro vedení uchazečů o zaměstnání v evidenci úřadů práce, pro poskytování podpor v nezaměstnanosti. Zákon zároveň kromě stávajících nástrojů aktivní politiky zavedl i nové nástroje a opatření aktivní politiky zaměstnanosti. Dále jsou poskytovány v rámci programů dotace podnikům, které vytvoří nová pracovní místa v okresech s vysokou mírou registrované nezaměstnanosti. Tato a další opatření, která se začínají projevovat, přispívají ke snížení regionálních rozdílů v nezaměstnanosti, k předcházení dlouhodobé a opakované nezaměstnanosti ohrožených skupin obyvatelstva.

2. Vývoj souvisejících makroekonomických indikátorů v roce 2005¹

V roce 2005 se v České republice zlepšila celková ekonomická situace. Dařilo se dosáhnout většího souladu mezi základními ekonomickými parametry, k nimž

¹ Pro zpracování této části byly použity podklady ČSÚ - *Vývoj české ekonomiky v roce 2005, analýzy vývoje stavebnictví, průmyslu, vývoje mezd v roce 2005, rychlé informace k vývoji HDP, k inflaci a spotřebitelským cenám.*

patří ekonomický růst, cenová stabilita, vnitřní i vnější rovnováha, zvyšování zaměstnanosti a snižování nezaměstnanosti.

Hrubý domácí produkt

Vývoj hrubého domácího produktu se v průběhu roku 2005 rostl zrychlujícím se tempem: v 1. čtvrtletí vzrostl HDP o 5,3 %, ve 2. čtvrtletí o 5,8 %, ve 3. čtvrtletí došlo k jeho zpomalení (růst HDP o 5,8 %) v důsledku poklesu hrubé přidané hodnoty v zemědělství (díky nepříznivým klimatickým podmínkám v období sklizně), ve 4. čtvrtletí 2005 HDP opět vzrostl, a to o 6,9 %.

HDP v běžných kupních cenách **v roce 2005** dosáhl 2 931,1 mld. Kč, což bylo meziročně **reálně více o 6,0 %**. Podstatně méně než HDP se zvýšily výdaje na konečnou spotřebu (reálně o 2,0 %) a stagnovaly výdaje na tvorbu hrubého kapitálu (nárůst reálně o 0,1 %). Spotřebitelské výdaje domácností 1 421,9 mld. Kč v běžných cenách vzrostly reálně o 2,6 % a výdaje na tvorbu hrubého fixního kapitálu 773,9 mld. Kč v běžných cenách se reálně zvýšily o 3,7 %. Na růst HDP měl rozhodující vliv čistý vývoz, jeho přírůstek se podílel na přírůstku HDP téměř třemi čtvrtinami. Celkový vývoz se meziročně zvýšil reálně o 11,1 % a rostl rychleji než dovoz (reálný nárůst o 4,8 %).

Z pohledu odvětvové zejména energetika, obchod, peněžnictví a tržní služby.

Meziročním nárůstem HDP o 6,0 % se Česká republika společně se Slovenskou republikou stala nejrychleji rostoucí ekonomikou ve střední Evropě (HDP za EU25 podle odhadu Eurostatu vzrostl v roce 2005 o 1,6 %, ve 4. čtvrtletí 2005 o 1,8 %) a jednou z nejrychleji rostoucích ekonomik světa.

Ekonomický růst v roce 2005 nejvíce ovlivnil zahraniční obchod, nikoliv domácí poptávka, nehrozí tak riziko zvýšení inflace nebo zhoršení obchodní bilance, jak tomu bylo v letech 1996 a 1997. Ke zlepšování obchodní bilance dochází také v důsledku zvýšených investičních aktivit v předcházejících letech, ve kterých si podniky rozšiřovaly své výrobní kapacity. Přebytek zahraničního obchodu se zvyšuje i přes ekonomický útlum v západní Evropě, doprovázený rekordním růstem cen ropy a posilováním koruny, což svědčí o rostoucí konkurenceschopnosti české ekonomiky na zahraničních trzích.

Inflace

Průměrná míra inflace vyjádřená přírůstkem indexu spotřebitelských cen v roce 2005 proti průměru roku 2004 **dosáhla 1,9 %**, což je hodnota o 0,9 procentních bodů nižší než v roce 2004. Cenový vývoj v roce 2005 ovlivnilo zejména zvýšení cen v oddíle bydlení a v oddíle stravování a ubytování. V bydlení vzrostly hlavně ceny zemního plynu o 12,9 %, elektřiny o 4,0 %, tepla a teplé vody o 4,5 %, vodného o 4,4 %, stočného o 5,9 % a za odvoz pevných odpadů o 9,9 %. V oddíle stravování a ubytování se zvýšily ubytovací služby o 7,9 % především v důsledku zvýšení cen za ubytování na vysokoškolských kolejích (změna dotačního systému) a ceny v závodních jídelnách o 6,1 %. Mírně nižší než loni byly ceny potravin a nealkoholických nápojů zejména v důsledku poklesu cen pečárenských výrobků a obilovin o 1,9 %, vajec o 15,9 %, brambor o 36,5%, čerstvé zeleniny o 2,3 %, čaje o 3,1 %. Na snižování cenové hladiny působil i pokles cen v oddílech odívání a obuv, zařízení a provoz domácností.

Meziroční přírůstek průměrného harmonizovaného indexu spotřebitelských cen (HICP) 25 členských zemí EU byl podle předběžných údajů ČSÚ v prosinci 2,1 %, v ČR 1,9 %. Nejvíce vzrostly ceny v Lotyšsku (o 7,1 %), nejméně v Polsku (o 0,8 %), Finsku (o 1,1 %) a Švédsku (o 1,3 %). Na Slovensku zrychlil cenový růst v prosinci na 3,9 %. Naopak v Německu zpomalil růst cen na 2,1 % (z 2,3 %).

Produktivita práce

Na meziroční přírůstek HDP za rok 2005 ve výši 164,8 mld. Kč (v cenách roku 2004) mělo rozhodující vliv zvýšení souhrnné produktivity práce (5,05 p. b.), na zvýšení počtu pracovníků připadlo zbývajících 0,95 p. b. vlivu. Jednotkové pracovní náklady se snížily o 0,7 %.

Produktivita práce vzrostla především **v průmyslu**, v roce 2005 **se meziročně zvýšila o 8,2 %** a rostla rychleji než průměrná měsíční nominální mzda. Nejvyšší zvýšení produktivity práce bylo zaznamenáno v odvětví výroba dopravních prostředků (o 14,8 %) a výroba a opravy strojů a zařízení (o 13,4 %). Jednotkové mzdové náklady se snížily o 3,3 %.

Produktivita práce **ve stavebnictví** (měřená objemem stavebních prací na jednoho zaměstnance v podnicích s 20 a více zaměstnanci) se pouze **mírně zvýšila** (meziročně o 0,2 %). Nejvyššího růstu produktivity práce dosáhly podniky s 500 a

více zaměstnanci, pokles produktivity práce nastal u podniků s 20 až 249 zaměstnanci.

Mzdový vývoj

Vývoj mezd v roce 2005 lze hodnotit jako přiměřený z hlediska udržení konkurenceschopnosti a vlivu na vývoj inflace.

V roce 2005 dosáhla průměrná hrubá měsíční **nominální mzda** výše 19 030 Kč, v meziročním srovnání činil přírůstek 995 Kč, tj. **5,5 %** (v posledním čtvrtletí poprvé překonala 20 000 Kč). Po zohlednění inflace **reálná mzda** v roce 2005 vzrostla o **3,5 %**, což je nejnižší růst od roku 2000. V podnikatelské sféře se zvýšila o 937 Kč (5,2 %) na 19 053 Kč, reálná mzda vzrostla o 3,2 %, v nepodnikatelské sféře se zvýšila o 1 192 Kč (6,7 %) na 18 954 Kč, reálná mzda vzrostla o 4,7 %.

Nejnižší relativní růst nominálních mezd byl zaznamenán v odvětvích ubytování a stravování (o 3,0 %), obchod, opravy motorových vozidel a výrobků pro osobní potřebu a převážně pro domácnost (o 3,8 %) a rybolov a chov ryb (o 4,0 %). Nejvyšší relativní růst vykázala odvětví veřejná správa a obrana, povinné sociální zabezpečení (o 8,9 %), činnosti v oblasti nemovitostí a pronájmu, podnikatelské činnosti (o 8,0 %) a výroba a rozvod elektřiny, plynu a vody (o 6,9 %).

Meziodvětvová mzdová diference se v roce 2005 proti roku 2004 zvýšila. Absolutní rozdíl mezi odvětvovou nejvyšší (37 406 Kč ve finančním zprostředkování) a nejnižší průměrnou měsíční mzdou (13 393 Kč v ubytování a stravování) za rok 2005 dosáhl 24 013 Kč a byl větší než před rokem o 1 585 Kč.

Nejvyšších průměrných mezd dlouhodobě dosahují firmy v mezinárodním vlastnictví (23 814 Kč). Nejnižší mzdy jsou naopak v subjektech vlastněných družstvy (12 658 Kč).

Nominální růst mezd byl v loňském roce nejpomalejší v historii samostatné ČR a ostře tak kontrastoval s rekordním výkonem celého tuzemského hospodářství.

II. Zaměstnanost

1. Stav a vývoj zaměstnanosti v roce 2005

Pro analýzu zaměstnanosti byly použity údaje z Výběrových šetření pracovních sil (VŠPS - ČSÚ)², vypočtené jako průměr celkové zaměstnanosti v národním hospodářství v roce 2004, resp. 2005.

Ekonomická aktivita obyvatel ČR ve věku 15 a více let

tab. č. 1

	2004			2005			rozdíl 2005 - 2004			index 05/04
	celkem	muži	ženy	celkem	muži	ženy	celkem	muži	ženy	celkem
	v tisících			v tisících			v tisících			
Populace 15+ celkem	8 673,3	4 185,4	4 487,9	8 716,0	4 210,0	4 506,0	42,7	24,6	18,1	100,5
z toho: 15 - 64	7 246,7	3 631,7	3 615,0	7 270,4	3 646,0	3 624,4	23,7	14,3	9,4	100,3
Ekonomicky aktivní (zaměst. a nezaměstnaní) celkem	5 132,5	2 864,3	2 268,2	5 174,2	2 892,2	2 282,0	41,7	27,9	13,8	100,8
z toho: 15 - 64	5 079,2	2 830,9	2 248,3	5 118,4	2 856,8	2 261,6	39,2	25,9	13,3	100,8
Zaměstnaní v NH	4 706,6	2 663,1	2 043,5	4 764,0	2 705,5	2 058,5	57,4	42,4	15,0	101,2
z toho: 15 - 64	4 654,6	2 630,5	2 024,1	4 709,9	2 671,1	2 038,8	55,3	40,6	14,7	101,2
55 - 64 let	561,2	358,8	202,5	606,7	386,2	220,5	45,5	27,4	18,0	108,1
Nezaměstnaní	425,9	201,2	224,7	410,2	186,7	223,5	-15,7	-14,5	-1,2	96,3
z toho: 15 - 64	424,6	200,4	224,2	408,5	185,7	222,8	-16,1	-14,7	-1,4	96,2
55 - 64 let	31,9	18,6	13,3	33,1	18,3	14,8	1,2	-0,3	1,5	103,7
Ekonomicky neaktivní celkem	3 540,8	1 321,1	2 219,7	3 541,8	1 317,8	2 224,0	1,0	-3,3	4,3	100,0
z toho: 15- 64	2 167,5	800,8	1 366,7	2 152,0	789,2	1 362,8	-15,5	-11,6	-3,9	99,3
55 - 64 let	723,3	250,1	473,1	721,2	245,3	475,9	-2,1	-4,8	2,8	99,7
řádní starobní důchodci	1 818,7	636,0	1 182,7	1 823,5	637,1	1 186,4	4,8	1,1	3,7	100,3
invalidní důchodci	308,1	161,1	147,0	310,3	153,7	147,5	2,2	-7,4	0,5	100,7
připravují se v učilišti	129,7	87,6	42,1	125,4	87,0	38,4	-4,3	-0,6	-3,7	96,7
studují na střední škole	378,5	174,9	203,6	385,7	173,2	212,5	7,2	-1,7	8,9	101,9
studují na vysoké škole	239,1	113,0	126,1	256,8	117,7	139,1	17,7	4,7	13,0	107,4

Zdroj: ČSÚ – VŠPS

V roce 2005 vzrostl celkově počet obyvatel nad 15 let (o 42,7 tisíc), a to především nárůstem počtu obyvatel ve věkové skupině 30 – 34 let (o 47,9 tisíc), dále ve skupině 60 - 64 let (o 25,4 tisíc), což odpovídá dvěma silnými populačními vlnám - ze 70. let a poválečné, a ve skupině 40 – 44 let (o 22,2 tisíc). Pokles byl zaznamenán především u populace 45 – 49 let (o 30,6 tisíc), 25 - 29 let (o 23,8 tisíc) a dále ve skupině 20 – 24 let (o 23,5 tisíc).

² některé údaje tudíž nemusí odpovídat hodnotám obdobných ukazatelů z jiných statistických zdrojů (např. ČSSZ - důchodci)

Tento vývoj se odrazil i ve vývoji ekonomické aktivity, když počet ekonomicky aktivních osob (jež tvoří zaměstnaní a nezaměstnaní) zaznamenal v roce 2005 nárůst o 41,7 tisíc osob na 5 174,2 tisíc. Počet mužů vzrostl o 27,9 tisíc, počet žen o 13,8 tisíc. Nárůst počtu EAO se projevil v nárůstu počtu zaměstnaných o 57,4 tisíc osob a v poklesu počtu nezaměstnaných o 15,7 tisíc osob, především v mužské složce populace.

Počet ekonomicky neaktivních osob, z nichž zejména osoby připravující se na povolání představují potenciální pracovní rezervu, vzrostl meziročně o 1 tisíc na 3 541,8 tisíc osob. Nárůst se projevil převážně u žen. Nárůst byl zaznamenán opět v kategorii příprava na povolání celkem, kde již delší dobu vzrůstá především kategorie studentů na vysoké škole a dále studentů na střední škole. Naopak kategorie připravujících se v učilišti zaznamenala opět meziročně pokles, stejně jako ostatní kategorie ekonomicky neaktivních osob.

Míra ekonomické aktivity, tj. počet EA ve věkové kategorii 15 – 64 let k počtu osob ve stejné věkové kategorii (po dlouhodobém mírném poklesu) v roce 2005 proti roku 2004 vzrostla o 0,3 p.b a činila 70,4 %. Míra ekonomické aktivity mužů tradičně převyšuje míru ekonomické aktivity žen. Míru ekonomické aktivity vyšší než 90 % dosahují věkové skupiny 35 - 49 let (z hlediska pohlaví je u mužů MEA vyšší než 90 % ve věku 25 – 54 let, nejvyšší MEA u žen je v kategorii 40 – 54 let, těsně pod 90 %).

Míra ekonomické aktivity podle věku (v %)

tab. č. 2

věkové skupiny	2004			2005		
	celkem	muži	ženy	celkem	muži	ženy
15 - 64	70,1	78,0	62,2	70,4	78,4	62,4
15 - 24	35,8	40,0	31,5	33,9	38,7	28,8
25 - 39	84,9	95,8	73,5	85,2	95,9	74,1
40 - 54	91,0	93,2	88,9	91,7	93,7	89,8
55 - 64	45,1	60,1	31,3	47,0	62,2	33,1
15+	59,2	68,4	50,5	59,4	68,7	50,6

Zdroj: ČSÚ – VŠPS

V roce 2005 vzrostla celková MEA 15+ o 0,2 p.b. na 59,4 %. K nárůstu MEA došlo u obou pohlaví ve všech věkových kategoriích, mimo skupinu 15 - 24 let (v poklesu MEA této skupiny lze spatřovat pozitivní prvek – nárůst počtu studujících). Nejvyšší nárůst byl zaznamenán ve vyšších věkových kategoriích. Tento nárůst souvisí s prodlužující se věkovou hranicí pro odchod do důchodu a se změnami v poskytování předčasných starobních důchodů.

Míra ekonomické aktivity podle dosaženého vzdělání (v %)

tab. č. 3

dosažené vzdělání	2004			2005		
	celkem	muži	ženy	celkem	muži	ženy
Celkem	59,2	68,4	50,5	59,4	68,7	50,6
základní a bez vzdělání	22,2	26,1	20,1	21,3	25,2	19,2
střední bez maturity	67,8	75,9	56,5	67,8	76,0	56,4
střední s maturitou	67,4	73,2	63,1	67,2	73,4	62,5
vysokoškolské	78,3	81,7	73,7	78,4	82,4	73,2

Zdroj: ČSÚ - VŠPS

MEA 15+ meziročně poklesla především v kategoriích se základní úrovní vzdělání. Z hlediska stupně dosaženého vzdělání měly ve sledovaném období tradičně nejvyšší míru ekonomické aktivity osoby s vysokoškolským vzděláním, nejnižší vykazovaly osoby se základním vzděláním.

V roce 2005 činil průměrný počet zaměstnaných ve všech sférách národního hospodářství 4 764,0 tisíc osob, tj. 54,7 % obyvatel ČR starších 15-ti let (nárůst o 0,4 p.b.). Ve srovnání s rokem 2004 došlo k absolutnímu nárůstu zaměstnanosti o 57,4 tisíc osob. Od počátku roku 2004 zaměstnanost roste, dynamika nárůstu se zvyšuje. Největší meziroční nárůst byl v roce 2005 patrný ve 3. čtvrtletí. **Počet zaměstnaných se mezi 1. a 4. čtvrtletím 2005 zvýšil o 99,2 tisíc osob.**

Zaměstnanost žen³ dosáhla v roce 2005 2 058,5 tisíc, tj. 45,7 % žen starších 15-ti let. Zaměstnanost žen nepatrně poklesla z 43,4 % na 43,2 % celkové zaměstnanosti.

Z regionálního hlediska byl nejvyšší nárůst zaměstnanosti v Praze a kraji Moravskoslezském, největší pokles zaměstnanosti byl zaznamenán ve Zlínském kraji. Z porovnání odvětvové zaměstnanosti v Praze byl největší nárůst ve vzdělávání (9,1 tisíc osob), odvětví stavebnictví (o 7,8 tisíc osob) a dále v odvětví ubytování a stravování (o 5,2 tisíc osob). V Moravskoslezském kraji vzrostla zaměstnanost především v obchodu, opravě motorových vozidel a spotřebního zboží (5,0 tisíc osob). Podstatný pokles zaměstnanosti ve Zlínském kraji byl ve zpracovatelském průmyslu, a to v oddílu výroba pryžových a plastových výrobků (o 4,1 tisíc osob).

³ Podrobnější údaje o struktuře zaměstnaných mužů a žen jsou v příloze

Zaměstnanost a míra zaměstnanosti v jednotlivých krajích ČR

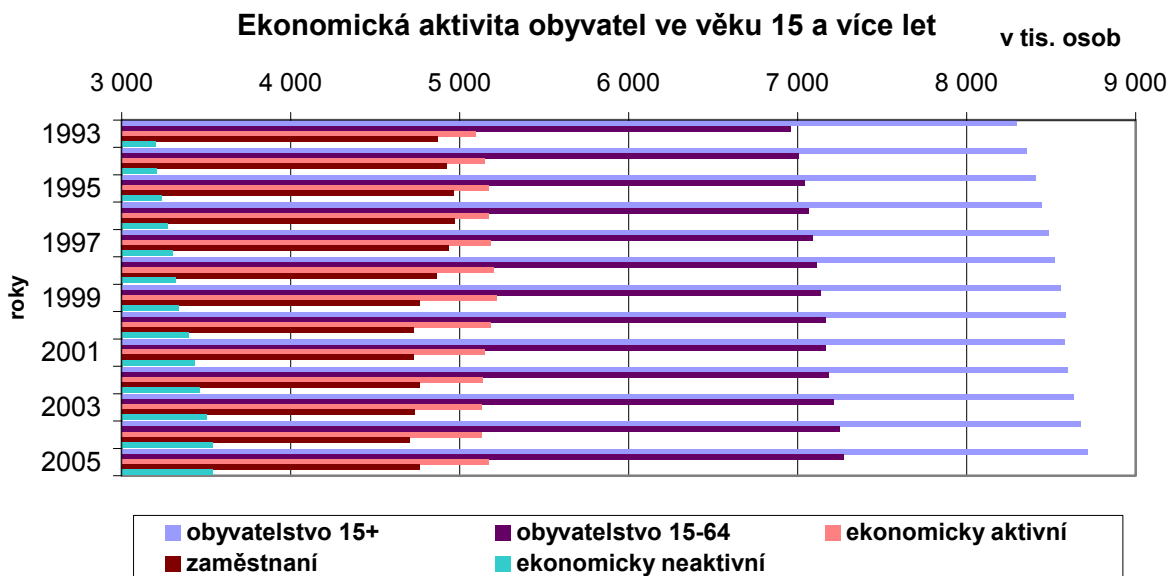
tab. č. 4

15 – 64 let	zaměstnanost (v tis.)			míra zaměstnanosti (v %)		
	2004	2005	rozdíl 05-04	2004	2005	rozdíl 05-04
Celkem	4706,6	4764,0	57,4	64,2	64,8	0,6
Praha	601,3	615,2	13,9	70,3	71,3	1,0
Středočeský kraj	547,2	550,6	3,4	67,2	67,0	-0,2
Jihočeský kraj	296,6	300,7	4,1	66,4	67,2	0,8
Plzeňský kraj	263,3	269,8	6,5	66,9	68,5	1,6
Karlovarský kraj	142,8	144,3	1,5	64,9	65,1	0,2
Ústecký kraj	358,1	357,9	-0,2	60,4	60,2	-0,2
Liberecký kraj	204,3	201,7	-2,6	66,3	65,2	-1,1
Královéhradecký kraj	251,0	257,0	6,0	64,9	66,0	1,1
Pardubický kraj	230,0	235,3	5,3	64,4	65,7	1,3
kraj Vysočina	237,9	236,7	-1,2	64,8	64,5	-0,3
Jihomoravský kraj	509,1	513,9	4,8	63,4	63,9	0,5
Olomoucký kraj	275,0	282,8	7,8	60,6	62,0	1,4
Zlínský kraj	267,3	262,6	-4,7	63,2	62,1	-1,1
Moravskoslezský kraj	522,7	535,6	12,9	57,8	59,3	1,5

Zdroj: ČSÚ – VŠPS

Z dlouhodobého pohledu je patrný nárůst počtu obyvatel jak starších 15 let, tak ve věku 15 - 64 let, počty ekonomicky aktivních se výrazně nemění. Naopak **se zvyšují počty ekonomicky neaktivních** (v roce 2005 je tendence zpomalila). Pozitivní skutečností je, že narůstá počet ekonomicky neaktivních zejména nárůstem studujících na středních a vysokých školách.

Graf č. 1

Výrazný **pokles zaměstnanosti** z druhé poloviny 90. let **se** po roce 2000 **zmírnil**, v roce 2002 zaměstnanost (podle ročních hodnot) mírně vzrostla (meziroční

přírůstky byly ze čtvrtletních dat patrné v období 2. čtvrtletí 2002 až 1. čtvrtletí 2003). Současný **rostoucí trend** vývoje **zaměstnanosti** je patrný od roku 2004, od 4. čtvrtletí je viditelný kladný meziroční přírůstek.

Na zasedáních Evropské rady v Lisabonu (rok 2000) a ve Stockholmu (rok 2001) byly stanoveny konkrétní kvantitativní cíle EU v mírách zaměstnanosti do roku 2010: celková míra zaměstnanosti (osob 15 - 64 let) alespoň 70 %, míra zaměstnanosti žen (15 - 64) alespoň 60 %, míra zaměstnanosti starších pracovníků (55 - 64 let) alespoň 50 %. Tyto hlavní cíle zachovala i revidovaná Lisabonská strategie (2005).

Míra zaměstnanosti podle věku (v %)

tab. č. 5

věkové skupiny	2004			2005		
	celkem	muži	ženy	celkem	muži	ženy
15 - 64	64,2	72,4	56,0	64,8	73,3	56,3
15 - 24	28,5	31,6	25,4	27,3	31,2	23,3
25 - 39	78,3	90,5	65,5	78,9	91,1	66,2
40 - 54	84,8	87,8	81,8	85,4	88,4	82,5
55 - 64	42,6	57,2	29,4	44,6	59,4	31,0
15+	54,3	63,6	45,5	54,7	64,3	45,7

Zdroj: ČSÚ – VŠPS

V České republice podle údajů ČSÚ **míra zaměstnanosti** obyvatelstva ve věku 15 - 64 let **vzrostla** v roce 2005 **meziročně o 0,6 p.b. na 64,8 %**. **Míra zaměstnanosti žen meziročně vzrostla o 0,3 p.b. na 56,3 %**, míra zaměstnanosti **mužů** vzrostla o 0,9 p.b. na **73,3 %**. K nárůstu míry zaměstnanosti došlo ve všech věkových kohortách, mimo kohortu 15 - 24 let, která celkově poklesla o 1,2 p.b. (pokles MZ byl v této kategorii zaznamenán u jak mužů, tak i u žen). Pokles míry zaměstnanosti v této věkové kategorii nebyl provázen nárůstem nezaměstnanosti, ale ekonomické neaktivity. Nejvyšší nárůst 1,9 p.b. byl zaznamenán **ve věkové kategorii 55 - 64 let**, MZ činila **44,6 %**. Lze předpokládat, že **pozitivní trend v zaměstnanosti starších osob by mohl v souvislosti s pozitivním vývojem zaměstnanosti, nedostatkem kvalifikovaných pracovníků v některých řemeslných profesích a s prodlužující se věkovou hranicí pro odchod do důchodu dále pokračovat.**

V míře zaměstnanosti se projevují **velké regionální rozdíly**, které jsou dány především počtem a strukturou pracovních příležitostí v jednotlivých krajích. Míru zaměstnanosti (zaměstnaní ve věku 15 – 64 k bydlícím obyvatelům ve věku 15 - 64

let) nižší než průměrná míra zaměstnanosti za ČR, mělo v roce 2005 šest krajů; nejnižší MZ byla v Moravskoslezském kraji, naopak nejvyšší byla v Praze (viz tab. č. 4).

Rozptýlení regionální míry zaměstnanosti (variační koeficient) regionů NUTS2 se ve sledovaném období snížilo (z 5,9 v roce 2004) na 5,6, na úrovni krajů (NUTS3) dosáhlo úrovně 4,8 (stejně jako v roce 2004).

Počet zaměstnaných „s pracovními úvazky na dobu neurčitou nebo jako podnikatel“ proti předchozím rokům, kdy docházelo k úbytku, vzrostl o 85,8 tisíc na **4 415,0 tisíc osob**. Počet osob v hlavním zaměstnání pracujících na dobu určitou, včetně práce dočasné, příležitostní a sezónní, a dalších časově omezených smluv, v roce 2005 opět meziročně poklesl (o 24,1 tisíc) na **341,8 tisíc osob** (součet zaměstnaných podle druhu úvazku v tabulce č. 6 se liší od celkové zaměstnanosti o nezjištěné případy druhu úvazku). Stejný trend byl zaznamenán i u žen.

Vývoj zaměstnanosti u vybraných skupin zaměstnaných

tab. č. 6

	2004		2005		rozdíl 05 - 04	index 05 / 04 v %
	tisíc	%	tisíc	%		
Zaměstnaní - celkem	4 706,6	100,0	4 764,0	100,0	57,4	101,2
z celku						
- osoby se ZPS	93,9	2,0	87,6	1,8	-6,3	93,3
- ve věku 60+	169,1	3,6	185,8	3,9	16,7	109,9
- mající druhé (další) zaměstnání	116,6	2,5	114,9	2,4	-1,7	98,6
- úvazek na dobu neurčitou nebo jako podnikatel	4 329,2	92,0	4 415,0	92,7	85,8	102,0
- úvazek na dobu určitou	365,9	7,8	341,8	6,5	-24,1	93,4
- na plnou pracovní dobu	4 475,7	95,1	4 530,1	95,1	54,4	101,2
- na zkrácenou pracovní dobu	230,0	4,9	233,2	4,9	3,2	101,4

Zdroj: ČSÚ - VŠPS

Počet osob pracujících na plnou pracovní dobu ve svém hlavním zaměstnání v roce 2005 **vzrostl** (o 54,4 tisíc) na **4 530,1 tisíc osob** (nárůst byl zaznamenán zejména u mužů, nárůst počtu žen byl pouze 8,5 tisíc osob). Zároveň mírně vzrostl i počet osob pracujících na zkrácenou pracovní dobu (o 3,2 tisíc) na 233,2 tisíc, přičemž počty žen se zvýšily o 6,6 tisíc, počty mužů poklesly o 3,4 tisíc. Ženy stále tvoří tři čtvrtiny zaměstnaných na zkrácenou pracovní dobu (příloha č. 2b). Jako **podzaměstnaní** (jimiž jsou podle metodiky ILO všechny osoby, které pracují ve svém hlavním zaměstnání na částečný úvazek nebo méně než 40 hodin týdně, přejí si pracovat vyšší počet hodin než ve stávajících zaměstnáních a jsou schopny

vykonávat větší počet hodin) bylo klasifikováno **46,7 tisíc osob**, tj. o 1,5 tisíc více než v roce 2004. Počet podzaměstnaných mužů poklesl (o 0,5 tisíc) na 10,5 tisíc, počet podzaměstnaných žen vzrostl (o 2,0 tisíc) na 36,1 tisíc. Nárůst podzaměstnaných žen byl především ve věkové skupině 45 – 59 let, a to o 1,8 tisíc osob (příloha č. 2c).

Významný vliv na celkový nárůst zaměstnanosti v roce 2005 měl nárůst počtu zaměstnanců pracujících za mzdu, kteří tvořili nejpočetnější skupinu, jejich počet se po dlouhodobém poklesu (souvisejícím s vývojem celkové zaměstnanosti) meziročně zvýšil o 89,4 tisíc na 3 979,5 tisíc osob, počet žen v této kategorii vzrostl na 1 838,0 tisíc osob (o 26,5 tisíc). Zaměstnanost poklesla v roce 2005 ve skupině podnikatelů, především podnikatelů bez zaměstnanců (pracujících na vlastní účet), pokles o 22,1 tisíc na 551,1 tisíc. Jednalo se především o přesun do kategorie zaměstnanců. Počet podnikatelů se zaměstnanci (zaměstnavatelů) poklesl o 10,4 tisíc na 177,1 tisíc. Na druhé straně vzrostl počet pomáhajících rodinných příslušníků o 3,9 tisíc na 35,0 tisíce osob. V roce 2005 dosáhl počet všech podnikatelů včetně pomáhajících rodinných příslušníků 763,2 tisíc.

Počty zaměstnaných podle postavení v hlavním zaměstnání

tab. č. 7

	2004		2005		rozdíl 05 - 04	index 05 / 04 v %
	tisíc	%	tisíc	%		
Celkem	4706,6	100,0	4764,0	100,0	57,4	101,2
Zaměstnanci	3890,2	82,7	3979,5	83,5	89,4	102,3
Členové produkčních družstev	24,3	0,5	21,3	0,4	-3,1	87,7
Podnikatelé bez zaměstnanců	573,2	12,2	551,1	11,6	-22,1	96,1
Podnikatelé se zaměstnanci	187,5	4,0	177,1	3,7	-10,4	94,5
Pomáhající rodinní příslušníci	31,1	0,7	35,0	0,7	3,9	112,5
Nezjištěno	0,3	0,0	0,1	0,0	.	.

Zdroj: ČSÚ – VŠPS

Podíl zaměstnanců a členů produkčních družstev (kategorie členové produkčních družstev zaznamenala absolutní pokles o 3,1 tisíce osob) vzrostl o 0,8 p.b. na 84,0 % celkové zaměstnanosti. Podíl podnikatelů včetně rodinných příslušníků poklesl na 16,0 %. Přesto, že se počet podnikatelů v roce 2005 meziročně snížil, podíl podnikatelské sféry na celkové zaměstnanosti v ČR však stále převyšuje podíl této sféry na celkové zaměstnanosti v průměru za členské státy EU (viz část Mezinárodní srovnání).

**Přírůstek (úbytek) počtu osob v hlavním zaměstnání
podle postavení v zaměstnání v krajském členění**

tab. č. 8

kraj	zaměstnanci (vč. členů prod. družstev)				podnikatelé (vč. pom. rod. příslušníků)			
	2004	2005	rozdíl 05 - 04	index 05 / 04	2004	2005	rozdíl 05 - 04	index 05 / 04
	v tisících			v %	v tisících			v %
Celkem	3914,8	4000,8	86,0	102,2	791,8	763,2	-28,6	96,4
Praha	472,1	486,7	14,7	103,1	129,2	128,4	-0,8	99,4
Středočeský	436,1	446,6	10,5	102,4	111,1	104,0	-7,1	93,6
Jihočeský	245,0	255,6	10,6	104,3	51,7	45,1	-6,6	87,2
Plzeňský	224,2	227,7	3,5	101,6	39,1	42,1	3,0	107,7
Karlovarský	121,2	122,8	1,6	101,3	21,5	21,5	0,0	100,0
Ústecký	305,8	307,2	1,4	100,5	52,3	50,7	-1,6	96,9
Liberecký	169,4	169,0	-0,4	99,8	34,8	32,6	-2,2	93,7
Královehradecký	207,5	215,4	7,9	103,8	43,5	41,6	-1,9	95,6
Pardubický	196,9	203,7	6,9	103,5	33,1	31,6	-1,5	95,5
Vysočina	204,9	202,7	-2,3	98,9	33,0	34,0	1,0	103,0
Jihomoravský	421,9	432,3	10,4	102,5	87,2	81,6	-5,6	93,6
Olomoucký	235,1	242,0	6,9	102,9	39,9	40,8	0,9	102,3
Zlínský	218,6	218,6	0,0	100,0	48,7	44,0	-4,7	90,3
Moravskoslezský	456,1	470,5	14,4	103,2	66,7	65,1	-1,6	97,6

Zdroj: ČSÚ – VŠPS

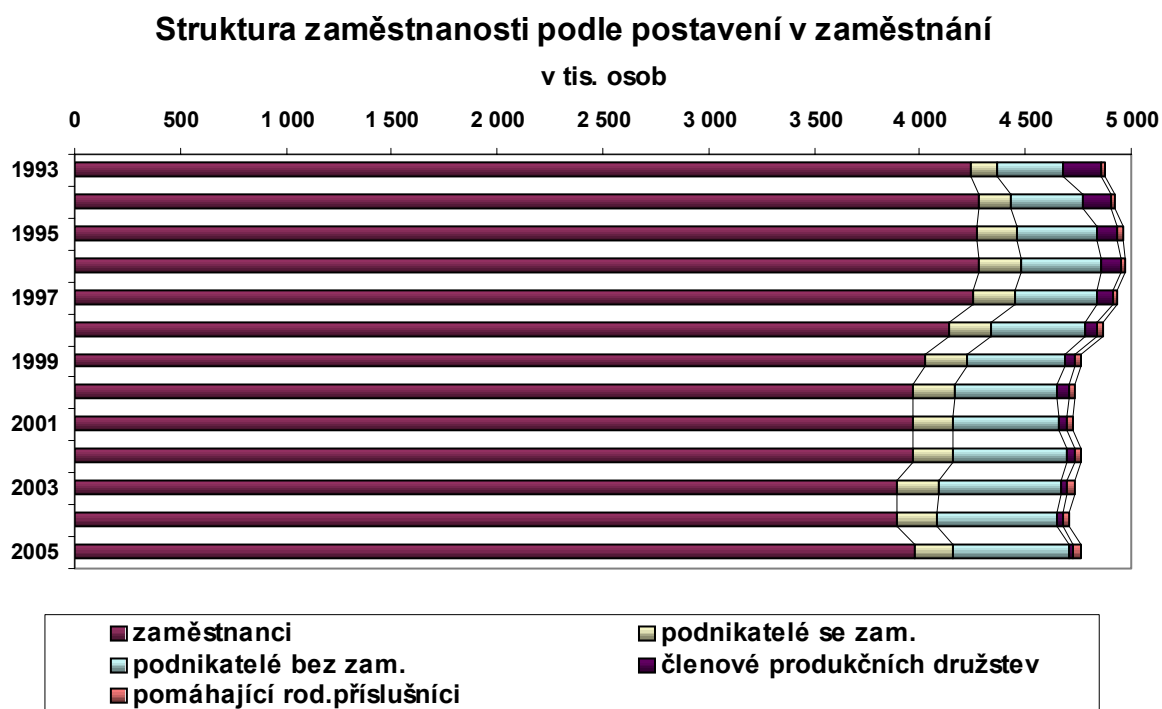
Nárůst počtu zaměstnanců (včetně členů produkčních družstev a položky nezjištěno) byl zaznamenán **v 11 krajích**, nejvyšší v Praze o 14,7 tisíc, Moravskoslezském kraji o 14,4 tisíc, v Jihočeském kraji o 10,6 tisíc osob, ve Středočeském kraji o 10,5 tisíc, v Jihomoravském kraji o 10,4 tisíc osob. V kraji Vysočina a Libereckém kraji počet zaměstnanců mírně poklesl. Přes celkový pokles počtu podnikatelů v ČR, v Plzeňském kraji, kraji Vysočina a Olomouckém kraji **počet podnikatelů se zaměstnanci i bez zaměstnanců** a pomáhajících rodinných příslušníků mírně vzrostl. Podle postavení v zaměstnání je **nejvyšší podíl zaměstnanců** (včetně členů produkčních družstev) **v Moravskoslezském kraji**, **nejvyšší podíl podnikatelů** (včetně rodinných příslušníků) **je v Praze**.

Ve struktuře podle **postavení v zaměstnání** byl v roce 2005 sice zaznamenán pokles počtu podnikatelů a významný nárůst zaměstnanců, z dlouhodobého pohledu je však viditelný nárůst (především podnikatelů bez zaměstnanců).⁴

⁴ Podle údajů ČSSZ poklesl z dlouhodobého hlediska počet osob samostatně výdělečně činných vykonávajících činnost (hlavní i vedlejší) o 72,7 tisíc z 983,5 tisíc k 31.12.02 na 910,8 tisíc k 31.12.05. Ve stejném období se však zvýšil počet OSVČ, které platí zálohy na důchodové pojištění o 83,1 tisíc z 646,1 tisíc na 729,2 tisíc.

Vývoj počtu zaměstnanců do značné míry určuje vývoj celkové zaměstnanosti. Klesající počty jsou zřetelné u členů produkčních družstev.

Graf č. 2

Souběžně se svým hlavním zaměstnáním pracovalo **v druhém (dalším) zaměstnání** v roce 2005 celkem **114,9 tisíc osob**. Četnost této kategorie se v roce 2005 opět snížila, a to o 1,7 tisíc osob. Ekonomické postavení osob v druhém zaměstnání je odlišné od struktury zaměstnání v hlavním zaměstnání. Podíl zaměstnanců včetně členů produkčních družstev na rozdíl od hlavního zaměstnání představoval pouze 39,6 % (meziročně vzrostl absolutně o 3,0 tisíce osob). Počet i podíl podnikatelů včetně pomáhajících rodinných příslušníků v druhém (dalším) zaměstnání poklesl, přesto je v této kategorii velmi vysoký (69,4 tisíc osob, podíl činí 60,4 %).

Výběrová šetření pracovních sil nesledují zaměstnanost podle typu hospodaření. Podle statistiky z výsledků podnikového zjišťování⁵ **vzrostl** meziročně **počet zaměstnanců ve velkých organizacích** o 26,9 tisíc osob **3 225,7 tisíc osob**, přičemž nárůst z hlediska typu hospodaření byl zaznamenán především v zahraničních ekonomických subjektech a v soukromých ekonomických subjektech. Nejvyšší pokles byl zaznamenán u smíšených, státních, mezinárodních

⁵ Ekonomické subjekty podnikatelské sféry s 20 a více zaměstnanci (v odvětví finančního zprostředkování bez ohledu na počet zaměstnanců) a všechny organizace nepodnikatelské sféry.

a komunálních a družstevních ekonomických subjektů. Podíl zaměstnanosti ve státních subjektech představuje 16,0 %, v družstevních 2,5 %, v soukromých 33,4 %, v komunálních 15,0 %, v zahraničních 16,7 % a v ostatních ekonomických subjektech 16,4 % celkové zaměstnanosti.

Vstupem České republiky do Evropské unie dne 1. 5. 2004 se změnily podmínky **zaměstnávání zahraničních občanů** na území ČR. Na volných pracovních místech, které není možno obsadit občany ČR, EU/EHP a Švýcarska jsou zaměstnávání cizinci z ostatních zemí.

Občané členských států Evropské unie a jejich rodinní příslušníci nejsou z hlediska zákona o zaměstnanosti považováni za cizince a v souladu s tímto zákonem mají stejné právní postavení jako občané České republiky.

Stejné právní postavení jako občané České republiky mají též občané Norska, Lichtenštejnska a Islandu, patřící do EHP, jejich rodinní příslušníci a dále občané Švýcarska a jejich rodinní příslušníci.

V souladu s Nařízením Rady (EHS) č. 311/76 o sestavování statistik o zahraničních pracovnících a v souladu se zákonem č. 435/2004 Sb., o zaměstnanosti, vedou úřady práce od 1. 5. 2004 evidenci občanů EU/EHP + Švýcarska (dále jen EU), včetně ostatních cizinců. Do 1. 10. 2004, tj. účinnosti nového zákona o zaměstnanosti, mohli zaměstnavatelé poskytovat úřadu práce údaje o nástupu do zaměstnání v případě občana EU nebo cizince, u něhož se nevyžaduje povolení k zaměstnání, a rovněž o ukončení zaměstnání, na základě dobrovolnosti.

Občané EU a jejich rodinní příslušníci mají v ČR volný přístup na trh práce. Zaměstnavatel nebo právnická nebo fyzická osoba, ke které jsou občané EU a jejich rodinní příslušníci svým zaměstnavatelem vysláni, nebo který je zaměstnává, je však povinen nejpozději v den nástupu těchto osob k výkonu práce písemně informovat o této skutečnosti ÚP příslušný podle místa výkonu práce.

Při ukončení zaměstnání jsou zaměstnavatel nebo právnická nebo fyzická osoba povinni tuto skutečnost oznámit příslušnému ÚP nejpozději do 10 kalendářních dnů od skončení zaměstnání nebo vyslání.

Ostatní cizinci mohou vykonávat práci na území ČR za předpokladu, že obdrželi povolení k zaměstnání a povolení k pobytu, pokud zákon o zaměstnanosti nestanovuje jinak.

K 31. 12. 2005 bylo v ČR **zaměstnáno** celkem **151 736 cizích státních příslušníků**. Z tohoto počtu bylo zaměstnáno **na základě platného povolení** k zaměstnávání **55 210 cizinců**, dále 2 659 cizinců bez povinnosti pracovního povolení a **93 867 občanů EU** včetně jejich rodinných příslušníků.

Počet zahraničních občanů v postavení zaměstnanců se tak oproti stavu k 31. 12. 2004 **zvýšil o 43 752 osob** (občanů EU včetně rodinných příslušníků o 21 027, občanů s pracovním povolením o 20 813 a cizinců bez povinnosti pracovního povolení o 1912). Ve srovnání s údaji k 30. 4. 2004 se počet všech zaměstnaných cizinců zvýšil o 47 287 osob (k 30. 4. 2004 bylo v ČR zaměstnáno 104 449 cizích státních příslušníků), je zřejmé, že nárůst v roce 2005 je výraznější než v roce vstupu ČR do EU.

Podle klasifikace zaměstnání byla **nejpočetnější skupina** cizích státních příslušníků zaměstnána v 7. třídě KZAM - řemeslníci a kvalifikovaní výrobci, zpracovatelé, opraváři (téměř 32 %), dále v 9. třídě - pomocní a nekvalifikovaní pracovníci (více než 25 %). Podle OKEČ zaměstnavatele bylo nejvíce zahraničních pracovníků ve zpracovatelském průmyslu (téměř 36 %) a ve stavebnictví (více než 23 %). Nejvíce osob bylo ve věkové skupině 25 – 39 let (více než 46 %) a dále ve skupině 40 – 54 let (téměř 28 %).

V ČR pracují **cizinci** rovněž **jako podnikatelé** na základě živnostenského oprávnění. 31. 12. 2005 činil počet **cizinců - podnikatelů 67 246**, proti stejnému období roku 2004 se zvýšil o 2 035 osob. Vydávání živnostenských oprávnění je v kompetenci MPO.

2. Sektorová a odvětvová struktura zaměstnanosti

Zaměstnanost v roce 2005 **poklesla** ve srovnání s rokem 2004 **pouze v primárním sektoru** (o 12,8 tisíc osob). **V tomto sektoru činila** absolutně **189,4 tisíc osob**. Nejvyšší absolutní pokles byl zaznamenán v Jihomoravském kraji (o 5,1 tisíc osob) a Středočeském kraji (o 3,4 tisíc). **Podíl primárního sektoru** na celkové zaměstnanosti **poklesl** o 0,3 p.b. **na 4,0 %**.

V sekundárním sektoru (průmysl, vč. stavebnictví) **vzrostla meziročně zaměstnanost** o 35,8 tisíc **na 1 880,5 tisíc osob**. **Podíl** tohoto sektoru **se zvýšil na 39,4 %**, t.j. o 0,2 p.b.

Na celkovém zvýšení zaměstnanosti sekundárního sektoru se podílelo především **stavebnictví**, které **zaznamenalo** v hodnoceném období **zvýšení** o 22,9 tisíc osob **na celkových 458,5 tisíc osob**. **Podíl stavebnictví** na celkové zaměstnanosti **se zvýšil na 9,6 %**. Příznivý vývoj stavební výroby je ovlivněný především pracemi na velkých stavbách inženýrského a pozemního stavitelství, distribučních, logistických a administrativních centrech a dále rozvojem bytové výstavby. Zaměstnanost ve stavebnictví vzrostla v jedenácti krajích (mimo Karlovarského, Jihomoravského a Pardubického kraje); nejvyšší nárůst byl v Praze.

Sektorová struktura zaměstnanosti

tab. č. 9

	2004		2005		Rozdíl 05 - 04	Index 05 / 04
	tisíc	%	tisíc	%		
CELKEM	4 706,6	100	4 764,0	100,0	57,4	101,2
I. sektor	202,3	4,3	189,4	4,0	-12,8	93,7
II. sektor	1844,6	39,2	1880,5	39,4	35,8	101,9
<i>v tom: průmysl</i>	1409,0	29,9	1421,9	29,8	12,9	100,9
<i>stavebnictví</i>	435,6	9,3	458,5	9,6	22,9	105,3
III. sektor *)	2659,7	56,5	2694,1	56,6	34,4	101,3

Zdroj: ČSÚ – VŠPS

*) vč. nezjištěné sektorové příslušnosti

Průmysl zaznamenal jako celek ve sledovaném období **nárůst o 12,9 tisíc osob**. **Podíl průmyslu** na celkové zaměstnanosti **však poklesl** o 0,1 p.b. **na 29,8 %**.

Po letech poklesu zaměstnanosti ve zpracovatelském průmyslu byl v roce 2005 nárůst celkové zaměstnanosti výsledkem nárůstu zaměstnanosti právě v tomto odvětví (o 21,9 tisíc osob), a dále mírného nárůstu odvětví výroba a rozvod elektřiny, plynu a vody (o 0,4 tisíc osob). V kategorii těžby nerostných surovin došlo ve srovnání s rokem 2004 k úbytku zaměstnanosti (o 9,3 tisíc osob).

Na nárůstu zaměstnanosti ve zpracovatelském průmyslu se nejvíce podílel nárůst ve výrobě kovových konstrukcí a kovodělných výrobků (o 15,9 tisíc osob) a výrobě strojů a přístrojů (o 10,7 tisíc). Nejvyšší úbytek v tomto odvětví byl zaznamenán ve výrobě potravin a nápojů (o 7,2 tisíc) a ve výrobě kovů a kovových výrobků (o 6,3 tisíc).

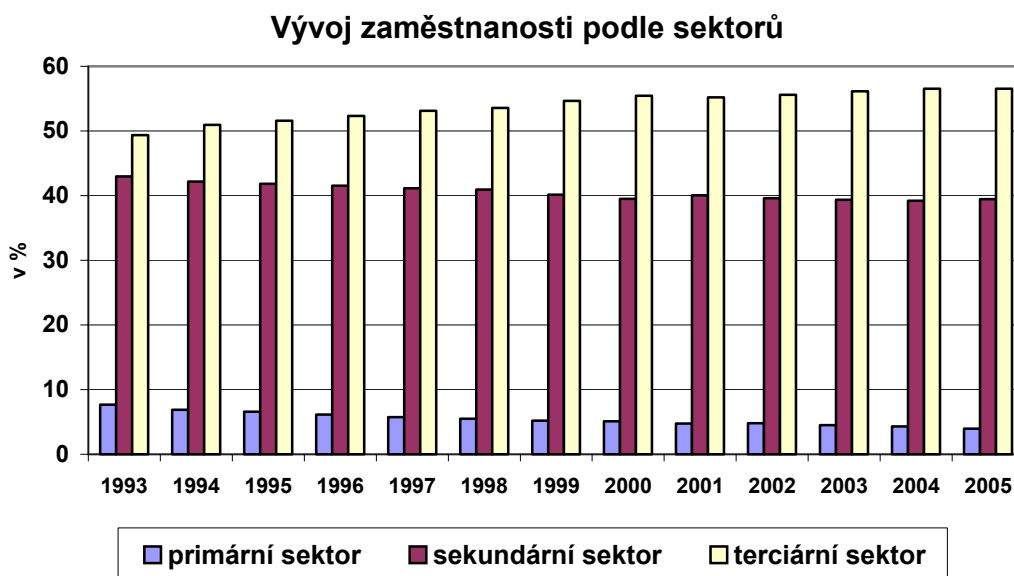
V některých odvětvích průmyslové podniky vytvářejí vyšší objem produkce bez většího zvyšování počtu zaměstnanců. Tento trend je důsledkem restrukturalizace průmyslu, vstupu nových vlastníků, často zahraničních a rychlého růstu produktivity práce.

Z regionálního hlediska byl největší nárůst ve zpracovatelském průmyslu sledován ve Středočeském kraji (o 8,7 tisíc osob), v Plzeňském kraji (o 8,4 tisíc osob) a v Královéhradeckém kraji (o 7,5 tisíc osob). Největší pokles zaměstnanosti ve zpracovatelském průmyslu byl v Praze (o 8,3 tisíc osob) a v Moravskoslezském kraji (o 6,0 tisíc osob).

V terciárním sektoru (služby) zaměstnanost **vzrostla** o 34,4 tisíc na **2 694,1 tisíc osob**, (vč. nezjištěno). **Podíl** sektoru na celkové zaměstnanosti se zvýšil o 0,1 p.b. na **56,6 %**.

Zaměstnanost v jednotlivých odvětvích tohoto sektoru se vyvíjela protichůdně. K odvětvím terciárního sektoru, ve kterých došlo proti předchozímu roku k významnému nárůstu zaměstnanosti, patří **odvětví vzdělávání (17,6 tisíc osob)**, a to především nárůstem zaměstnanosti ve **skupině předškolní výchova, základní školství (11,1 tisíc osob)**. Z regionálního hlediska byl v odvětví vzdělávání nejvyšší nárůst v Praze, a to ve skupině předškolní výchova, základní školství.

Graf č. 3

Významný **nárůst** zaměstnanosti byl sledován **v odvětví veřejná správa, obrana, sociální zabezpečení (10,7 tisíc)**. Nejvyšší nárůst v tomto odvětví byl v kraji Jihomoravském a v Praze. Naopak, **největší** meziroční **pokles** počtu zaměstnaných byl **v odvětví obchod, opravy motorových vozidel a spotřebního zboží** (o 16,1 tisíc osob), a to především v maloobchodu, opravách spotřebního zboží (o 14,3 tisíc osob). Největší pokles v tomto odvětví byl zaznamenán v Ústeckém kraji. Podrobněji je sektorová a odvětvová struktura podle krajů uvedena v příloze č. 1b.

Ve vývoji sektorové struktury z dlouhodobého hlediska je patrný nárůst podílu terciárního sektoru.

3. Vzdělanostní struktura zaměstnanosti

Struktura obyvatelstva České republiky staršího 15 let se vyznačuje vysokým podílem osob se středním vzděláním (bez maturity a s maturitou) a nižším podílem osob se základním a vysokoškolským vzděláním.

Vzdělanostní struktura obyvatelstva a zaměstnaných

tab. č. 10

	Obyvatelstvo 15+				Zaměstnaní			
	2004	2005	Rozdíl 05 - 04	Index 05 / 04	2004	2005	Rozdíl 05 - 04	Index 05 / 04
	v tisících				v tisících			
Celkem	8 673,3	8 716,0	42,7	100,5	4 706,6	4 764,0	57,4	101,2
z toho:								
základní vč. bez vzděl.	1 810,5	1 745,0	-65,5	96,4	296,9	271,8	-25,1	91,6
střední bez maturity	3 319,5	3 283,1	-36,4	98,9	2 039,4	2 026,8	-12,6	99,4
střední s maturitou	2 679,1	2 779,6	100,6	103,8	1 709,7	1 770,6	60,9	103,6
vysokoškolské	862,2	907,1	44,8	105,2	659,7	694,6	34,9	105,3

Zdroj: ČSÚ - VŠPS

Mezi zaměstnanými byl zaznamenán nárůst u osob se středním vzděláním s maturitou (o 60,9 tisíc) a osob s **vysokoškolským vzděláním** (o 34,9 tisíc), ostatní kategorie poklesly. **Počet osob se středním vzděláním bez maturity** poklesl o 12,6 tisíc, počet **osob se základním vzděláním** poklesl o 25,1 tisíc. Tyto změny v zaměstnanosti odrážejí spíše změny vzdělanostní struktury obyvatelstva v souvislosti s demografickými změnami (ve starších věkových kategoriích odcházejících z trhu práce je vyšší podíl osob se základním vzděláním, naopak vyšší vzdělání je charakteristické pro mladší věkové kategorie), než změny bezprostředně souvisejícími s vývojem na trhu práce.

4. Insolvence

S účinností od 1. července 2000 je v platnosti zákon č. 118/2000 Sb., o ochraně zaměstnanců při platební neschopnosti zaměstnavatele a o změně některých zákonů, podle něhož mají zaměstnanci v rozsahu a za podmínek stanovených tímto zákonem právo na uspokojení splatných mzdových nároků nevyplacených jim jejich zaměstnavatelem, který je v platební neschopnosti. Tyto

splatné mzdové nároky jsou těmto zaměstnancům vypláceny prostřednictvím úřadů práce.

V roce 2005 vyřídily úřady práce ve smyslu tohoto zákona **žádosti 5 957 zaměstnanců z 425 firem oproti 5 924 vyřízeným žádostem z 424 firem v roce 2004** (tj. nárůst vyřízených žádostí o 0,56 %, nárůst počtu firem o 0,24 %).

Ze státního rozpočtu se k 31. prosinci 2005 vyplatilo žadatelům, jejichž žádosti o uspokojení splatných mzdových nároků nevyplacených jim jejich zaměstnavatelem byly vyřízeny, **147 509 tisíc Kč oproti 133 489 tisíc Kč v roce 2004**. To znamená, že v roce 2005 se ve finančním objemu přiznalo **o 14 020 tisíc Kč** více než v roce 2004 (tj. nárůst o 10,5 %) ⁶. **Průměrná výše** mzdových nároků vyplacených jednomu **žadateli byla 24 762 Kč**. V roce 2005 tedy **průměrná výše vyplacených mzdových nároků** jednomu žadateli **vzrostla oproti roku 2004 o 2 229 Kč** (tj. o 9,9 %), z 22 533 Kč na 24 762 Kč.

Průměrný počet vyřízených žádostí činil **496** za měsíc (v roce 2004 to bylo 494 žádostí za měsíc). **Průměrný objem finančních prostředků** za 1 měsíc činil **12 292 tisíc Kč** (v roce 2004 představoval průměrný objem finančních prostředků za 1 měsíc 11 124 tisíc. Kč).

Nejvíce finančních prostředků bylo v roce 2005 vyplaceno zaměstnancům uvedeným v následující tabulce.

tab. č. 11

Název firmy	Úřad práce	Vyplacené fin. prostředky (v tis. Kč)	Počet vyřízených žádostí
LITES a.s.	Liberec	15 656	326
CHEMOPHARMA a.s.	hl. m. Praha	10 890	310
AUTOTEPAS s.r.o.	hl. m. Praha	8 269	131
METAL PROGRESS a.s.	Brno-venkov	5 887	185
Polsterworld Collection s.r.o.	Domažlice	5 636	120

Z celkového počtu vyřízených žádostí v roce 2005 připadlo nejvíce na tyto úřady práce: Praha hl. m. 1035, Brno-město 653, Olomouc 340, Liberec 336, Vsetín 278 vyřízených žádostí.

⁶ V r. 2002 se do SR vrátilo celkem 7,1 mil.Kč, v r. 2003 13,9 mil. Kč, v r. 2004 24,5 mil. Kč, v r. 2005 26,1 mil. Kč. Jedná se o příjmy z titulu §12-§14 zákona č. 118/2000 Sb., tj. finanční prostředky vyplacené zaměstnancům, ale též např. úroky z prodlení a částky odpovídající srážkám a odvodům, nesprávně přiznané nároky, atd., bez časového rozlišení, kdy tyto závazky vznikly

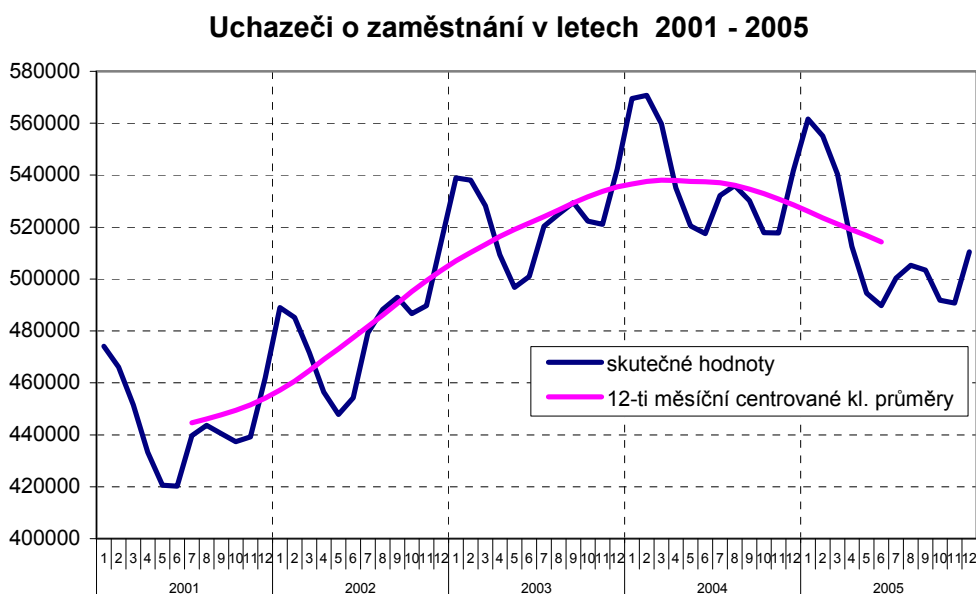
III. Nezaměstnanost

1. Vývoj nezaměstnanosti v roce 2005

Vývoj nezaměstnanosti byl v průběhu roku 2005 stejně jako každý rok ovlivněn sezónními faktory. Nejvyšší počet nezaměstnaných byl již tradičně zaznamenán v lednu, a to zejména v důsledku ukončování sezónních prací v zimních měsících. V období leden až červen jejich počet v evidenci postupně klesal. V červenci a srpnu se začal projevovat nárůst počtu uchazečů v evidenci (částečně v důsledku přílivu čerstvých absolventů škol na trh práce). V září až listopadu nezaměstnaných ubývalo. V prosinci byl opět zaznamenán nárůst, zejména z důvodu ukončování sezónních prací v zemědělství a stavebnictví a veřejně prospěšných prací, což potvrzují i data za jednotlivá čtvrtletí v tab. č. 12.

Meziroční pokles počtu uchazečů v evidenci ÚP se v 1. pololetí 2005 postupně prohluboval, největší hodnoty dosáhl v červenci. V období srpen až prosinec se meziroční pokles mírně zmenšil a poté opět zvýšil, a to na srovnatelnou úroveň z července.

graf č. 4

Počet uchazečů o zaměstnání k 31. 12. 2005 činil 510,4 tisíc, tj. o 31,3 tisíc (o 5,8 %) méně než před rokem (541,7 tisíc). Průměrný počet nezaměstnaných v roce 2005 činil 514,3 tisíc, v roce 2004 jich bylo evidováno na ÚP v průměru 537,4 tisíc.

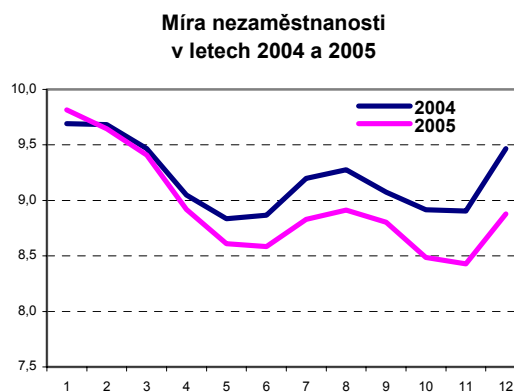
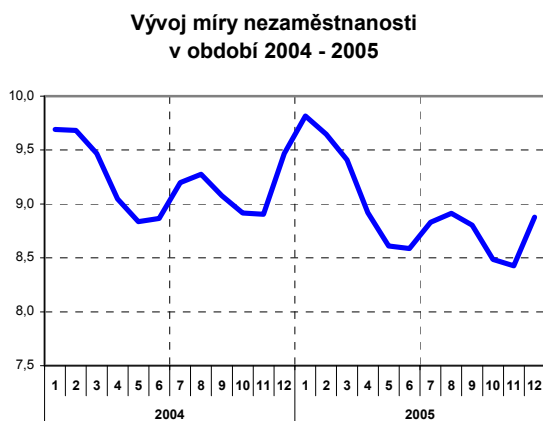
Vývoj počtu uchazečů o zaměstnání v evidenci ÚP z **dlouhodobého hlediska** zobrazuje graf č. 4. Z grafu je patrné, že v období 2001 – 2003 počet uchazečů o zaměstnání postupně narůstal. Až v roce 2004 došlo k obratu ve vývoji, docházelo k poklesu počtu uchazečů v evidenci ÚP, v roce 2005 měl vývoj počtu nezaměstnaných nadále klesající tendenci.

Počet **dosažitelných** uchazečů o zaměstnání stejně jako celkový počet uchazečů v průběhu 1. pololetí 2005 postupně klesal, ovšem v lednu 2005 byl jejich počet meziročně vyšší (na rozdíl od celkového počtu uchazečů). Tento nárůst lze vysvětlit především zrušením základní vojenské a civilní služby ke konci roku 2004 (původní zákon č. 1/1991 Sb., o zaměstnanosti, umožňoval setrvání v evidenci uchazečů o zaměstnání – v kategorii nedosažitelných - i těm uchazečům, kteří odešli na základní vojenskou nebo civilní službu. Po jejím zrušení, pokud si nenašli zaměstnání, byli zahrnuti do skupiny dosažitelných). Ve 2. pololetí roku 2005 již vývoj počtu dosažitelných odpovídal meziročním změnám u počtu uchazečů celkem. K **31. 12. 2005** činil **podíl dosažitelných** na celkovém počtu uchazečů o zaměstnání **94,3 %**.

Rovněž míra nezaměstnanosti po celé sledované období meziročně klesala. Pokles míry nezaměstnanosti v 1. pololetí 2005 byl strmější než v 1. pololetí 2004, ve 2. pololetí 2005 se meziroční rozdíly dále prohlubovaly (pouze v září byl meziroční pokles oproti srpnu nižší). K **31. 12. 2005** byla vykázána **míra nezaměstnanosti 8,9 %**, což je o 0,6 p. b. méně než před rokem (9,5 % k 31. 12. 2004). **Průměrná míra nezaměstnanosti v roce 2005** byla ovšem jen nepatrně nižší (**9,0 %**) než v roce 2004 (9,2 %), což bylo způsobeno vyššími hodnotami míry nezaměstnanosti na počátku roku.

graf č. 5

graf č. 6

K pozitivnímu vývoji míry nezaměstnanosti v roce 2005 v porovnání se stejným obdobím minulého roku přispěly i **dobré ekonomické podmínky**. Pokles nezaměstnanosti přímo ovlivnilo i **působení legislativních opatření** obsažených v novém zákoně č.435/2004 Sb., o zaměstnanosti, s účinností od 1. října 2004.

Tendence ve vývoji míry nezaměstnanosti z **dlouhodobého hlediska** je podobná jako v případě uchazečů o zaměstnání. V období 2001 – 2003 docházelo k postupnému nárůstu, v roce 2004 se situace stabilizovala, v roce 2005 byl již patrný výrazný pokles (viz graf č. 5).

Uchazeči o zaměstnání, volná místa a míra registrované nezaměstnanosti

tab. č. 12

	31.12. 2004	31.3. 2005	30.6. 2005	30.9. 2005	31.12. 2005	rok 2005 průměr
Uchazeči o zaměstnání (v tis.)	541,7	540,5	489,7	503,4	510,4	514,3
z toho - ženy	276,3	271,2	260,4	272,2	265,6	269,0
- muži	265,4	269,3	229,3	231,2	244,8	245,3
- ženy (v %)	51,0	50,2	53,2	54,1	52,0	52,3
- muži (v %)	49,0	49,8	46,8	45,9	48,0	47,7
- dosažitelní	509,5	505,2	461,9	475,0	481,1	483,3
- ženy	256,6	250,8	244,5	255,4	248,3	250,9
- muži	252,9	254,4	217,4	219,6	232,8	232,4
Pobírající Pvn (v tis.)	143,2	154,7	129,0	126,6	141,8	138,7
z toho – ženy	73,0	73,1	69,4	70,1	71,0	71,7
- muži	70,2	81,6	59,6	56,5	70,8	67,0
Pobírající Pvn na celkovém počtu uchazečů (v %)	26,4	28,6	26,3	25,1	27,8	27,0
- ženy (v %)	26,4	26,9	26,6	25,8	26,7	26,7
- muži (v %)	26,4	30,3	26,0	24,4	28,9	27,3
Průměrná výše Pvn (v Kč)	4002	4034	4219	4345	4294	4215
z toho – ženy	3594,0	3629,0	3718,0	3839,0	3849,0	3629,0
- muži	4425,0	4396,4	4801,8	4972,5	4739,9	4556,0
Volná pracovní místa (v tis.)	51,2	55,9	57,0	55,8	52,2	55,7
Počet uchazečů na 1 VPM	10,6	9,7	8,6	9,0	9,8	9,2
Míra nezaměstnanosti (v %)	9,5	9,4	8,6	8,8	8,9	9,0
z toho – ženy	10,9	10,7	10,4	10,9	10,5	10,7
- muži	8,3	8,4	7,2	7,2	7,6	7,6

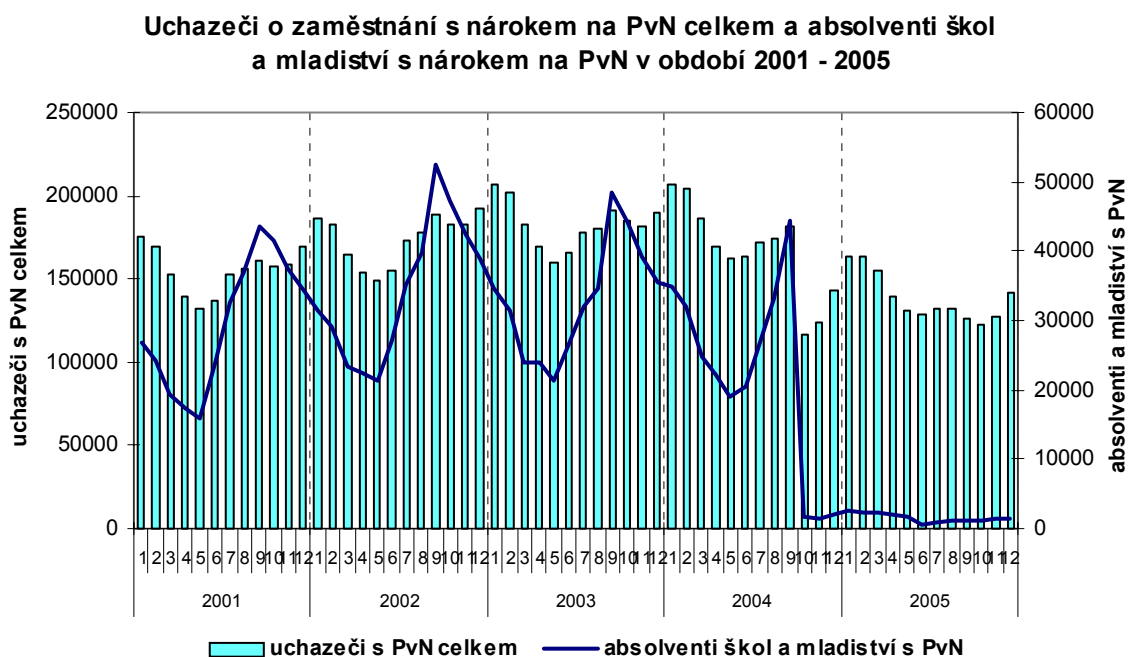
Úroveň počtu **uchazečů o zaměstnání s nárokem na podporu v nezaměstnanosti (PvN)** byla ve 4. čtvrtletí 2004 a v roce 2005 o poznání nižší než v předešlých letech, a to především z důvodu změny podmínek pro přiznání PvN⁷,

⁷ Nezaměstnaní absolventi škol a mladiství patřili dříve do kategorie, jimž náleželo PvN vzhledem k tomu, že se jim doba studia (přípravy pro povolání) započítávala jako náhradní doba zaměstnání. Nový zákon č. 435/2004 Sb., o zaměstnanosti, účinný od 1. 10. 2004, zpřísnil podmínky pro vznik nároku na podporu v nezaměstnanosti u absolventů škol **nezahrnutím doby studia do náhradní doby zaměstnání** (novela zákona

a tím **výrazného snížení počtu absolventů škol s nárokem na podporu**. Tento pokles souvisí také se snížením celkového počtu uchazečů v evidenci v roce 2005.

V letech 2001 – 2004 docházelo ke zvýšení počtu uchazečů s Pvn v evidenci v období červen až září, právě v důsledku příchodu čerstvých absolventů do evidence. **V roce 2005** se již tato tendence neprojevila, k menšímu meziměsíčnímu nárůstu celkového počtu uchazečů s Pvn došlo pouze v červenci, nepatrně se zvýšil i v srpnu, v červnu a září se jejich počet dokonce snížil.

Graf č. 7

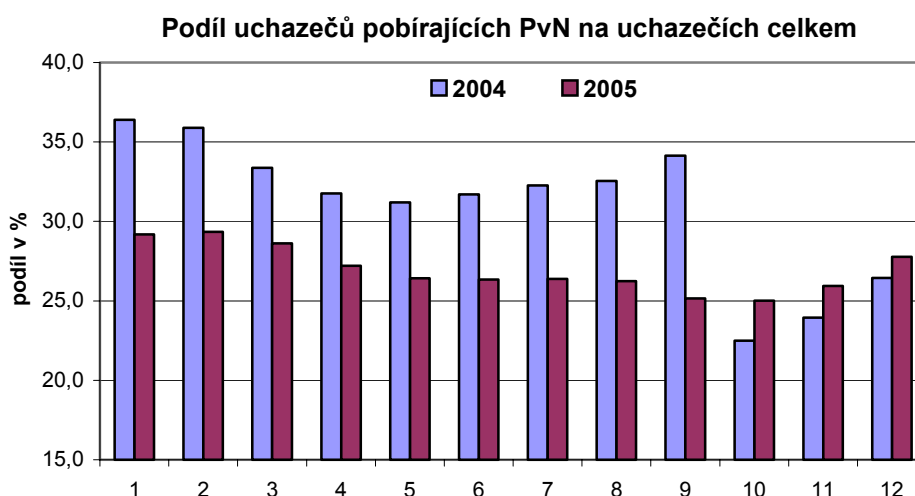
V průběhu **1. pololetí 2005** se s poklesem absolutního počtu uchazečů o zaměstnání snižoval též počet (a s výjimkou února) i podíl uchazečů o zaměstnání pobírajících podporu v nezaměstnanosti. Ke snížení počtu uchazečů pobírajících Pvn došlo i **v červnu**, kdy v minulých letech jejich počet vždy narůstal. Na tomto červnovém poklesu se z velké části podílel pokles počtu absolventů škol s nárokem na podporu v evidenci (absolventi s Pvn tvořili 60,3 % z celkového snížení počtu uchazečů s Pvn). V **červenci a srpnu** roku 2005 jejich počet mírně vzrostl (na tomto zvýšení se absolventi s Pvn podíleli 10,5 % v červenci a 28,7 % v srpnu), v **září** se snížil, a to dokonce o 6,0 tisíc (absolventi na tomto poklesu měli jen nepatrný podíl –

platná od 1.1.2006 znovu zahrnuje do náhradní doby zaměstnání soustavou přípravu na budoucí povolání a umožňuje absolventům započítat jako náhradní dobu zaměstnání maximálně 6 měsíců doby studia, absolventi tedy budou muset odpracovat „jen“ 6 měsíců v posledních 3 letech), dále také neprodloužením podpůrní doby o dobu pracovní neschopnosti, kdy je uchazeč o zaměstnání zabezpečen podporou v nezaměstnanosti - do podpůrní doby se započítává i doba pracovní neschopnosti, kdy uchazeč o zaměstnání není zabezpečen dávkami nemocenského pojištění, ale pobírá Pvn (viz § 46).

0,5 %). Ve **4. čtvrtletí** již tendence ve vývoji odpovídala předchozím letům: došlo k výraznějšímu nárůstu, zejména z důvodu ukončování sezónních prací ke konci roku v zemědělství a stavebnictví a veřejně prospěšných prací.

V roce 2005 činil **průměrný podíl uchazečů pobírajících Pvn 27,0 %**, což je podstatně méně než v roce 2004), kdy tento podíl činil 31,5 %, a to především v důsledku již zmiňované úpravy podmínek pro přiznání nároku na Pvn.

Graf č. 8

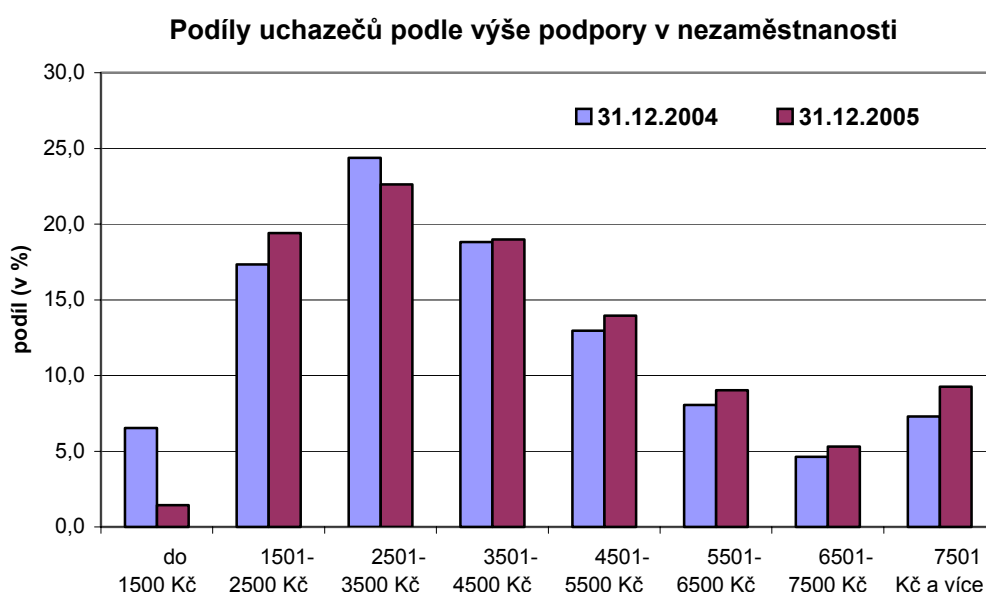
Ovšem **průměrná výše Pvn meziročně vzrostla, v roce 2005** činila **4 215 Kč**, což je oproti průměrné výši podpory v nezaměstnanosti v roce 2004 (3 562 Kč) o 653 Kč více. Ve všech čtvrtletích roku 2005 byla průměrná podpora v nezaměstnanosti vyšší než v roce 2004. Nejvyšší podpora v nezaměstnanosti byla zaznamenána ve 3. čtvrtletí (4 345).

Průměrnou výši Pvn v roce 2005 ovlivnil jak vývoj mezd (vyšší rozhodující příjmy osob přicházejících do evidence ÚP), tak i zvýšení ŽM, a s tím též související mírný nárůst podílu osob s Pvn na horní hranici této podpory. Úroveň Pvn je vyšší také vzhledem k úbytku počtu absolventů evidovaných na ÚP, jako uchazečů s minimální podporou v nezaměstnanosti (snížení počtu absolventů s Pvn se podílelo na nárůstu průměrné podpory přibližně polovinou ze zmíněného meziročního nárůstu).

Částka **životního minima (ŽM)** jednotlivého občana staršího 26 let se s účinností od 1.1.2005 zvýšila z 4100 na **4300 Kč**. V roce 2005 se tak zvýšila výše **Pvn osob bez prokazatelných příjmů** (výše jejich Pvn se odvozuje od částky ŽM

jednotlivého občana staršího 26 let), jako i *horní hranice PvN* (je omezena 2,5-násobkem tohoto ŽM, tj. 10 750 Kč, a v případě, že se jedná o uchazeče zařazeného do rekvalifikace, 2,8-násobkem tohoto ŽM, tj. 12 040 Kč). Vlivem zvýšení horní hranice PvN se uchazeči o zaměstnání s PvN na horní hranici 2,5-násobku ŽM posunuli do vyšší kategorie, a tím došlo v roce 2005 k výraznému meziročnímu nárůstu počtu osob s nárokem na PvN v rozmezí 10 501 - 11 500 Kč; v roce 2004 do této kategorie spadali pouze uchazeči s PvN na horní hranici 2,8-násobku ŽM (viz tab. 13).

graf č. 9

Zatímco k 31. 12. 2004 **pobíralo PvN na úrovni obou horních hranic 3 170 uchazečů o zaměstnání** (z toho 850 žen, tj. 26,8 %), k **31. 12. 2005** to bylo **3 300 uchazečů** (z toho 938 žen, tj. 28,4 %), kteří ale představují pouze 2,3 % všech uchazečů pobírajících PvN (k 31. 12. 2004 - 2,2 %).

Průměrná výše PvN je u žen (příloha č. 8) **výrazně nižší** (3 629 Kč) než u mužů (4 556 Kč), což je dáno především rozdíly v příjmech mezi muži a ženami.

Podprůměrnou podporu v nezaměstnanosti pobíralo k **31. 12. 2005** cca **58,5 %** uchazečů o zaměstnání, což je více než před rokem, kdy tento podíl činil cca 57,7 %.

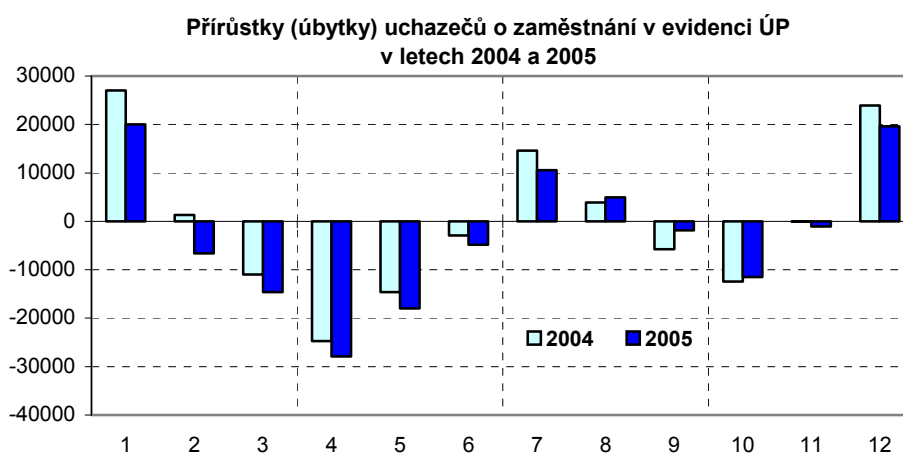
Rozdělení uchazečů podle výše podpory v nezaměstnanosti

	k 31. 12. 2004		k 31. 12. 2005		meziroční rozdíl
	v tis.	v %	v tis.	v %	v tis.
Uchazeči s PvN	143,2	100,0	141,8	100,0	-1,4
z toho:					
do 1500 Kč	9,4	6,5	2,0	1,4	-7,4
1501 - 2500 Kč	24,8	17,3	27,5	19,4	2,7
2501 - 3500 Kč	34,9	24,4	32,1	22,6	-2,8
3501 - 4500 Kč	27,0	18,8	26,9	19,0	-0,1
4501 - 5500 Kč	18,6	13,0	19,8	14,0	1,2
5501 - 6500 Kč	11,5	8,1	12,8	9,0	1,3
6501 - 7500 Kč	6,6	4,6	7,5	5,3	0,9
7501 - 8500 Kč	3,8	2,7	4,8	3,4	1,0
8501 - 9500 Kč	2,3	1,6	2,9	2,0	0,6
9501 - 10500 Kč	4,2	2,9	1,8	1,3	-2,4
10501 - 11500 Kč	0,1	0,1	3,6	2,5	3,5
11501 Kč a více	0,0	0,0	0,1	0,1	0,1

2. Toky nezaměstnanosti

Vývoj počtu **nově hlášených a vyřazených⁸ z evidence**, a tím i přírůstků a úbytků uchazečů v evidenci ÚP, má sezónní charakter (viz graf č. 7). Z grafu je patrné, že až do července 2005 byl v jednotlivých měsících zaznamenán meziročně nižší příliv (resp. vyšší úbytek) uchazečů o zaměstnání do evidence ÚP. V srpnu byla meziroční změna přílivu uchazečů do evidence nepatrně meziročně vyšší, v září a říjnu 2005 ubylo méně uchazečů než ve stejném období předchozího roku. V listopadu a prosinci 2005 byla situace podobná jako v 1. polovině roku 2005.

graf č. 10

⁸ Zákon č. 435/2004 Sb., o zaměstnanosti rozlišuje v § 29 ukončení evidence. V tomto materiálu jsou pod pojmem **vyřazení z evidence** myšleny obě formy odchodu z evidence.

V roce 2005 se nově přihlásilo na ÚP celkem **638,2 tisíc** osob, což je o **36,2 tisíc méně než v roce 2004**, přičemž úbytek nově evidovaných žen v roce 2005 byl zhruba stejný jako mužů (nově hlášeno jich bylo o 5,4 % méně než ve stejném období minulého roku, mužů bylo nově hlášeno o 5,3 % méně).

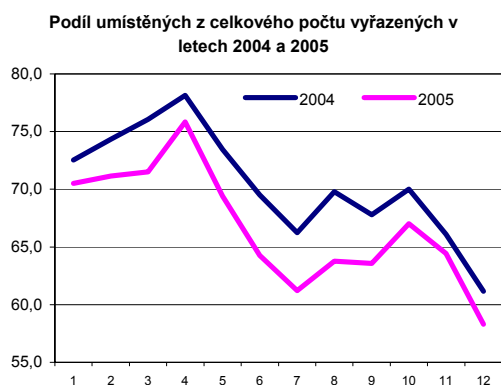
Počet těch, kteří **byli vyřazeni z evidence ÚP**, v roce 2005 se **mírně meziročně snížil** (o 5,6 tisíc, tj. o 0,8 %).

Jak je patrné z tabulky č. 14, v počtech přírůstků a úbytků v evidenci (včetně umístěných) převažují muži, což má souvislost i s vývojem zaměstnanosti v odvětvích sezónního charakteru (stavebnictví, zemědělství, obchod a služby) a pracemi organizovanými v rámci VPP, které jsou spíše obsazována (i opakovaně) muži. To dokládá převažující dlouhodobou nezaměstnanost žen.

Na celkovém meziročním mírném úbytku počtu vyřazených v roce 2005 se nejvíce podílel pokles **umístěných do zaměstnání** (umístění ÚP a umístění jinak), jejich počet se snížil oproti roku 2004 o 27,6 tisíc (tj. o 5,8 %). Na tomto celkovém meziročním poklesu počtu umístěných do zaměstnání se spíše podíleli muži – jejich podíl na celkovém meziročním úbytku počtu umístěných činil 54,0 %. Vyřazených z důvodu **maření spolupráce s ÚP** bylo oproti minulému roku více o 23,9 tisíc (tj. o 40,1 %). Na tomto nárůstu se podílely především ženy, jejichž počet vzrostl o 8 tisíc, tj. o 50,0 %, počet mužů vyřazených pro nespolečnou práci s ÚP se zvýšil „pouze“ o 36,4 % (15,9 tisíc). Celkově je podíl žen na celkovém počtu vyřazených pro nespolečnou práci ale nízký (v roce 2005 činil 28,8 %).

Podíl umístěných do zaměstnání na celkovém počtu vyřazených se **meziročně snížil**, a to ze 70,9 % v roce 2004 na **67,3 %** v roce 2005 (viz graf č. 11 a graf č. 12).

graf č. 11

graf č. 12

Podíl **umístěných** z celkového počtu vyřazených uchazečů o zaměstnání z evidence ÚP z **dlouhodobého hlediska** znázorňuje graf č. 12. Zatímco v období 2001 – 2004 se tento podíl pohyboval kolem hranice 70 % (v roce 2004 s většími výkyvy než v předchozích letech), v roce 2005 dochází k poklesu podílu umístěných, a to zejména ve 2. pololetí, kdy se jejich podíl pohyboval okolo 63,0 %. Zato podíl uchazečů, kteří **mařili spolupráci s ÚP**, v letech 2001 – 2004 kolísal kolem 8 - 12 %, s tendencí k velmi mírnému poklesu (v roce 2004 s dvěma extrémními výkyvy) a v roce 2005 došlo k podstatnému nárůstu tohoto podílu (10 – 16 %). Tento nárůst byl ovlivněn mimo jiné i novým zákonem o zaměstnanosti, který za důvod vyřazení uchazeče z evidence považuje nově např. i neplnění podmínek stanovených v individuálním akčním plánu, který uchazeč s ÚP uzavřel.

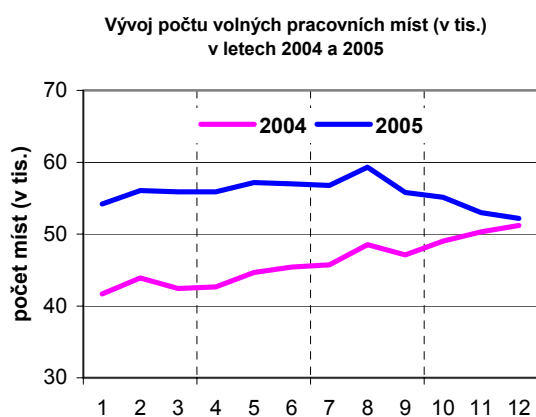
Toky evidované nezaměstnanosti (v tis. osob)

tab. č. 14

	rok 2004	rok 2005	I. pololetí 2005			II. pololetí 2005		
			Celkem	I.Q	II.Q	Celkem	III.Q	IV.Q
nově evidovaní	674,4	638,2	303,0	162,7	140,3	335,2	177,3	157,9
z toho ženy	314,6	297,5	137,3	70,4	66,9	160,2	91,5	68,7
muži	359,8	340,7	165,7	92,3	73,4	175,0	85,8	89,2
vyřazení celkem	675,1	669,5	354,9	163,9	191,0	314,6	163,8	150,8
z toho:								
umístění ÚP	115,5	103,4	59,5	27,9	31,6	43,9	21,5	22,4
umístění jinak	363,1	347,5	191,7	88,6	103,1	155,8	81,7	74,1
vyřazení pro nespoupráci	59,6	83,5	41,7	18,6	23,1	41,8	20,3	21,5
vyřazené - ženy	310,8	308,1	153,1	75,4	77,7	155,0	79,8	75,2
z toho:								
umístěné ÚP	53,2	48,6	26,5	13,2	13,3	22,1	10,6	11,5
umístěné jinak	170,1	162,0	82,5	41,3	41,2	79,5	41,4	38,1
vyřazené pro nespoupráci	16,0	24,0	11,7	5,3	6,4	12,3	5,9	6,4
vyřazení - muži	364,3	361,4	201,8	88,5	113,3	159,6	84,0	75,6
z toho:								
umístění ÚP	62,3	54,8	33,0	14,7	18,3	21,8	10,9	10,9
umístění jinak	193,0	185,5	109,2	47,3	61,9	76,3	40,3	36,0
vyřazení pro nespoupráci	43,6	59,5	30,0	13,3	16,7	29,5	14,4	15,1

Počet **volných pracovních míst (VPM)** hlášených na úřadech práce byl v jednotlivých měsících roku 2005 vyšší než v roce 2004 (viz graf č. 14).

Průměrný měsíční stav volných míst hlášených na ÚP v roce 2005 činil 55,7 tisíc, což je o 10,1 tisíc více než ve stejném období minulého roku (rok 2004 - 45,6 tisíc).

Ve 3. čtvrtletí 2005 počet hlášených míst po dosažení hranice téměř 60,0 tisíc začal postupně klesat, ve 4. čtvrtletí se nadále plynule snižoval, ke konci roku se počet volných pracovních míst dostal zpět téměř na úroveň z roku 2004. Zatímco v prosinci 2004 bylo na ÚP hlášeno o 11,0 tisíc (27,4 %) více volných míst než ve stejném období předchozího roku, v prosinci 2005 činil meziroční nárůst počtu volných pracovních míst pouze 961, tj. nárůst o 1,9 %.

Z porovnání vývoje v počtu nahlášených míst a roce 2004 a 2005 však nelze vyvodit, že by se situace na trhu práce zhoršovala. Netytický byl spíše vývoj na konci roku 2004, kdy v důsledku platnosti nového zákona č. 435/2004 Sb., o zaměstnanosti, zaměstnavatelé na ÚP nahlásili více volných pracovních míst⁹.

Kromě stavových údajů ke konci jednotlivých měsíců sledovaného období je důležité sledovat i údaje vypovídající o **intenzitě tvorby a obsazování volných míst**.

V průběhu roku 2005 zaměstnavatelé nahlásili na ÚP 243,5 tisíc volných **nových nebo uvolněných míst**. **Nově hlášených** volných míst bylo v roce 2005 o 11,9 tisíc více než v předchozím roce, v 1. polovině roku bylo nově nahlášeno o 12,4 tisíc míst více než ve stejném období předchozího roku, ve 2. polovině pak byl zaznamenán meziroční úbytek míst (bylo jich o 477 méně). Počet **uvolněných** míst naopak meziročně poklesl (o 1,0 tisíc). Celkem tak v průběhu roku 2005

⁹ Zákon nově za zaměstnání považuje i plnění běžných úkolů zajišťovaných společníky, statutárními orgány, členy statutárních orgánů, členy družstev nebo členy statutárních nebo jiných orgánů družstva. Vzhledem k tomu, že v těchto pozicích je velké množství cizinců, k tomu, aby zaměstnavatelé mohli získávat cizince a aby ti cizinci zažádali o pracovní povolení, je nutné nejdříve prokázat, že na uvedenou pozici není vhodný zaměstnanec z České republiky resp. ze zemí Evropské unie. Zaměstnavatel proto musí nejdříve nahlásit volné pracovní místo na příslušný úřad práce.

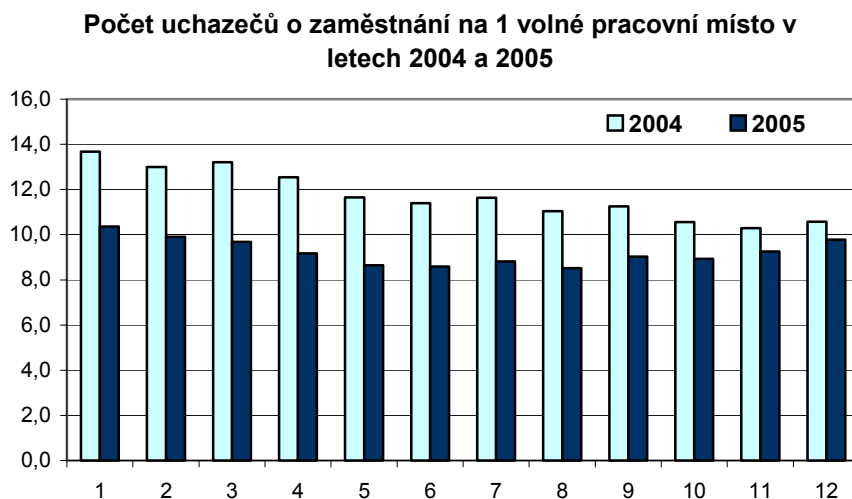
zaměstnavatelé nahlásili na ÚP o 10,9 tisíc nových nebo uvolněných míst více než před rokem.

Na druhé straně 99,7 tisíc z nahlášených míst bylo **obsazeno** uchazeči o zaměstnání (tj. o 9,9 tisíc více než v roce 2004) a u 144,4 tisíc původně nahlášených míst na ÚP bylo nahlášení **zrušeno** - zaměstnavatelé je mezitím obsadili (tj. o 12,7 tisíc více než před rokem).

Ve **struktuře volných míst** i nadále výrazně převažovala místa určená pro dělnické profese, především pro řemeslníky a kvalifikované výrobce, zpracovatele, opraváře – 49,1 % (svářeči, nástrojáři, kovodělníci, zedníci, kameníci, omítkáři), pomocné a nekvalifikované dělníky - 18,3 % (pomocní dělníci na stavbách, pomocní montážní pracovníci, pomocníci a uklízeči v kancelářích a hotelech) a provozní pracovníky ve službách a obchodě - 8,7 % (prodavači v obchodech, kuchaři, číšníci a servírky). Ostatní místa byla určena pro administrativní, technické, zdravotnické, pedagogické pracovníky a pracovníky ve vědě a výzkumu – celkem 23,5 %.

Počet **uchazečů o zaměstnání** připadajících na **1 volné pracovní místo** (viz tab. č. 12) se v 1. pololetí 2005 postupně snižoval, a to z hodnoty 10,4 v lednu na 8,6 v červnu, ve 2. pololetí 2005 začal kolísat a mírně vzrostl na 9,8 v prosinci. V meziročním porovnání se hodnota tohoto ukazatele pohybovala pod úrovní hodnot z roku 2004. Meziroční rozdíly byly patrné především v 1. polovině roku, ke konci roku 2005 již nebyly tak výrazné, což souvisí s popsáním vývojem počtu uchazečů o zaměstnání a hlášených volných pracovních míst. **Průměrná hodnota** tohoto ukazatele **v roce 2005 činila 9,2 uchazeče na 1 VPM**, což je o 2,6 uchazeče na 1 VPM méně než ve stejném období minulého roku (11,8).

graf č. 15

Z tendence ve vývoji počtu volných pracovních míst zejména ke konci roku 2005 a výrazného poklesu počtu uchazečů o zaměstnání lze odvodit, že uchazeči o zaměstnání nacházeli uplatnění především na pracovních místech, která nebyla hlášena na ÚP, a firmy nové pracovníky získávaly převážně svými vlastními silami.

3. Struktura uchazečů o zaměstnání

Z hlediska zaměstnatelnosti jsou ohroženými skupinami na trhu práce občané s různými handicapy nebo i s jejich kumulací, především občané s nízkou kvalifikací nebo bez kvalifikace, osoby se zdravotním postižením, ženy s malými dětmi, starší osoby, mladí lidé. V případě kumulace handicapů jsou to např. mladiství s nízkou úrovní kvalifikace, osoby se zdravotním postižením s nízkou kvalifikací nebo s kvalifikací již neupotřebitelnou. Tyto skupiny jsou při současné poptávce po pracovní síle prakticky nezaměstnatelné. Navíc současná relace pracovních příjmů a sociálních příjmů (sociálních dávek), v případě kategorie lidí s nízkou kvalifikací (a tudíž s potenciálně nižším pracovním příjmem), nemotivuje tyto osoby k práci. Tento fakt se ještě stupňuje v případě, že by uchazeč za prací dojížděl (výdaje na dopravu, ztráta času).

Uchazeči o zaměstnání se zdravotním postižením

Vývoj počtu uchazečů o zaměstnání – osob se zdravotním postižením (OZP) v evidenci ÚP v období 2001 – 2005 zobrazuje graf č.17. Oproti roku 2004, kdy počet osob se zdravotním postižením v evidenci ÚP se mimo sezónní výkyvy pohyboval přibližně na stejné úrovni, byl v roce 2005 zaznamenán pozitivní trend s mírnou klesající tendencí.

Po celý rok 2005 bylo uchazečů této kategorie v evidenci více než v předešlém roce. V lednu činil meziroční nárůst téměř 3 tisíce, v dalších měsících se rozdíly postupně snižovaly, v prosinci činil meziroční rozdíl již jen 0,6 tisíc.

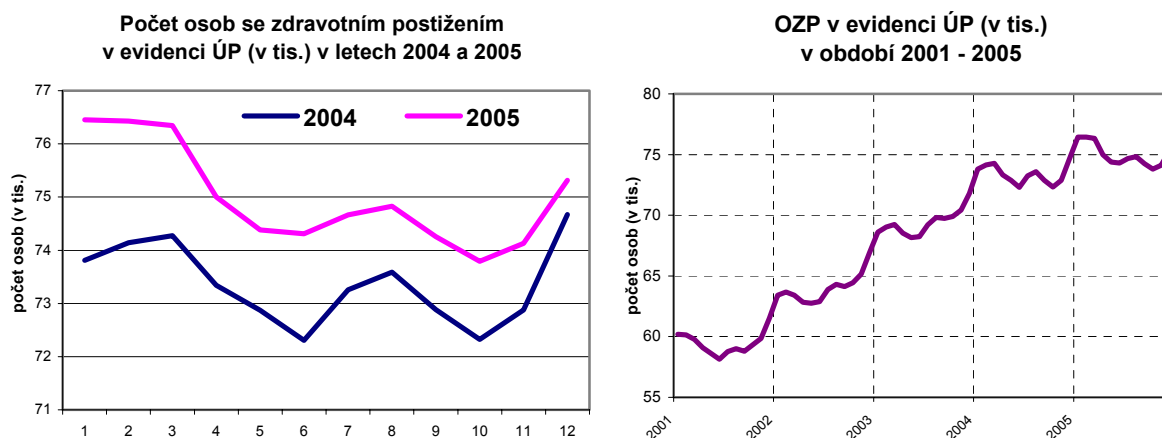
Počet uchazečů o zaměstnání se zdravotním postižením **k 31. 12. 2005** činil **75,3 tisíc** (v roce 2004 to bylo 74,7 tisíc). V **průměru** bylo v evidenci **75,0 tisíc** osob se zdravotním postižením, což je o 1,7 tisíc více než v roce 2004.

Z **dlouhodobého hlediska** se počet uchazečů o zaměstnání - OZP neustále zvyšoval (viz graf č. 14), až v letech 2004 a 2005 došlo k určitému zpomalení nárůstu, zejména ve 2. polovině roku již nedocházelo ke zvyšování počtu OZP

v evidenci, tak jako v období 2001 – 2003. Ve 2. polovině roku 2004 se jejich počet stabilizoval, o rok později došlo k viditelnému poklesu.

Graf č. 16

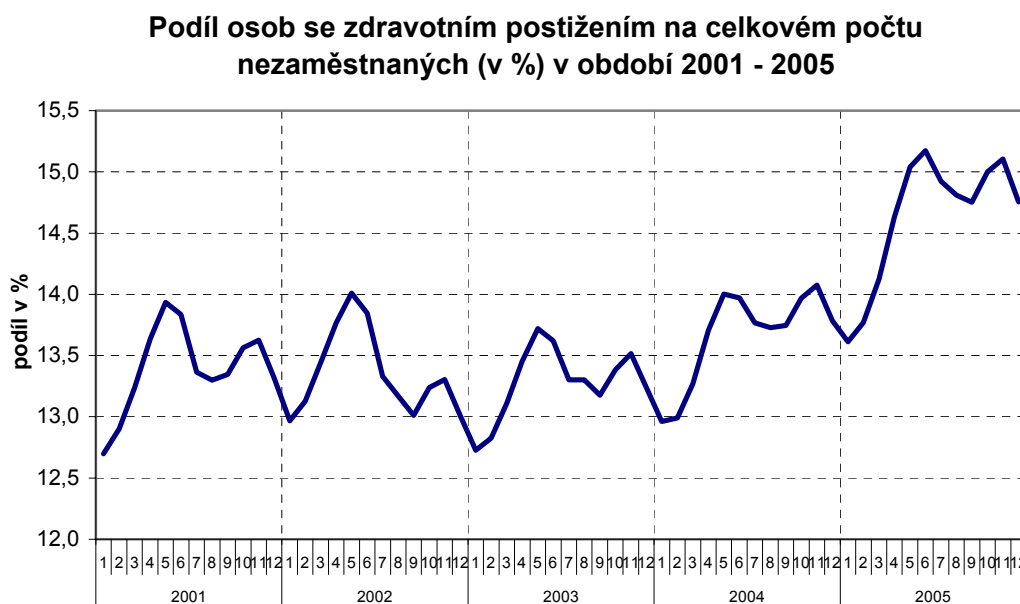
Graf č. 17

Ovšem jejich **podíl** na celkovém počtu uchazečů v evidenci ÚP v roce 2005 podstatně vzrostl (viz graf č. 15), a to zejména díky výraznému poklesu celkového počtu nezaměstnaných.

Průměrný podíl OZP na celkové nezaměstnanosti se zvýšil z 13,6 % na **14,6 %**.

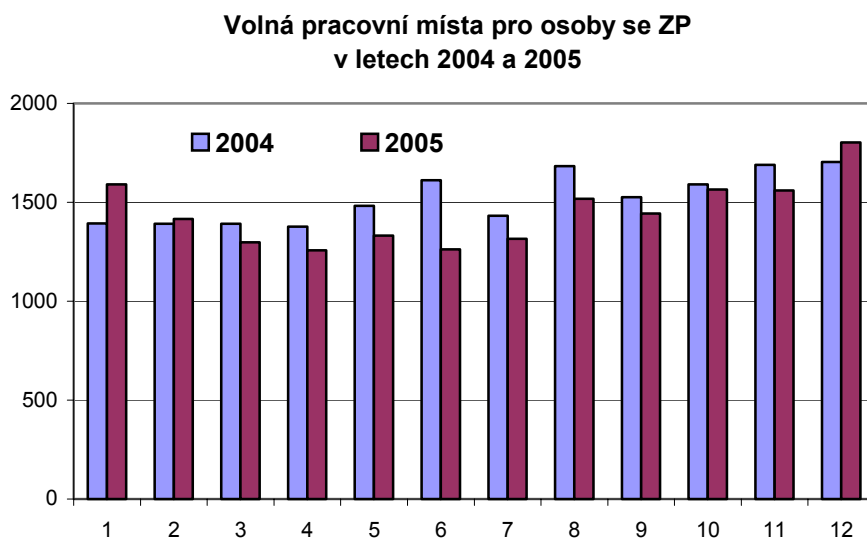
Graf č. 18

Počet **volných míst pro osoby se zdravotním postižením** v roce 2005 byl ovšem (kromě ledna, února a prosince) meziročně nižší (viz graf č. 20). Podíl míst pro OZP představoval v průměru pouze 2,6 % všech hlášených míst (v roce 2004 tento podíl činil v průměru 3,3 %).

Vzhledem k tomuto vývoji připadalo v roce 2005 průměrně **52,0 uchazečů - OZP na jedno volné pracovní místo** určené pro tuto skupinu uchazečů, což je více než před rokem, kdy tento ukazatel činil 48,3. Ve srovnání s podílem celkového počtu uchazečů k celkovému počtu VPM je téměř 6-násobný.

Graf č. 19

Problémy s umístováním uchazečů - OZP nadále přetrvávají i přes opatření přijímaná pro jejich zaměstnávání (podrobněji část Politika zaměstnanosti).

Věková struktura uchazečů o zaměstnání

Poklesem nezaměstnanosti se snížily absolutní počty uchazečů ve všech věkových skupinách kromě **uchazečů nad 50 let**.

Počet uchazečů nad 50 let meziročně vzrostl o 7,1 tisíc, rovněž jejich podíl na celkovém počtu uchazečů se meziročně zvýšil, k **31. 12. 2005** již nezaměstnaní starší 50 let **tvořili celou čtvrtinu uchazečů o zaměstnání**. Důvodem nezaměstnanosti této věkové skupiny je zejména ztráta zaměstnání v období, kdy ještě nesplňují podmínky pro přiznání starobního důchodu, ale většina zaměstnavatelů již o ně nemá zájem z důvodů nízké přizpůsobivosti změnám na trhu práce. Rostoucí podíl uchazečů této věkové kategorie souvisí též s každoročně se prodlužující věkovou hranicí pro odchod do starobního důchodu.

Počet osob **starších 50 let** v evidenci ÚP **dlouhodobě roste**, v podstatě žádné programy na řešení jejich nezaměstnanosti neexistují. **Problematicke této skupiny by měla být věnována vyšší pozornost než doposud, zejména**

v komplexnějším přístupu vedoucím k udržení a setrvání v zaměstnání a ke zvýšení jejich zaměstnatelnosti.

Naopak **nejvyšší meziroční pokles** byl zaznamenán u věkové skupiny **do 25 let**, a to jak u celkového počtu uchazečů této věkové skupiny, tak u jejich podílu. Pokles počtu uchazečů této věkové skupiny je částečně důsledkem demografického vývoje, souvisí také s lepšími podmínkami pro uplatnění mladých lidí na trhu práce v důsledku postupného zlepšování ekonomické situace v ČR, lepší adaptabilitou mladých lidí na měnící se podmínky a částečně i se zpřísněním podmínek pro přiznání podpory v nezaměstnanosti absolventům škol. Nemalou úlohu měl také zvyšující se podíl věkově starších odcházejících do důchodu nebo do evidence úřadu práce. Tím se zvýšila nabídka VPM a současně i absorpční kapacita trhu práce.

Struktura uchazečů o zaměstnání podle věku

tab. č. 15

	k 31. 12. 2004		k 31. 12. 2005		meziroční rozdíl	
	v tis.	v %	v tis.	v %	v tis.	v %
Věková struktura	541,7	100,0	510,4	100,0	-31,3	-5,8
do 24 let	115,8	21,4	96,5	18,9	-19,3	-16,7
<i>z toho mladiství *)</i>	5,9	1,1	5,4	1,1	-0,5	-8,5
25 - 29 let	70,2	12,9	62,3	12,2	-7,9	-11,3
30 - 39 let	120,1	22,2	115,2	22,6	-4,9	-4,1
40 - 49 let	114,3	21,1	108,0	21,1	-6,3	-5,5
nad 50 let	121,3	22,4	128,4	25,2	7,1	5,9

*) do 18 let

Podíly mužů a žen z celkového počtu nezaměstnaných v jednotlivých věkových kategoriích zobrazuje graf v příloze č. 9. Nejvyššího podílu (okolo 60 %) mezi uchazeči v evidenci ÚP dosahují ženy ve věku 30 – 54 let, tzn. v době jejich nejvyšší ekonomické aktivity.

Vysoká specifická míra nezaměstnanosti věkové kategorie **do 25 let** – 19,4 % v prosinci 2005, byla více než dvojnásobkem celkové míry nezaměstnanosti. Tento ukazatel nepochybně ovlivňuje vyšší absolutní počet uchazečů o zaměstnání této věkové skupiny. Vysoká míra nezaměstnanosti je však i důsledkem nízkého počtu ekonomicky aktivních mladých lidí (jsou ekonomicky neaktivní z důvodu studia či přípravy na povolání). Míra nezaměstnanosti je v případě mladých do 25 let u žen vyšší (20,0 %). Rovněž u uchazečů ve věku **50 - 54 let** převyšuje specifická míra nezaměstnanosti (celková, žen i mužů) celkovou míru nezaměstnanosti.

Nadprůměrná míra nezaměstnanosti byla dále vykázána u **žen** ve věku **25 až 34 let** a u **mužů** ve věkové skupině **55 - 59 let**.

V ostatních věkových kategoriích se míra nezaměstnanosti (celková, mužů i žen) pohybuje pod celorepublikovým průměrem.

Nejnižší specifickou míru nezaměstnanosti vykazují ženy i muži v nejvyšších věkových kategoriích (**nad 60 let**). Tento relativně příznivý údaj je daný (na rozdíl od nejmladší věkové kategorie) jejich vysokým podílem mezi ekonomicky aktivními (zejména u mužů).

Ve věkových kohortách **nad 55 let** je míra nezaměstnanosti (vzhledem k dřívějšímu odchodu žen do důchodu) **u mužů vyšší než u žen**.

Meziročně došlo k **nárůstu specifické míry nezaměstnanosti osob starších 55 let**. V ostatních věkových kategoriích se její hodnoty meziročně snížily. Specifická míra nezaměstnanosti **žen** ovšem meziročně vzrostla ve všech věkových kategoriích, kromě žen ve věku 45 – 49 let a u **mužů** byl nárůst míry nezaměstnanosti zaznamenán ve věku do 29 let a nad 55 let.

Vývoj věkové struktury uchazečů o zaměstnání ovlivnil i **zvýšení průměrného věku uchazečů o zaměstnání**: k 31. prosinci 2004 činil 37,1 let, k 31. 12. 2005 se zvýšil na **38,6 let**. U **žen** se průměrný věk ani jeho vývoj výrazně neliší od průměrného věku uchazečů celkem, vzrostl z 37,2 na **38,4 let**.

Absolventi škol a mladiství

Mladí lidé, zejména **absolventi škol a mladiství po ukončení základní školy**, nacházejí obtížně uplatnění především z důvodu chybějících praktických dovedností. Nejrizikovější skupinou vstupující na trh práce jsou **mladiství** bez vzdělání, s neúplným nebo dokončeným základním vzděláním a praktickou školou, kde vedle praxe chybí i kvalifikace.¹⁰

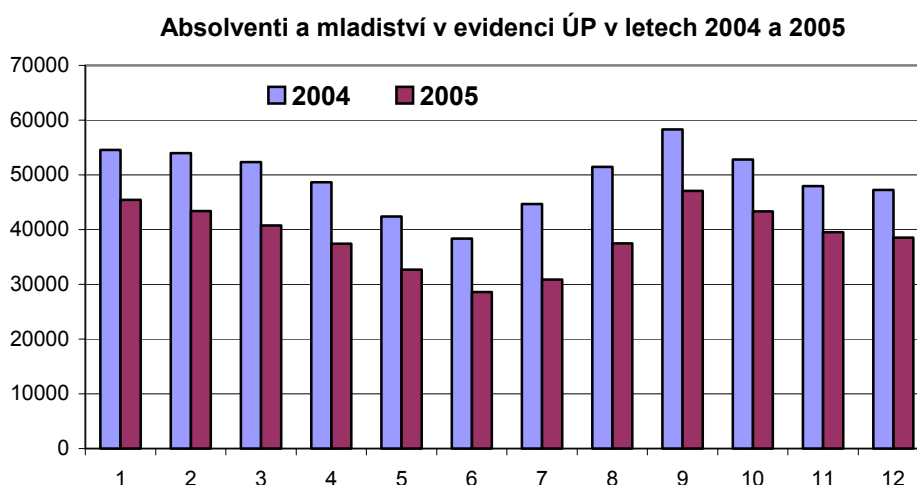
K **31. 12. 2005** bylo evidováno na ÚP **38,5 tisíc absolventů škol** všech stupňů vzdělání **a mladistvých** po ukončení základní školy (dále jen „absolventi“), tj. méně než před rokem (31. 12. 2004 - 47,3 tisíc). Jejich **podíl** na celkovém počtu nezaměstnaných se také meziročně snížil (z 8,7 % na **7,6 %** v prosinci 2005).

¹⁰ Podrobněji viz materiál „**Nezaměstnaní absolventi na trhu práce k ...**“, zpracovávaný pololetně pro informaci pana ministra a odkazy <http://portal.mpsv.cz/sz/obcane/skoly> (počty absolventů v evidenci ÚP podle škol a oborů) a <http://portal.mpsv.cz/sz/stat/abs> (pololetní statistiky absolventů škol ke stažení a jejich kvalifikační struktura).

Rovněž jejich **průměrný měsíční počet** dosahoval v roce 2005 nižší hodnoty (39,1 tisíc) než v předchozím roce (49,7 tisíc). Meziroční rozdíly v jednotlivých měsících se pohybovaly průměrně na úrovni 10 tisíc. Počty absolventů v evidenci v 1. pololetí 2005 plynule klesaly, až v období letních prázdnin došlo ke zvýšení jejich počtu, nejvíce nezaměstnaných absolventů bylo evidováno v září, a to 47,1 tisíc, ve 4. čtvrtletí docházelo opět k jejich úbytku z evidence ÚP.

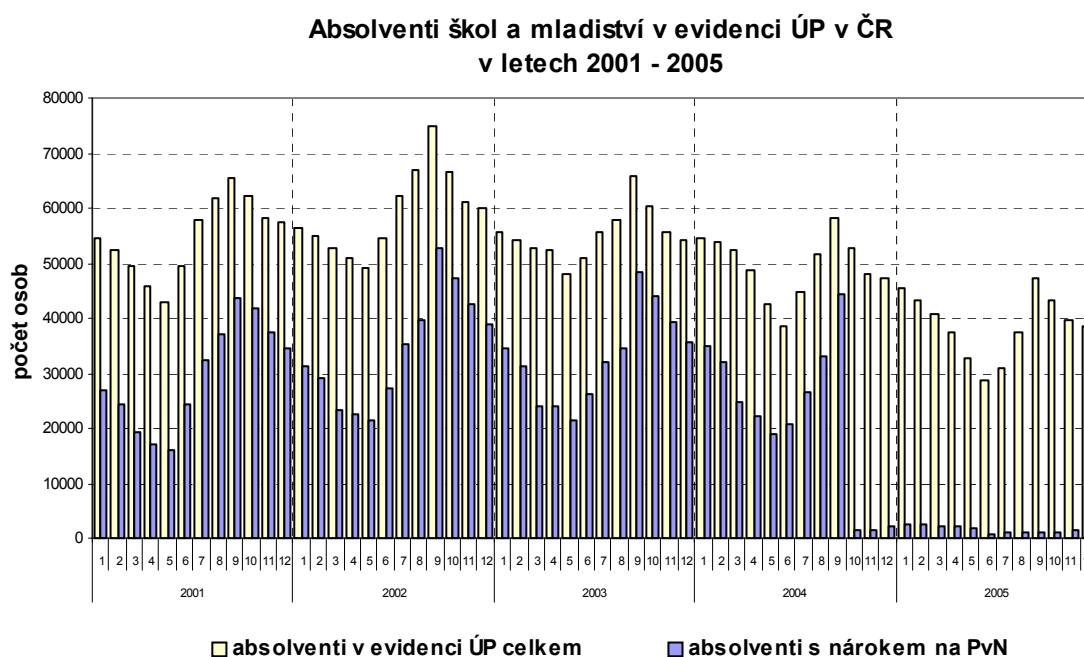
Průměrný podíl absolventů na celkovém počtu uchazečů v roce 2005 představoval (stejně jako ke konci roku) **7,6 %**.

Graf č. 20

Z **dlouhodobého hlediska** je evidováno na ÚP od roku 2002 stále méně absolventů škol a mladistvých.

Graf č. 21

Vzdělanostní struktura uchazečů o zaměstnání a VPM

Nejpočetnější skupinou uchazečů o zaměstnání podle dosaženého stupně vzdělání jsou vyučení (41,0 %) a dále osoby s neukončeným a základním vzděláním (30,6 %). Rovněž nejvyšší podíl nabízených volných míst je určen pro vyučené (43,9 %) a osoby se základním vzděláním a bez vzdělání (34,5 %).

Struktura uchazečů o zaměstnání podle kvalifikace

tab. č. 16

	k 31. 12. 2004		k 31. 12. 2005		meziroční rozdíl	
	v tis.	v %	v tis.	v %	v tis.	v %
uchazeči - celkem	541,7	100,0	510,4	100,0	-31,3	-5,8
z toho:						
bez vzdělání	3,5	0,6	3,3	0,6	-0,2	-7,1
zákl. vzdělání	162,3	30,0	153,2	30,0	-9,1	-5,6
vyučen	221,8	40,9	209,2	41,0	-12,6	-5,7
středošk. bez mat.	18,4	3,4	17,1	3,4	-1,3	-7,0
vyučen s mat.	21,7	4,0	19,9	3,9	-1,8	-8,1
gymnázium	15,8	2,9	14,7	2,9	-1,1	-6,8
SOŠ s mat.	77,4	14,3	73,0	14,2	-4,4	-5,7
vyšší vzdělání	3,0	0,6	2,9	0,6	-0,1	-4,7
vysokoškolské	17,8	3,3	17,1	3,4	-0,7	-3,9

V **meziročním porovnání** byl zaznamenán pokles nezaměstnaných ve všech vzdělanostních kategoriích. Nejvíce se snížil počet vyučených uchazečů, a to o 12,6 tisíc, v relativním vyjádření nejvíce ubylo vyučených s maturitou (o 8,1 %) a uchazečů bez vzdělání (o 7,1 %).

Specifické míry nezaměstnanosti uchazečů o zaměstnání (viz příloha č. 6) **podle dosaženého vzdělání** se vlivem poklesu celkové míry nezaměstnanosti snížily, kromě nezaměstnaných žen se základním vzděláním a bez vzdělání, u nichž došlo k mírnému nárůstu MN (o 0,5 p. b.).

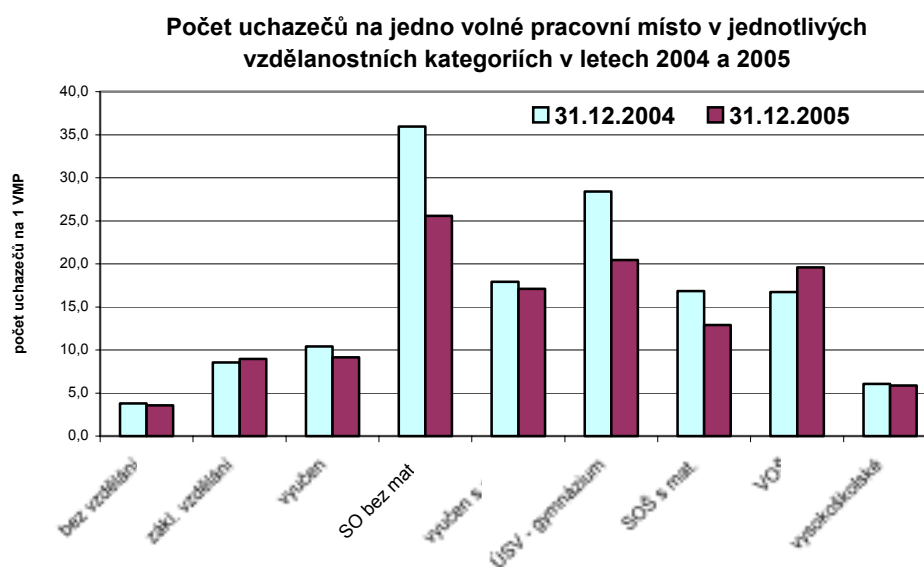
Nejvyšší hodnoty dosahuje míra nezaměstnanosti v kategorii „základní vzdělání“, je 4-krát vyšší než celorepublikový průměr, přičemž u žen třikrát převyšuje celorepublikový průměr, u mužů v této vzdělanostní kategorii je míra nezaměstnanosti dokonce 5,1-krát vyšší, což souvisí s nižší ekonomickou aktivitou žen s nižším vzděláním v porovnání s ekonomickou aktivitou žen obecně. V dalších vzdělanostních kategoriích s vyšším stupněm vzdělání specifická míra klesá a u žen dosahuje vyšších hodnot než u mužů.

Rozdíly mezi kvalifikační strukturou uchazečů o zaměstnání a kvalifikačními požadavky ze strany zaměstnavatelů vyjádřené **počtem uchazečů na 1 volné**

pracovní místo podle vzdělání znázorňuje graf č. 22. I když tento ukazatel má v důsledku nárůstu VPM a poklesu uchazečů o zaměstnání v evidenci ÚP oproti roku 2004 klesající tendenci, počty volných míst pro všechny kategorie jsou stále několikanásobně nižší než počty uchazečů.

Meziroční nárůst tohoto ukazatele byl vykázán u uchazečů s vyšším odborným vzděláním a základním vzděláním. V rámci ostatních kategorií byl vykázán meziroční pokles. **Nejvyšší meziroční pokles** byl zaznamenán v případě středního odborného vzdělání bez maturity, a to o 10,4 uchazeče na 1 volné místo (počet VPM vzrostl o 30,9 %, zatímco počet uchazečů v této vzdělanostní skupině meziročně poklesl o 6,8 %).

Graf č. 22

Relativně **nejpříznivější** je poměr mezi počtem uchazečů a volnými místy pro uchazeče bez vzdělání (3,6 uchazeče na jedno volné pracovní místo) a pro uchazeče s vysokoškolským vzděláním (5,9). **Nejhorší poměr** byl zaznamenán u osob se středoškolským vzděláním bez maturity (25,6) a u osob se středním všeobecným vzděláním (20,5), u obou těchto kategorií ale došlo oproti minulému roku k výraznému poklesu.

Nejvyšší podíl mezi **nabízenými volnými pracovními místy z hlediska požadovaného vzdělání** byl zaznamenán v kategorii vyučení a základní vzdělání, což odpovídá struktuře nabízených volných míst z ohledem na KZAM (Klasifikace zaměstnání) – viz kapitola 2, str. 32.

Struktura uchazečů podle délky nezaměstnanosti

V důsledku úbytku celkového počtu uchazečů z evidence ÚP došlo v roce 2005 k **meziročnímu poklesu počtu nezaměstnaných ve všech kategoriích** z hlediska délky nezaměstnanosti (viz tab. č. 17).

V absolutním vyjádření nejvíce ubylo uchazečů v evidenci „do 3 měsíců“, v relativním vyjádření se snížil nejvíce počet uchazečů v kategorii „9 –12 měsíců“. **K nejmenšímu meziročnímu poklesu došlo u kategorie „nad 24 měsíců“**, současně tedy vzrostl **podíl uchazečů** v této kategorii, ostatní kategorie podle délky nezaměstnanosti zaznamenaly meziroční pokles.

Struktura uchazečů o zaměstnání podle délky nezaměstnanosti

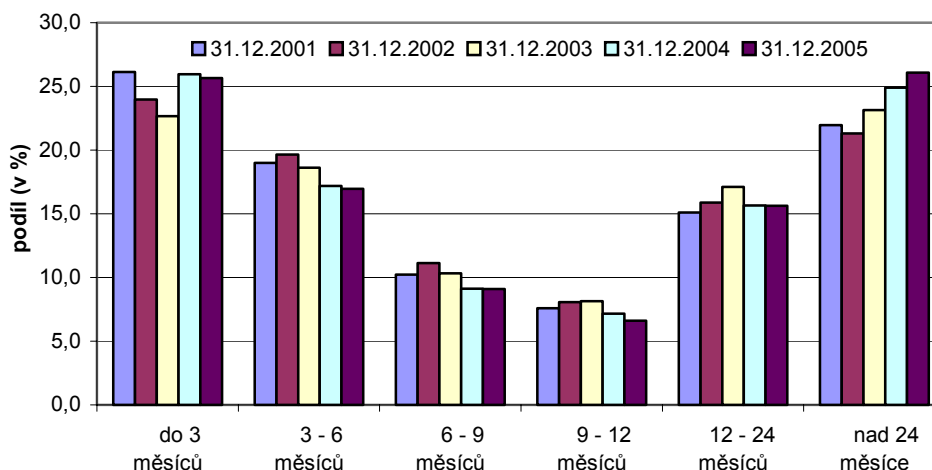
tab. č. 17

	k 31. 12. 2004		k 31. 12. 2005		meziroční rozdíl	
	v tis.	v %	v tis.	v %	v tis.	v %
uchazeči - celkem	541,7	100,0	510,4	100,0	-31,3	-5,8
z toho:						
do 3 měsíců	140,6	26,0	130,9	25,6	-9,7	-6,9
3 - 6 měsíců	93,1	17,1	86,6	17,0	-6,5	-7,0
6 - 9 měsíců	49,4	9,1	46,4	9,1	-3,0	-6,1
9 - 12 měsíců	38,8	7,2	33,7	6,6	-5,1	-13,1
12 - 24 měsíců	84,9	15,7	79,7	15,6	-5,2	-6,1
nad 24 měsíců	134,9	24,9	133,1	26,1	-1,8	-1,3
nad 6 měsíců	308,0	56,9	292,9	57,4	-15,1	-4,9
nad 12 měsíců	219,7	40,6	212,8	41,7	-6,9	-3,2

Dlouhodobý vývoj podílu uchazečů o zaměstnání v jednotlivých kategoriích podle délky nezaměstnanosti v období 2001 – 2005 zobrazuje graf č. 23.

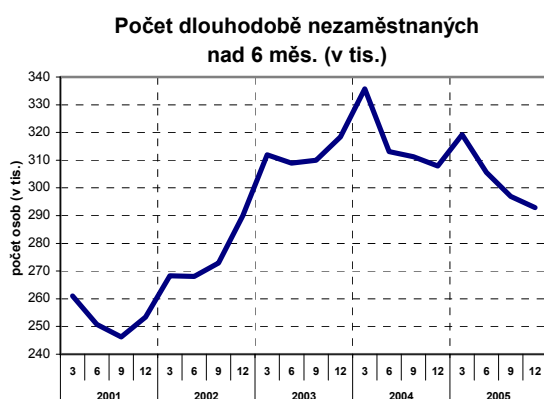
graf č. 23

Podíl uchazečů o zaměstnání podle délky nezaměstnanosti v letech 2001 - 2005

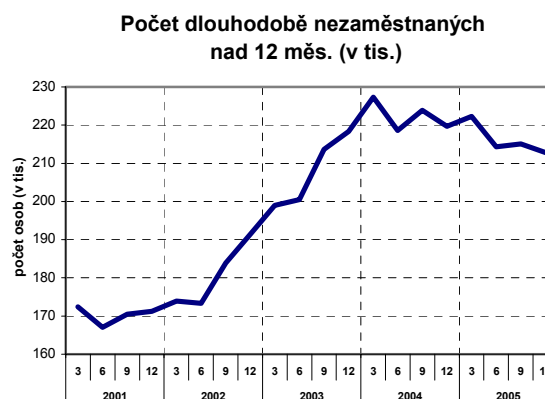

Počet i podíl nezaměstnaných, kteří jsou v evidenci ÚP **déle než 12 měsíců** z dlouhodobého hlediska nepřetržitě roste, výjimkou byl přechodný pokles na konci roku 2001. V roce 2004 a 2005 se **počet** uchazečů této kategorie stabilizoval a dokonce začal mírně klesat, jejich **podíl** při klesající nezaměstnanosti ovšem nadále rostl, v letech 2004 a 2005 překonal 40ti procentní hranici a **k 31. 12. 2005** činil **41,7 %** (viz graf v příloze č. 8a). K tomuto nárůstu dochází především v důsledku **zvyšování podílu osob, které jsou v evidenci déle než 24 měsíců**. Proto je tomuto problému věnována zvýšená pozornost.

Graf č. 24

Graf č. 25

Pokles **počtu** osob v evidenci ÚP **déle než 6 měsíců** v letech 2004 a 2005 byl podstatně větší než u osob nad 12 měsíců (viz grafy č. 24, 25). K 31.12.2005 jejich počet v evidenci činil 292,9 tisíc, což bylo o 4,9 % méně než před rokem a o 8,0 % než v prosinci 2003 (počet dlouhodobě nezaměstnaných nad 12 měsíců poklesl o 3,2 %, resp. o 2,5 %).

Jich **podíl** v evidenci dlouhodobě (od r. 2001) mírně roste, v letech 2004 a 2005 se nárůst zastavil a uchazeči této kategorie tvořili necelých 60 % všech nezaměstnaných (k 31.12.2005 tento podíl činil **57,4 %**).

Podíl uchazečů v evidenci nad 6 měsíců a nad 12 měsíců z dlouhodobého hlediska viz příloha č. 8a.

Dlouhodobá nezaměstnanost je jak absolutně, tak i relativně vyšší v okresech s vyšší mírou nezaměstnanosti. Je výrazně podmíněna úrovní vzdělání. Tendence k dlouhodobé nezaměstnanosti se zvyšují u zdravotně postižených osob a ve vyšších věkových kategoriích.

Individuální akční plány pro mladé do 25 let do 6 měsíců evidence

V souladu se směrnicemi Evropské strategie zaměstnanosti se v letech 2002 a 2003 pilotně ověřily v rámci programů prevence dlouhodobé nezaměstnanosti nové přístupy a pracovní metody pro získání zaměstnání a zvýšení zaměstnatelnosti – a to program „První příležitost“ pro mladé do 25 let do 6 měsíců evidence a program „Nový start“ pro dospělé nad 25 let do 12 měsíců evidence, realizované formou Individuálních akčních plánů, tj. harmonogramů naplňování zejména zprostředkovacích a poradenských aktivit vedoucích k zaměstnání nebo ke zvýšení zaměstnatelnosti. Cílem těchto programů je uplatnění nebo zvýšení uplatnitelnosti na trhu práce v souladu s dosaženou kvalifikací, možnostmi a schopnostmi uchazeče, a dále zvýšení odpovědnosti uchazečů motivací a aktivizací pro jejich pracovní uplatnění.

Osoby do 25 let nově hlášené v evidenci v jednotlivých měsících roku 2004

tab .č. 18

Kohorta	osoby do 25 let nově hlášené v dané kohortě		ukončilo evidenci do 6 měs.				z toho zaměstnáno			
			počty		podíly		počty		podíly ^{*)}	
	IAP uzavřel	IAP neuzav.	IAP uzavřel	IAP neuzav.	IAP uzavřel	IAP neuzav.	IAP uzavřel	IAP neuzav.	IAP uzavřel	IAP neuzav.
I.04	1 930	2 561	853	1 466	44,2	57,2	693	1 188	35,9	46,4
II.04	1 408	2 219	640	1 155	45,5	52,1	512	891	36,4	40,2
III.04	1 304	2 528	700	1 639	53,7	64,8	529	1 241	40,6	49,1
IV.04	988	2 072	534	1 332	54,0	64,3	403	1 020	40,8	49,2
V.04	1 009	2 024	508	1 243	50,3	61,4	389	967	38,6	47,8
VI.04	1 614	2 930	777	1 695	48,1	57,8	642	1 334	39,8	45,5
VII.04	1 619	3 160	775	1 853	47,9	58,6	622	1 468	38,4	46,5
VIII.04	1 991	3 895	800	2 026	40,2	52,0	654	1 627	32,8	41,8
IX.04	3 533	7 737	1 533	3 782	43,4	48,9	1 202	3 004	34,0	38,8
X.04	1 374	3 294	619	1 735	45,1	52,7	450	1 312	32,8	39,8
XI.04	1 350	3 386	663	1 883	49,1	55,6	507	1 453	37,6	42,9
XII.04	1 357	3 693	809	2 415	59,6	65,4	629	1 923	46,4	52,1
Celkem	19 477	39 499	9 211	22 224	47,3	56,3	7 232	17 428	37,1	44,1

^{*)} podíl zaměstnaných z počtu osob dané kohorty, které uzavřely, resp. neuzavřely IAP

Plošná realizace programu „První příležitost“ na všech ÚP byla zahájena 1. 1. 2004. Z těch uchazečů mladších 25 let, kteří přišli do evidence v průběhu roku 2004, jich uzavřelo Individuální akční plán (IAP) 19,5 tisíc (viz tab. č. 18). Do 6 měsíců po zaevidování na ÚP jich ukončilo evidenci 9,2 tisíc (47,3 %), zaměstnáno jich bylo 37,1 %. Z těch, kteří neměli uzavřený IAP, ukončilo evidenci do 6 měsíců

22,2 tisíc osob (tj. 56,3 %), podíl zaměstnaných činil 44,1 %¹¹.

Data za kohorty osob mladších 25 let, kteří se nově zaevidovali v roce 2005, jsou zatím k dispozici pouze za období **leden – červenec 2005**. Počet osob, které se zaevidovaly v tomto období a uzavřely IAP, činí 7,8 tisíc. Evidenci jich do 6 měsíců ukončilo 4,1 tisíc a zaměstnáno bylo 2,9 tisíc, tj. 37,6 % (IAP neuzavřelo 21,8 tisíc osob, z nich podíl zaměstnaných do 6 měsíců po zaevidování činil 49,2 %, evidenci do 6 měsíců ukončilo celkem 14,5 tisíc osob, tj. 66,3 %).

V **meziročním porovnání** lze říci, že počet osob do 25 let, které uzavřely IAP, se u osob nově evidovaných v roce 2005 oproti nově hlášeným v roce 2004 snížil, pouze v dubnu 2005 uzavřelo IAP více osob mladších 25 let než ve stejném období minulého roku. Naopak počet mladých do 25 let, kteří neuzavřeli IAP v období leden až červen 2005 meziročně vzrostl, pouze v červenci 2005 jich bylo meziročně méně (o 20 osob). Je to zřejmě dáno tím, že mladí lidé do 25 let věku více spoléhají na vlastní aktivitu při hledání uplatnění na ÚP, nemají žádné zvýhodnění při uzavření Individuálního akčního plánu, spíše naopak, spoléhají více na svoje vlastní aktivity a své sebevědomí a využití poradenství, rekvalifikace a dalších nástrojů APZ zvažují až po delším setrvání v evidenci.

Délka evidence uchazečů o zaměstnání

Průměrná délka evidence uchazečů, kteří byli vyřazeni z evidence ve 4. čtvrtletí 2005 (tzv. **délka ukončené evidence**) představovala 278 dní a v porovnání se 4. čtvrtletím 2004 zůstala téměř na stejné úrovni (ve 4. čtvrtletí 2004 – 277 dní).

Průměrná délka evidence uchazečů, kteří byli k 31. 12. 2005 registrovaní (tzv. **délka průběžné evidence**), činila 610 dní a oproti minulému roku došlo k jejímu podstatnému prodloužení (k 31. 12. 2004 – 567 dní). V důsledku dlouhodobé ztráty kontaktu se zaměstnáním ztrácejí nezaměstnaní pracovní návyky, ztrácejí konkurenceschopnost na trhu práce a získávají pocitu nejistoty, což se negativně odráží v jejich pasivitě a rezignaci. Jejich motivace a další aktivizace je finančně, časově i personálně mnohem nákladnější.

¹¹ Neuzavření IAP ze strany uchazeče o zaměstnání nelze hodnotit vždy negativně, protože se může jednat i o uchazeče, kteří neuzavřeli IAP z důvodu již příslibeného zaměstnání. Proto i podíl zaměstnaných této kategorie uchazečů je vyšší než podíl zaměstnaných u uchazečů, kteří měli IAP uzavřeno.

Ženy v evidenci ÚP

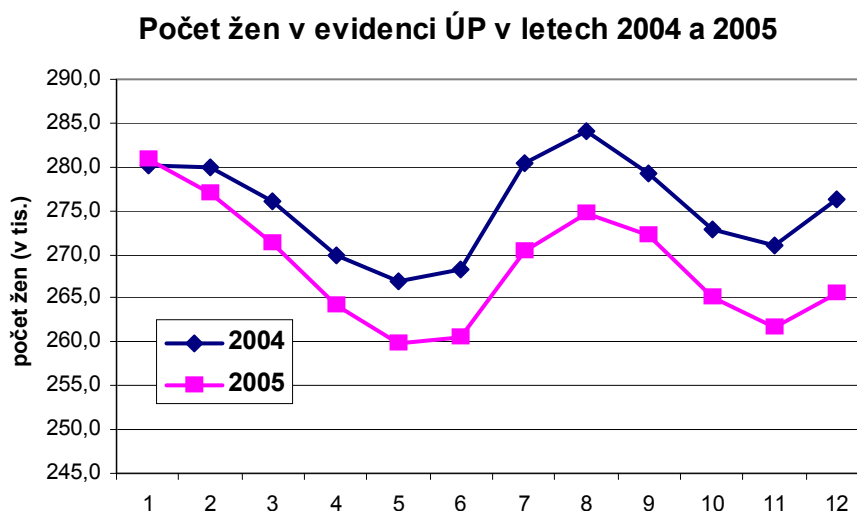
Ke konci roku 2005 bylo v evidenci úřadů práce **265,6 tisíc žen**¹², jejich počet stejně jako celkový počet uchazečů meziročně klesl, a to o 10,6 tisíc (o 3,8 %).

Ve vývoji počtu žen registrovaných na ÚP byl patrný stejný průběh jako u uchazečů celkem. Vývoj počtu žen měl v roce 2005 stejnou tendenci jako ve stejném období minulého roku, ovšem pokles jejich počtu od ledna do května byl strmější, nárůst v červnu naopak nebyl tak výrazný jako v roce 2004 (viz graf č. 26), meziroční rozdíl ve 2. polovině roku činil v průměru 9,0 tisíc.

V **průměru** tak bylo evidováno na ÚP v roce 2005 méně žen (**269,0 tisíc**) než ve stejném období minulého roku (275,3 tis.).

Pokles počtu žen byl v roce 2005 v porovnání s poklesem celkového počtu uchazečů pomalejší, proto **podíl** nezaměstnaných žen na celkovém počtu registrovaných nezaměstnaných (příloha č. 9) v tomto období **meziročně vzrostl** a v **průměru** činil **52,3 %** (v roce 2004 - 51,2 %). Ženy byly více zastoupeny mezi uchazeči o zaměstnání ve 2. a 3. čtvrtletí 2005, kdy se jejich podíl pohyboval nad 53 %. Tento jev souvisí se sezónní zaměstnaností v odvětvích, která jsou svým charakterem vhodná spíše pro muže (stavebnictví, lesnictví).

graf č. 26

Vyšší zastoupení žen v evidenci ÚP a nižší ekonomická aktivita determinují vyšší míru nezaměstnanosti žen (tab. č. 12 a příloha č. 6). Ta je ještě výraznější zejména ve **věkových kategoriích do 34 let**, kdy převyšuje celkovou míru nezaměstnanosti žen. Ženy jsou v tomto věku často mimo pracovní aktivitu z důvodu

¹² Podrobnější údaje o struktuře nezaměstnaných mužů a žen jsou v příloze

péče o děti. V případě, že ztratí práci, těžko nalézají nové uplatnění, protože možnosti pracovního uplatnění jsou z důvodu péče o děti limitovány např. nemožností přijetí práce na směny nebo dojíždění do zaměstnání. Ani zaměstnavatelé nemají o ženy v produkčním věku velký zájem kvůli možným výpadkům v práci, např. v případě ošetřování člena rodiny. Nadprůměrná míra nezaměstnanosti žen ve věkové kategorii *50 – 54 let* souvisí zejména se ztrátou zaměstnání v předdůchodovém věku, kdy ještě v tomto věku nemají nárok na starobní důchod, ale většina zaměstnavatelů již o ně nemá zájem z důvodů nízké přizpůsobivosti změnám na trhu práce.

Míra nezaměstnanosti žen je vyšší než MN mužů ve všech věkových kategoriích do 54 let. Ve věku nad 55 let je již vzhledem k dřívějšímu odchodu žen do důchodu nižší než u mužů.

Z hlediska **vzdělání** jsou ženy podstatně více zastoupeny v evidenci než muži v kategorii úplné střední všeobecné vzdělání (gymnázium), SOŠ s maturitou a vyšší odborné vzdělání, jejich podíl v těchto vzdělanostních kategoriích přesahuje 60 %. Nejnižší podíl žen je mezi nezaměstnanými uchazeči s vysokoškolským vzděláním (44,9 %). Podíl žen meziročně vzrostl ve všech vzdělanostních kategoriích, nejvíce u vyučených s maturitou - oproti prosinci 2004 se zvýšil jejich podíl o 3,1 p. b.

Ženy jsou více postiženy **dlouhodobou nezaměstnaností** než muži. Jejich podíl na celkovém počtu uchazečů v kategorii „nad 6 měsíců“ a „nad 12 měsíců“ přesahuje 55 %, přičemž podíl žen na dlouhodobé nezaměstnanosti ve srovnání se stejným obdobím roku 2004 mírně vzrostl. V jednotlivých kategoriích podle délky nezaměstnanosti je jejich podíl vyšší než mužů. Zastoupení žen mezi uchazeči je nižší než u mužů pouze ve skupině uchazečů, kteří jsou v evidenci méně než 3 měsíce. V evidenci úřadů práce bylo z celkového počtu nezaměstnaných žen na konci roku 2005 **déle než 6 měsíců 61,3 %** všech žen - uchazeček, **déle než 12 měsíců 44,8 %**.

Grafické znázornění podílu žen na celkovém počtu uchazečů v průběhu roku 2005 a dále jejich zastoupení z hlediska věku, délky nezaměstnanosti, vzdělání a podpory v nezaměstnanosti viz příloha č. 9.

Uchazeči o zaměstnání z Evropské unie

Po vstupu České republiky do Evropské unie se na úřadech práce zaregistrovalo v období od května do konce roku 2004 celkem 1 996 uchazečů

o zaměstnání z ostatních zemí EU¹³. Jedná se jak o občany, kteří ztratili práci v ČR, tak i ty, kteří jako nezaměstnaní přišli z jiné země EU hledat zaměstnání v ČR. K 31. 12. 2004 jich bylo evidováno 2 886. V průběhu roku 2005 se zaevidovalo celkem 3 610 osob (za srovnatelné období květen – prosinec 2005 to bylo 2 436, tj. o 440 osob více). **Stav evidovaných ke konci roku 2005 byl 3 230, tj. meziročně o 348 osob vyšší.** Dynamika nárůstu počtu nově hlášených uchazečů ze zemí EU se mírně zvýšila. Naopak v průběhu roku 2005 bylo vyřazeno z evidence ÚP 3 524 uchazečů, z nichž 2 207 našlo pracovní uplatnění.

Mezi uchazeči evidovanými na konci roku 2005 mírně převažovaly ženy (51,9 %), z hlediska vzdělání zejména osoby bez vzdělání nebo pouze se základním vzděláním (56,0 %) a dále vyučení (23,8 %). V pětiletých věkových kohortách bylo nejvyšší zastoupení mezi osobami ve věku 50 – 55 let (16,4 % ze všech evidovaných) a převládaly ženy, jejichž zastoupení v této věkové skupině tvořilo až 71,4 %.

Ve struktuře podle zemí původu převládali občané ze Slovenské republiky (2 239, z toho 947 žen), Polska (792, z toho 600 žen), další státy byly zastoupeny podstatně nižšími počty (Německo - 65, Řecko -27, Itálie - 26, Maďarsko - 20, atd.).

Počet těch občanů EU, kteří byli nezaměstnaní v jiných státech EU a následně se přišli ucházet o práci v ČR, byl ke konci roku 2005 zanedbatelný – 8 osob - konkrétně 3 občané Slovenska a 3 občané Francie, po 1 osobě z Dánska a Německa.

Naopak, v zemích EU hledalo zaměstnání (a byla jim exportována podpora v nezaměstnanosti z ČR) ke konci roku 2005 celkem 43 uchazečů o zaměstnání, nejvíce ve Spojeném království - 20, v Irsku - 13, po 2 osobách v Německo, Švédsku a na Slovensku.

4. Regionální nezaměstnanost

Nezaměstnanost v ČR má především strukturální charakter. V jednotlivých regionech je dlouhodobě nedostatek určité profese, v jiných naopak přebytek. Nedostatečná mobilita a flexibilita pracovní síly brání sladění nabídky a poptávky po pracovních silách, proto ani vývoj ekonomiky zatím nepřispívá k výraznějšímu

¹³ EU/EHP a Švýcarska – viz text na str. 16 v části Zaměstnanost

zlepšení situace na trhu práce. K vyřešení těchto strukturálních problémů trhu práce je třeba dát důraz především na řešení problémů trhu s byty, dopravní dostupnosti a na podporu celoživotního vzdělání.

Nadále pokračují strukturální změny, tj. změny v sektorové (odvětvové) struktuře hospodářství na základě restrukturalizace či útlumu a v kvalifikační a profesní struktuře pracovní síly. V jednotlivých regionech se projevují s různou intenzitou. **Nejvíce je postižen Ústecký a Moravskoslezský kraj**, tj. regiony s velkou koncentrací těžkého průmyslu - těžba uhlí, hutnictví, strojírenství, a chemického průmyslu.

Míra nezaměstnanosti a počet evidovaných uchazečů v krajích ČR
kraje seřazené podle míry nezaměstnanosti k 31. 12. 2005

tab. č. 18

Kraj	Evidovaní uchazeči o zaměstnání		z toho dosažitelní	Míra nezaměstnanosti	
	31.12. 2004	31.12. 2005	31.12. 2005	31.12. 2004	31.12. 2005
1. Ústecký	73 493	70 532	66 773	15,8	15,4
2. Moravskoslezský	105 486	96 528	91 177	15,7	14,2
3. Olomoucký	39 591	36 180	34 209	11,7	10,6
4. Karlovarský	18 726	18 017	17 347	10,7	10,3
5. Jihomoravský	66 207	63 692	60 177	10,7	10,2
6. Zlínský	31 606	29 505	27 361	9,5	9,3
7. Pardubický	24 399	22 782	21 691	8,9	8,3
8. Vysočina	24 531	22 814	21 587	8,8	8,2
9. Liberecký	20 299	18 923	17 634	8,2	7,7
10. Královéhradecký	22 526	21 989	20 840	7,7	7,3
11. Jihočeský	23 021	23 632	21 941	6,6	6,7
12. Plzeňský	21 051	20 500	19 315	6,7	6,4
13. Středočeský	44 012	40 751	38 499	6,8	6,3
14. Praha	26 727	24 571	22 520	3,6	3,2

Nadprůměrná míra nezaměstnanosti (tj. vyšší než v ČR - 8,9 %) byla k 31. 12. 2005 zaznamenána také v kraji **Olomouckém, Karlovarském, Jihomoravském a Zlínském**. V oblastech Olomouckého a Jihomoravského kraje se jedná spíše o agrární nezaměstnanost. Možnost absorbovat uvolňované pracovníky ze zemědělství ve větších sídelních centrech (v průmyslu či ve službách) se zhoršuje zejména ve venkovských oblastech, z důvodu nízké mobility (omezení veřejné dopravy) i neodpovídající kvalifikace uvolněných pracovníků. V Karlovarském kraji

navíc probíhá útlum v oblasti těžby uhlí a energetiky – zejména v okrese Sokolov, dále je zde dle výsledků sčítání lidu, domů a bytů z roku 2001 vysoký počet obyvatel se základním vzděláním (30,8 %, průměr ČR je 23 %) a podprůměrný počet obyvatel s vysokoškolským vzděláním (4 %, průměr ČR je 8,9 %).

Přes pokles celkové míry nezaměstnanosti nepatrně **meziročně vzrostla míra nezaměstnanosti v Jihočeském kraji** (o 0,1 p. b.). V ostatních krajích byl zaznamenán meziroční pokles, nejvíce se MN snížila v kraji Moravskoslezském a Olomouckém, tj. v krajích s druhou a třetí nejvyšší MN.

Okresy s nejvyšší mírou nezaměstnanosti k 31. 12. 2005

tab. č. 19

Okres		Evidovaní uchazeči o zaměstnání		z toho dosažitelní	Míra nezaměstnanosti	
		31.12. 2004	31.12. 2005		31.12. 2005	31.12. 2004
1.	Most	14 749	14 421	13 666	22,7	21,2
2.	Karviná	27 807	26 549	25 413	19,6	18,6
3.	Jeseník	4 012	3 610	3 471	18,3	16,9
4.	Teplice	11 300	10 125	9 628	16,6	16,8
5.	Bruntál	10 041	8 615	8 035	17,5	15,9
6.	Chomutov	12 184	11 243	10 532	16,5	15,5
7.	Hodonín	12 617	12 680	12 098	14,7	15,2
8.	Děčín	11 181	11 000	10 539	14,9	15,1
9.	Ostrava-město	28 892	25 901	24454	16,6	14,8
10.	Znojmo	8 662	8 694	8375	14,6	14,1

V roce 2005 se činil **meziokresní rozdíl** v míře nezaměstnanosti 18,7 p. b., v roce 2004 to bylo 19,8 p. b., rozdíl mezi mírou nezaměstnanosti v okresech s nejnižší a nejvyšší nezaměstnaností **se snížil** o 1,1 bodu (příloha č. 12). Nejvyšší míra nezaměstnanosti k 31. 12. 2005 představovala 21,2 % v okrese Most, naopak nejnižší v okrese Praha-východ 2,5 %.

Ve všech okresech ČR kromě jedenácti byl zaznamenán **meziroční pokles míry nezaměstnanosti**, nejvíce se meziročně snížila míra nezaměstnanosti v okrese Frýdek-Místek, naopak nejvyšší nárůst byl zaznamenán v okrese Ústí nad Labem.

Více jak polovina, tj. **55,8 % úřadů práce**, vykázala k 31. 12. 2005 **míru nezaměstnanosti** v intervalu **5 - 9,9 %**, **MN vyšší než 15 %** zaznamenalo **8 úřadů práce**. **Podprůměrnou míru nezaměstnanosti** (tj. nižší než MN celé ČR) vykázalo

k 31. 12. 2005 **47 úřadů práce**. Rozvrstvení míry nezaměstnanosti v okresech ČR viz mapa v příloze č. 7.

Meziroční nárůst **evidovaných uchazečů** k 31. 12. 2005 byl zaznamenán ve 12 okresech, nejvyšší v okresech České Budějovice, Trutnov a Jindřichův Hradec. Z pohledu krajů vzrostla absolutně nezaměstnanost pouze v kraji Jihočeském. Největší pokles byl vykázan v okrese Ostrava-město, z hlediska krajů v Moravskoslezském a Olomouckém kraji (příloha č. 10).

V relativním vyjádření vzrostl nejvíce počet uchazečů o zaměstnání v okresech České Budějovice, Jindřichův Hradec a Klatovy (okresy s podprůměrnou MN). Na druhé straně byl zaznamenán v okresech s vysokou nezaměstnaností pokles tohoto ukazatele, např. v okresech Bruntál, Teplice, Ostrava-město, Chomutov. Nepatrný meziroční pokles (o 2,2 %) byl zaznamenán i v Mostě, tj. v okrese s nejvyšší nezaměstnaností (příloha č. 11).

Počet **volných pracovních míst** v ČR v roce 2005 vzrostl. K 31. 12. 2005 se meziročně nejvíce zvýšil v Jihomoravském kraji (o 2,4 tisíc, tj. o 69,2 %). Největší meziroční pokles byl zaznamenán v Praze (o 23,8 %) a Jihočeském kraji (o 18,6 %). K nejvyššímu meziročnímu nárůstu volných míst došlo v okrese Jihlava, Litoměřice, Brno-město, Havlíčkův Brod a Frýdek Místek. Nejvíce se snížily počty volných míst v okresech Nymburk a Ústí nad Labem.

Počet **uchazečů na 1 volné pracovní místo** k 31. 12. 2005 převyšoval celorepublikový průměr (tj. 9,8) ve 43 okresech, nejvyšších hodnot dosáhl tento ukazatel v okresech Karviná (78,1), Most (51,7) a Bruntál (51,6). Naopak nejlepší situace byla v okresech Praha-východ (1,4), Praha (2,2) a Beroun (2,3), viz příloha č. 12.

Podíl rizikových skupin, které jsou nejvíce ohroženy nezaměstnaností, v jednotlivých regionech ČR obsahuje příloha č. 23. Problémem především v okresech s nadprůměrnou mírou nezaměstnanosti je vysoký podíl **uchazečů bez vzdělání nebo se základním vzděláním**. V celé České republice tento podíl k 31. 12. 2005 činil **30,7 %**. Nejvyšší podíl této skupiny uchazečů byl v okresech Sokolov (55,4 %), hranici 45 % převyšuje ještě v okresech Teplice, Chomutov a Ústí nad Labem. Z pohledu krajů je na tom nejhůře kraj Karlovarský a Ústecký.

Dlouhodobá nezaměstnanost je jak absolutně, tak i podílem vyšší v regionech s nadprůměrnou nezaměstnaností (příloha č. 23). Nejvyšší podíly uchazečů evidovaných déle než 1 rok byly k 31. 12. 2005 v okresech Most, Karviná,

a Ostrava-město. U těchto okresů podíl dlouhodobě nezaměstnaných přesahoval hranici 55 %. Nejvíce jsou dlouhodobou nezaměstnaností postiženy Moravskoslezský a Ústecký kraj. Naopak nejnižší podíl těchto uchazečů mají okresy s nízkou nezaměstnaností, tzn. Praha-západ, Praha-východ, Benešov a Pelhřimov. Z pohledu krajů je na tom nejlépe Praha a Jihočeský kraj.

V okresech s vysokou nezaměstnaností je samozřejmě nejvyšší i průměrná délka evidence uchazečů, kteří byli vyřazeni z evidence, tj. **délka ukončené evidence**, nejdéle jsou vedeni uchazeči v evidenci v okresech Most, Karviná, Ostrava-město a Teplice, kde délka ukončené evidence přesahovala 400 dní. V okresech s nejnižší nezaměstnaností je délka nezaměstnanosti výrazně kratší, v okrese Praha-západ činila „pouze“ 144 dní.

Průměrná délka evidence uchazečů, kteří byli v evidenci úřadů práce, tzv. **délka průběžné evidence**, dosahovala nejvyšších hodnot v okresech Most, Karviná Ostrava-město, Chomutov a Teplice, v těchto okresech se délka průběžné evidence pohybovala nad 800 dny.

Problémy ostatních rizikových skupin (podíly uchazečů do 25 let, nad 50 let věku, OZP nebo žen) jsou spíše viditelné v regionech s nižší nezaměstnaností, zatímco v regionech s vysokou nezaměstnaností se jedná o nezaměstnanost plošnou, postihující i osoby bez handicapů.

IV. Politika zaměstnanosti

1. Zaměření politiky zaměstnanosti v roce 2005

Pro rok 2005 byly stanoveny úkoly státní politiky zaměstnanosti na základě analýzy situace na trhu práce, výše finančních prostředků, vyčleněných ve státním rozpočtu na politiku zaměstnanosti a na základě závazků ČR daných dohodami, které Česká republika uzavřela s EU a OECD. **Výchozím materiálem pro tuto oblast v roce 2005 byl Národní akční plán zaměstnanosti (NAPZ).** Jeho cílem bylo sladit realizaci politiky zaměstnanosti všech zainteresovaných resortů a sociálních partnerů. Kromě aktivní politiky zaměstnanosti (APZ), jejímž realizátorem je Ministerstvo práce a sociálních věcí, jsou nedílnou částí politiky zaměstnanosti programy hospodářské politiky vlády, směřované do růstu výkonnosti ekonomiky a do posilování konkurenceschopnosti firem, programy průmyslové politiky, sledující podporu investic, vytváření příznivého prostředí pro podnikání, pokračování privatizace a dokončení restrukturalizace, programy rozpočtové politiky, zejména reforma veřejných rozpočtů a daní, vzdělávací programy škol ve struktuře absolventů škol apod.

Hlavním cílem politiky zaměstnanosti je docílit co nejpříznivějšího vývoje zaměstnanosti a zvýšení motivace a aktivace pro hledání, nalezení a udržení zaměstnání. Zvláštní důraz se klade na oblasti s nadprůměrnou mírou nezaměstnanosti (severní, střední a jižní Morava, severozápadní Čechy). Výrazná podpora je poskytována projektům, které předpokládají vytvořit zejména v ohrožených regionech významný počet nových pracovních míst, a podpořit další rozvoj drobného a středního podnikání. S ohledem na vstup ČR do EU a k situaci na trhu práce se při provádění národní politiky zaměstnanosti respektují principy a cíle Evropské strategie zaměstnanosti.

Základem pro realizaci APZ na jednotlivých úřadech práce jsou „Programy realizace APZ na rok 2005“, které jsou zpracovávány na základě analýzy trhu práce v jednotlivých okresech a v souladu s cíli APZ, stanovenými Správou služeb zaměstnanosti pro příslušný rok.

Aktivní politika zaměstnanosti se v roce 2005 zaměřila v závislosti na stanoveném objemu finančních prostředků v rámci schváleného státního rozpočtu a v návaznosti na situaci na trhu práce na:

- skupiny nezaměstnaných:
 - minimálně 30% uchazečů zařazených do programů APZ z rizikové skupiny mladí do 25 let,
 - minimálně 25% uchazečů zařazených do programů APZ z rizikové skupiny starší nad 50 let,
 - minimálně 15% uchazečů zařazených do programů APZ z rizikové skupiny dlouhodobě nezaměstnaných,
- nástroje APZ:
 - z celkového objemu finančních prostředků na APZ vynaloží ÚP minimálně 20 % na rekvalifikace, poradenství a pracovní rehabilitaci,
 - objem vynaložených finančních prostředků na příspěvek na dopravu zaměstnanců by neměl překročit 5 % z celkového rozpočtu ÚP na APZ,
- posílení aktivní spolupráce se zaměstnavateli např. prostřednictvím seminářů, konferencí nebo setkání se zaměřením na vzájemnou informovanost o možnostech řešení nezaměstnanosti v regionu,
- v oblasti zaměstnávání osob se zdravotním postižením preferování podpory vytváření chráněných pracovních míst zejména na volném trhu práce,
- udržení zaměstnanosti v regionu,
- podpora strukturálních změn zaměstnanosti,
- vyrovnávání příležitostí pro občany se zdravotním postižením,
- využití prostředků Evropského sociálního fondu, tj. Operačního programu Rozvoje lidských zdrojů, zejména na základě realizace národních programů a grantových schémat.

Výše uvedená zaměření jsou stanovena v návaznosti na evropské dokumenty z oblasti zaměstnanosti. Úřady práce při realizaci APZ vycházejí ze specifík vyplývajících z regionálního trhu práce, struktury uchazečů o zaměstnání v evidenci úřadu práce a z objemu přidělených finančních prostředků v rámci schváleného státního rozpočtu.

Významnou součástí státní politiky zaměstnanosti je i **podpora zaměstnavatelů v rámci systému investičních pobídek**. Investiční pobídky může investor získat při zavádění nové výroby nebo rozšiřování stávající výroby v oblasti zpracovatelského průmyslu v případě umístění investice v okrese, kde průměrná míra nezaměstnanosti dosahuje nejméně výše průměrné míry nezaměstnanosti.

Podpora je určena na vytvoření nových pracovních míst, k rekvalifikaci nebo školení zaměstnanců v územní oblasti.

Důležitou pomocí v oblasti zaměstnávání osob se zdravotním postižením byl i v roce 2005 **příspěvek na podporu zaměstnávání osob se zdravotním postižením** (§ 78 zákona č. 435/2004 Sb., o zaměstnanosti) a **příspěvek poskytovaný podle Programu na obnovu nebo technické zhodnocení hmotného investičního majetku**, který slouží k pracovnímu uplatnění osob se zdravotním postižením. Program navazuje na podporu poskytovanou z kapitoly MPSV od roku 2001. V souladu s novou právní úpravou vyplývající ze zákona o zaměstnanosti byl Program schválen usnesením vlády č. 341 ze dne 23. 3. 2005.

2. Výdaje na politiku zaměstnanosti

Výdaje na pasivní politiku zaměstnanosti (PPZ) v roce 2005 dosáhly **7 046 845 tisíc Kč** a **byly vyšší oproti roku 2004** v absolutním vyjádření o **16 799 tisíc Kč, tj. o 0,2 %** (v roce 2004 čerpáno 7 030 047 tisíc Kč). Proti faktorům, které by mohly snížit výdaje na PPZ - poklesu míry nezaměstnanosti a nižšímu podílu uchazečů o zaměstnání s podporou v nezaměstnanosti, působily tyto protichůdné skutečnosti:

- vyšší průměrná měsíční podpora v nezaměstnanosti (zpřísněním nároku na podporu v nezaměstnanosti absolventům škol, valorizací životního minima od 1. 1. 2005, růstem příjmů),
- změna struktury uchazečů o zaměstnání (zvýšení počtu starších osob, u nichž se předpokládají vyšší rozhodné příjmy, a delší podpůrná doba u uchazečů o zaměstnání starších 50 let),
- zvýšení procentní sazby podpory v nezaměstnanosti uchazečů o zaměstnání od 4. měsíce podpůrné doby z 40 % na 45 % rozhodného příjmu.

„Toky“ do nezaměstnanosti, a tím i počty nových uchazečů s nárokem na podporu v nezaměstnanosti zůstaly na přibližně stejné úrovni.

Na aktivní politiku zaměstnanosti (APZ) bylo na MPSV a úřadech práce v roce 2005 ze státního rozpočtu vynaloženo **4 027 853 tisíc Kč**. Ve srovnání s předchozím rokem **vzrostly výdaje** na aktivní politiku zaměstnanosti ze státního

rozpočtu o **89 971 tisíc Kč**, tj. o 2,3 % (v roce 2004 činily výdaje na APZ 3 937 882 tisíc Kč).

Dále bylo v rámci státní politiky zaměstnanosti ze státního rozpočtu vynaloženo **736 913 tisíc Kč jako příspěvek zaměstnavatelům zaměstnávajícím více než 50 % osob se zdravotním postižením podle § 78 zákona č. 435/2004 Sb.**, o zaměstnanosti (v roce 2004 činily finanční prostředky vynaložené na tento účel 667 877 tisíc Kč) a na výplatu mzdových nároků zaměstnancům při platební neschopnosti zaměstnavatele - **insolvenci 147 509 tisíc Kč** (v předchozím roce 133 489 tisíc Kč). Tyto nástroje nejsou součástí APZ.

Srovnání výdajů na státní politiku zaměstnanosti (SPZ) v r. 2004 a 2005

tab. č. 20

	2004		2005	
	v tisících Kč	Podíl na HDP v % ^{*)}	v tisících Kč	Podíl na HDP v % ^{*)}
Výdaje na SPZ	11 750 430	0,43	11 959 120	0,40
V tom:				
Pasivní politika zaměstnanosti (PPZ)	7 030 047	0,26	7 046 845	0,24
Podíl PPZ na SPZ v %	59,8	x	58,9	x
Aktivní politika zaměstnanosti (APZ)	3 937 882	0,14	4 027 853	0,13
Z toho investiční pobídky	858 853	0,03	793 212	0,03
Podíl APZ na SPZ v %	33,5	x	33,7	x
Podpora zaměstnávání OZP - příspěvek dle ZoZ ^{**)}	649 012	0,02	736 913	0,02
Podíl podpory zaměstnávání OZP	5,5	x	6,2	x
Insolvence	133 489	0,00	147 509	0,00
Podíl insolvence na SPZ v %	1,1	x	1,2	x

^{*)} Údaje o HDP v r. 2004 a 2005 jsou odvozeny od čtvrtletních odhadů HDP (zdroj: ČSÚ)

^{**)} § 24a zákona č.1/1990 Sb., od 1.10. 2004 §78 zákona č. 435/2004 Sb., o zaměstnanosti

3. Aktivní politika zaměstnanosti realizovaná úřady práce

Při určování finančních prostředků na APZ pro rozpočty jednotlivých úřadů práce na rok 2005 vycházela Správa služeb zaměstnanosti (SSZ) v první řadě z celkového objemu finančních prostředků vyčleněných na nástroje APZ pro úřady práce, dále z ukazatelů charakterizujících trh práce a z očekávaného vývoje zaměstnanosti v jednotlivých okresech.

Rozpočet APZ pro jednotlivé úřady práce pro rok 2005 byl stanoven s ohledem na výši závazků ÚP vyplývajících z dohod uzavřených v předchozích letech a na základě vybraných ukazatelů, tj. počet uchazečů v evidenci ÚP, míra nezaměstnanosti, počet uchazečů do 25 let, počet uchazečů nad 50 let, počet

zdravotně postižených osob v evidenci ÚP, počet uchazečů na jedno volné pracovní místo a počet dlouhodobě nezaměstnaných.

Nejvíce prostředků na APZ bylo stejně jako v předchozích letech směřováno do regionů s nejvyšší mírou nezaměstnanosti; z celkového objemu finančních prostředků úřadů práce na APZ bylo nejvíce použito v Ústeckém kraji (21,1 %), v Moravskoslezském kraji (18,4 %) a v Jihomoravském kraji (13,5 %) (podrobněji příloha č. 18).

Struktura použitých nástrojů APZ v roce 2004 a 2005

tab. č. 21

	Počty vytvořených míst k 31.12.		Počty vytvořených míst od počátku roku		Počty podpořených osob k 31.12.		Počty podpořených osob*) od počátku roku		Čerpání fin. prostředků od počátku roku (v tisících Kč)	
	2004	2005	2004	2005	2004	2005	2004	2005	2004	2005
VPP	7 653	6 756	17 727	15 645	5 017	5 141	18 246	16 846	833 189	838 951
SÚPM	27 341	21 810	25 584	24 140	25 849	21 090	25 010	25 129	1 030 597	1 184 356
Odbor. praxe pro absolventy	6 076	354	7 308	37	5 760	207	7 170	28	418 018	144 687
ChPD a ChPM - zřízení	1 801	2 333	1 241	1 137	2 157	1 965	1 636	1 592	88 848	101 188
ChPD a ChPM - provoz	x	x	x	x	.	8 321	.	7 914	162 507	208 799
Překlenovací příspěvek	x	x	x	x	-	248	-	1 051	-	6 698
Příspěvek na zapracování	x	x	x	x	-	48	-	310	-	2 067
Příspěvek na dopravu	x	x	x	x	-	2 292	-	3 609	-	6 070
Rekvalifikace	x	x	x	x	5 576	5 566	44 089	38 438	480 635	408 250
Ostatní programy **)	-	.	-	.	-	.	-	.	-	233 859
Investiční pobídky	858 853	793 212
Ostatní ***)	x	x	x	x	x	x	x	x	65 235	99 715
C e l k e m									3 937 882	4 027 853

*) uchazeči o zaměstnání v případě VPP, SUPM, odbor.praxe, zřízení CHPD a CHPM a rekvalifikací, zaměstnanců v případě ostatních nástrojů

**) ostatní podpora zaměstnanosti (programy na tvorbu prac.míst, cílené programy, příspěvek při přechodu na nový podnik.program, příprava na práci a pracovní rehabilitace OZP)

***) APZ ÚP a SSZ jinde nespecifikovaná (např. nákup služeb)

Rekvalifikace a poradenství

Rekvalifikace řešící nerovnováhu mezi kvalifikační strukturou uchazečů o zaměstnání a požadavky na kvalifikaci pracovní síly na trhu práce, byly v roce 2005 zaměřeny zejména na **specifické rekvalifikace** (44,5 % všech rekvalifikací), které byly zabezpečovány na základě analýzy monitoringu trhu práce, požadavků

zaměstnavatelů a ekonomického zájmu uchazečů a většinou vedly ke konkrétnímu pracovnímu uplatnění. Následovaly nespecifické rekvalifikace (vytvářejí podmínky pro zvýšení zaměstnatelnosti), doplňkové rekvalifikace (k doplnění nebo rozšíření získaného vzdělání pro konkrétní pracovní místo nebo pro konkrétního zaměstnavatele), rekvalifikace-stáže (pro absolventy středních a vysokých škol pro zvýšení jejich zaměstnanosti získáním nezbytných praktických zkušeností, pracovních dovedností a návyků, v rámci dohod uzavřených před účinností zákona č. 435/2004 Sb., o zaměstnanosti) a zaměstnanecké rekvalifikace (zejména při změnách výrobních postupů, zavádění nových technologií a nové organizace práce u rozhodujících zaměstnavatelů v regionu, kteří procházejí obdobím restrukturalizace). Účinností zákona č. 435/2004 Sb., o zaměstnanosti, se rekvalifikační aktivity rozšířily i **o zájemce o zaměstnání**.

V roce 2005 probíhalo celkem 46 772 rekvalifikačních kurzů (z toho 5 449 zahájených v roce 2004) uchazečů o zaměstnání. Ve srovnání s rokem 2004, kdy proběhlo 54 458 rekvalifikačních kurzů, se tento počet snížil.

Účinnost rekvalifikací (tzv. znovuzaměstnání uchazečů do 12 měsíců od ukončení rekvalifikace) jako výsledek spolupráce poradců a rekvalifikátorů byla cca 43,6 %, u žen cca 39,6 % a u absolventů škol a mladistvých cca 58,6 %, přičemž z těch, kteří se po rekvalifikaci zaměstnali, se do zaměstnání vrátilo 55,3 % do 3 měsíců po ukončení rekvalifikace. Účinnost specifických rekvalifikací dosáhla 48,8 %, nespecifických rekvalifikací 41,5 %. Nejvyšší účinnosti zaznamenávají rekvalifikace – stáže (69,1 %). Vyšší účinností se vyznačují i rekvalifikace k přípravě na podnikání (52,4 %), ale jejich zastoupení v rekvalifikačních kurzech je relativně nízké (3,5 %).

Struktura rekvalifikačních kurzů, jako i struktura uchazečů zařazených do rekvalifikačních kurzů je uvedena v příloze č. 19.

Na rekvalifikace v roce 2005 vyčerpaly úřady práce 408 250 tisíc Kč (tj. 12,9 % všech prostředků ÚP vynaložených na APZ). Průměrné náklady na jednoho uchazeče rekvalifikovaného v rámci jednoho rekvalifikačního kurzu v roce 2005 byly cca 7000 Kč. **Rekvalifikací** jako účinného nástroje APZ využívaly všechny úřady práce, **nejvíce prostředků bylo na tento účel vynaloženo v Moravskoslezském (19,9 %) a Ústeckém kraji (17,8 % celkového objemu prostředků na rekvalifikace)**. Účinnost rekvalifikací v těchto dvou krajích (35,9 % v Ústeckém a 41,5 % v Moravskoslezském kraji), které patří mezi kraje s vysokou

mírou nezaměstnanosti, se pohybuje pod celorepublikovým průměrem. Účinnost rekvalifikací je statisticky zjistitelná, individuální motivace a aktivizace a zvýšení zaměstnatelnosti, tj. přechodu z pasivity do aktivity, je pro rozvoj osobnosti uchazeče nedoceněna.

Poradenské činnosti a následné poradenské programy a rekvalifikace byly zaměřeny především na obtížně umístitelné skupiny (zejména pro mladé do věku 25 let, dlouhodobě nezaměstnané s nízkou úrovní kvalifikace, osoby vracející se na trh práce apod.), s orientací zejména na konkrétní pracovní uplatnění, u mladistvých pak na návrat do školského systému pro získání nejnižšího stupně středoškolského vzdělání a pro skupiny ohrožené vyloučením z trhu práce pro jejich sociální integraci postupným zapojováním do pracovního procesu často kombinací nástrojů APZ a poradenských služeb. Účinností zákona č. 435/2004 Sb., o zaměstnanosti, se úloha poradenství prohlubuje, protože umožňuje na rozdíl od předcházejícího zákona nákupy služeb v této oblasti.

Mezi preventivní opatření patřily i činnosti Informačních a poradenských středisek pro volbu a změnu povolání, které orientovaly zejména žáky základních škol a studenty středních škol pro volbu povolání z nabídek dalšího vzdělávání tak, aby byly v souladu s očekávanými požadavky trhu práce. K tomu byly vydávány podle regionů informační materiály v tištěné i v elektronické podobě na webových stránkách, a to Atlasy škol s nabídkou středoškolských programů a Kalendáře pro volbu povolání pro žáky posledních ročníků základních škol.

Veřejně prospěšné práce (VPP)

VPP jako časově omezené pracovní příležitosti slouží zejména k umístování obtížně umístitelných uchazečů o zaměstnání – tj. uchazečů o zaměstnání s nízkou kvalifikací, příp. bez kvalifikace, dlouhodobě nezaměstnaných, s bydlištěm v mikroregionech s nedostatečně zajištěnou dopravní obslužností apod. Jedná se především o práce spočívající v údržbě veřejného prostranství, úklidu a údržbě veřejných budov a komunikací nebo obdobných činnostech ve prospěch obcí, státních a obecně prospěšných institucí. Cílem a hlavním přínosem tohoto nástroje APZ je zejména udržení základních pracovních návyků a motivace k práci a získání finančních prostředků z pracovní činnosti, nikoliv ze sociálních podpor nebo podpor v nezaměstnanosti.

V průběhu roku 2005 bylo vytvořeno celkem **15 645 míst na VPP** a na nich **umístěno 16 846 uchazečů**, což je méně než za stejné období předchozího roku. Aktuální počet míst k 31. 12. 2005 byl 6 756, počet zařazených uchazečů o zaměstnání byl 5 141. Příspěvek lze poskytnout pouze na skutečně vyplacené mzdové náklady na zaměstnance umístěného na VPP. V souvislosti s růstem minimální mzdy je i nárůst výdajů ovlivněn mj. stoupajícími mzdovými náklady na takto umístěné uchazeče o zaměstnání.

Na realizaci veřejně prospěšných prací v roce 2005 vynaložily úřady práce 838 951 tisíc Kč, tj. 26,5 % z celkových výdajů úřadů práce na APZ. Tento nástroj APZ byl nejvíce využíván **v Ústeckém kraji**, kde na něj bylo použito 29,2 % prostředků ÚP čerpaných na VPP. Tomu odpovídá i počet vytvořených míst a umístěných uchazečů v tomto regionu (příloha č. 17).

Společensky účelná pracovní místa (SÚPM)

Společensky účelnými pracovními místy jsou pracovní místa, která zaměstnavatel zřizuje nebo vyhrazuje na základě dohody s úřadem práce a obsazuje je uchazeči o zaměstnání. K SÚPM patří též pracovní místo zřízené uchazečem o zaměstnání za účelem výkonu samostatné výdělečné činnosti. Tato pracovní místa mají umožnit trvalé nebo alespoň dlouhodobější zaměstnání pro uchazeče o zaměstnání, kterým nelze zajistit jiným způsobem pracovní uplatnění.

V průběhu roku 2005 úřady práce přispěly na zřízení nebo vyhrazení **24 140 pracovních míst a na tato místa umístily 25 129 uchazečů**. Vzhledem k charakteru tohoto nástroje APZ pokračovala finanční podpora a zároveň umístování uchazečů i na místa vytvořená v minulém období. Stav podporovaných míst k 31. 12. 2005 tak činil 21 810 a počet uchazečů o zaměstnání představoval 21 090.

Podpora SÚPM představovala nejvyšší podíl prostředků vyčerpaných úřady práce na APZ. Na tento nástroj bylo vyčerpáno celkem **1 184 356 tisíc Kč, tj. 37,4 % z prostředků úřadů práce na APZ**. Vzhledem k charakteru příspěvku a možnosti jeho pružného poskytnutí lze tento nástroj považovat za nejžádanější ze strany zaměstnavatelů a zároveň za nejúčelnější při začleňování uchazečů o zaměstnání na trh práce. Vyšší objem vyčerpaných finančních prostředků ve srovnání s předchozím rokem vyplývá u vyhrazených SÚPM mj. ze stoupajících mzdových nákladů na takto umístěné uchazeče o zaměstnání. Z regionálního pohledu byl

nejvyšší podíl vyčerpaných finančních prostředků v rámci tohoto nástroje **v Moravskoslezském kraji**, dále v Ústeckém, Jihomoravském a Olomouckém kraji (příloha č. 18).

Odborné praxe absolventů škol a získávání kvalifikace mladistvých

S účinností zákona č. 435/2004 Sb., o zaměstnanosti, je podpora pro absolventy a mladistvé, kteří jsou z důvodu chybějících pracovních zkušeností, příp. kvalifikace znevýhodněni při vstupu na trh práce, realizována prostřednictvím různých nástrojů APZ určených pro rizikové skupiny nezaměstnaných. Tento přístup umožňuje cílené a efektivní využití podpory, která se v konkrétním případě ukazuje jako nejúčinnější. Současně jsou realizovány dohody uzavřené před nabytím účinnosti nového zákona. K 31. 12. 2005 existovalo již pouze 354 těchto míst a na nich bylo zaměstnáno 207 absolventů škol a mladistvých.

Úřady práce vynaložily v roce 2005 na tento nástroj aktivní politiky zaměstnanosti finanční prostředky **v celkové výši 144 687 tisíc Kč** (tj. 4,6 % prostředků ÚP vynaložených na APZ).

Chráněná pracovní místa (CHPM) a chráněné pracovní dílny (CHPD)

Úřady práce v průběhu roku 2005 **finančně podpořily vytvoření celkem 1 137 nových pracovních míst**, na které bylo **umístěno** od počátku roku **1 592 osob se zdravotním postižením (OZP)**. V těchto počtech jsou zahrnuta jak chráněná pracovní místa (266 míst), místa pro OZP, které se rozhodnou vykonávat samostatnou výdělečnou činnost (74 míst), tak i místa v chráněných pracovních dílnách (797 míst).

Úřady práce zároveň přispívaly **na provoz chráněných pracovních míst a chráněných pracovních dílen. Na podporu vytváření míst a na provoz bylo vynaloženo celkem 309 987 tisíc Kč**, tj. 9,8 % z celkových výdajů ÚP na APZ (vytvoření míst 96 390 tisíc Kč, provoz 208 799 tisíc Kč, podpora SVČ OZP 4 798 tisíc Kč). Objem vynaložených prostředků byl ve srovnání se stejným obdobím roku 2004 vyšší (251 354 tisíc Kč v roce 2004).

Další formou podpory osob se zdravotním postižením je pracovní rehabilitace (příprava k práci). Rozsah tohoto způsobu podpory OZP v roce 2005 představoval objem 53 tisíc Kč (262 tisíc Kč v roce 2004). Radikální snížení bylo způsobeno

změnou přístupu k pracovní rehabilitaci, která je založena na naplňování Individuálních plánů pracovní rehabilitace a na individuálním přístupu. V průběhu roku 2005 byly pro tento nástroj aktivní politiky zaměstnanosti vytvořeny podmínky k realizaci pracovní rehabilitace ve službách zaměstnanosti.

Zákon č. 435/2004 Sb., o zaměstnanosti, rozšířil nástroje aktivní politiky o **překlenovací příspěvek, příspěvek na zapracování a příspěvek na dopravu zaměstnanců.**

Překlenovací příspěvek může úřad práce poskytnout fyzickým osobám, které zřídily společensky účelné pracovní místo na základě dohody s úřadem práce za účelem výkonu samostatné výdělečné činnosti. Příspěvek se poskytuje po dobu maximálně 3 měsíců ve výši poloviny částky životního minima platného pro jednotlivého občana staršího 26 let. V roce 2005 poskytly úřady práce tento příspěvek **v celkovém objemu 6 698 tisíc Kč a podpořily tak celkem 1 051 osob.**

Příspěvek na zapracování může úřad práce poskytnout zaměstnavateli, který přijímá do pracovního poměru uchazeče o zaměstnání, kterému úřad práce věnuje zvýšenou péči. Příspěvek lze poskytovat maximálně po dobu 3 měsíců a může činit nejvýše polovinu minimální mzdy. Úřady práce poskytly v roce 2005 zaměstnavatelům tento příspěvek **na zapracování 310 zaměstnanců v celkovém objemu 2 067 tisíc Kč.**

Příspěvek na dopravu zaměstnanců může úřad práce poskytnout zaměstnavateli, který zabezpečuje každodenní dopravu svých zaměstnanců do zaměstnání v oblastech, kde není dostatečně zajištěna doprava hromadnými dopravními prostředky. Příspěvek se poskytuje maximálně ve výši 50 % vynaložených nákladů na dopravu zaměstnanců. U zvláštní dopravy zaměstnanců s těžším zdravotním postižením se příspěvek poskytuje ve výši 100 % nákladů. V roce 2005 činily výdaje na tento nástroj **6 070 tisíc Kč** a zaměstnavatelé je použili **na přepravu 3 609 svých zaměstnanců.**

Počty podpořených osob a finanční prostředky vynaložené na tyto nové nástroje v roce 2005 jsou uvedeny v tabulce č. 21. Objem prostředků vynaložených jako příspěvek při přechodu na nový podnikatelský program (194 tisíc Kč), jako i počet podpořených osob (18 zaměstnanců) je zanedbatelný a výdaje jsou v této tabulce zahrnuty do položky „Ostatní programy.“

Významným faktorem plynoucím z provádění APZ a z hodnocení její účelnosti, účinnosti a efektivnosti je její **následný finanční efekt**. Ukončením vedení v evidenci uchazečů o zaměstnání na úřadu práce a následným umístěním na pracovní místa prostřednictvím APZ dochází k úspoře výdajů na pasivní politiku zaměstnanosti, na sociální dávky a dále pak k návratu vynaložených finančních prostředků zpět do státního rozpočtu v podobě odvodu daní a pojistného. Jak vyplývá z výzkumné studie výpočtu nákladů státu na jednoho nezaměstnaného, tyto výdaje se pohybují v podmínkách roku 2005 na úrovni 175,3 tisíc Kč.

Význam sociálního dopadu aktivní politiky zaměstnanosti je zejména v samotném návratu nezaměstnaných do pracovního procesu; v jejich společenském uplatnění a ve zmírnění či úplném odstranění jejich závislosti na podpoře v nezaměstnanosti a sociálních dávkách a celkově vede ke snížení míry nezaměstnanosti.

4. Systém investičních pobídek

Systém investičních pobídek zahrnuje:

- Investiční pobídky v gesci MPSV,
- Rámcový program pro podporu technologických center a strategických služeb,
- Program pro podporu tvorby nových pracovních míst v regionech nejvíce postižených nezaměstnaností.

Počátkem roku 2005 byly v rámci rozpočtu MPSV přiděleny na Systém investičních pobídek finanční prostředky v celkové výši **800 000 tisíc Kč** a tříletý rozpočtový výhled na roky 2005 – 2007 po jednotlivých letech ve stejné výši. Vzhledem k tomuto výhledu a ke skutečnosti v oblasti přijatých závazků MPSV, kdy již nemohly být potvrzovány další nové projekty, byly v souladu s usnesením č. 820 vlády České republiky ze dne 29. 6. 2005 rozpočtovým opatřením Ministerstva financí uvolněny z vládní rozpočtové rezervy finanční prostředky v celkové výši **200 000 tisíc Kč** s tím, že situace rozpočtových výhledů bude dále řešena v pracovním rámci Ministerstva práce a sociálních věcí.

Pro rok 2005 bylo ve státním rozpočtu na účely financování systému investičních pobídek vyčleněno celkově 1 000 000 tisíc Kč.

Investiční pobídky v gesci MPSV jsou poskytovány **na základě Zákona č. 72/2000 Sb., o investičních pobídkách** a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů, a to pouze v územních oblastech, **kde průměrná míra nezaměstnanosti je nad průměrem této míry za Českou republiku**. Výše poskytované hmotné podpory je odstupňována podle míry nezaměstnanosti. Čím vyšší je dosahovaná míra nezaměstnanosti, tím vyšší je poskytovaná hmotná podpora. Cílem této strategie je motivovat investory ke zřízení nových pracovních míst v regionech s nejvyšší mírou nezaměstnanosti.

V roce 2005 byly poskytnuty Investiční pobídky v gesci MPSV **23** investorům v **úhrnné hodnotě 658 986,6 tisíc Kč**. Konkrétní údaje k jednotlivým investorům – společnostem jsou uvedeny v příloze č. 20.

Z uvedené částky byl **jednomu** z investorů (**TPCA Czech, s.r.o.**) doplacen doplatek ve výši **259 320,0 tisíc Kč** k Dohodě o hmotné podpoře vytváření nových pracovních míst a k Dohodě o hmotné podpoře rekvalifikace zaměstnanců, uzavřené v roce 2004.

Dále byla proplacena hmotná podpora **22 investorům** v celkové výši **399 666,6 tisíc Kč**, a to na základě Dohod o hmotné podpoře vytváření nových pracovních míst a Dohod o hmotné podpoře rekvalifikace zaměstnanců.

Uzavřením těchto dohod a poskytnutím hmotné podpory v celkové uvedené výši se těchto **23** investorů zavázalo vytvořit **3 115 nových pracovních míst** a **vyškolit, resp. rekvalifikovat 1 612 nových zaměstnanců**.

Z hlediska regionálního rozložení finanční podpory bylo realizováno nejvíce z celkového objemu finančních prostředků **ve Středočeském kraji** (zejména TPCA Czech, s.r.o.) – **40,4 %** a **v Ústeckém kraji – 39,4 %**.

V roce 2005 provedlo MPSV kontrolu účelnosti a hospodárnosti vynaložených prostředků u dříve uzavřených dohod. Byla provedena kontrola plnění podmínek Společného prohlášení a Dohod ze strany investorů u 27 společností, kterým byla vyplacena hmotná podpora na tvorbu nových pracovních míst a na rekvalifikace zaměstnanců. Bylo provedeno 18 následných kontrol a 9 kontrol průběžných.

„Rámcový program pro podporu vzniku a rozšíření technologických center“, **„Rámcový program pro podporu strategických služeb“** přijala vláda ČR usnesením č. 573 ze dne 5. června 2002 a dále **„Rámcový program pro podporu technologických center a center strategických služeb“** přijala vláda ČR usnesením č. 1 238 ze dne 10. prosince 2003.

V souladu s těmito usneseními a na základě Rozhodnutí MPSV o poskytnutí dotace na školení a rekvalifikaci poskytlo v roce 2005 MPSV **22 investorům** dotaci na školení a rekvalifikaci v celkové výši **134 225,4 tisíc Kč** pro **2763 zaměstnanců** – na nových pracovních místech pro vysoce kvalifikované pracovníky. Konkrétní údaje k jednotlivým investorům – společnostem jsou uvedeny v příloze č. 20.

Program pro podporu tvorby nových pracovních míst v regionech nejvíce postižených nezaměstnaností doplňuje stávající systém investičních pobídek. Je zaměřen na podporu fondově náročných výrobních kapacit. Nízká hranice pro počáteční investici (10 mil. Kč) umožňuje podpořit malé a střední podnikatele, a to v podstatě na úrovni podpory velkých investorů hmotně podporovaných podle zákona o investičních pobídkách.

Za rok 2005 byla poskytnuta finanční podpora prostřednictvím úřadů práce **20 subjektům**, kterým byly odsouhlaseny předložené projekty. Bylo vytvořeno **881 nových pracovních míst** a bylo vyškoleno, resp. **rekvalifikováno 257 osob**. Celkem byla vyplacena finanční podpora v hodnotě **183 519 tisíc Kč**, z toho na nově vytvořená místa **175 822 tisíc Kč** a na školení, resp. **rekvalifikaci 7 697 tisíc Kč**. (viz příloha č. 21).

Z hlediska regionálního rozložení finanční podpory bylo realizováno nejvíce z celkového objemu finančních prostředků v **Jihomoravském kraji – 64 %**, kde vzniklo **577 nových pracovních míst** a vyškoleno, resp. rekvalifikováno 86 osob. Na **Ústecký kraj připadá 27 %** podíl, což představuje **225 nových pracovních míst** a 158 vyškolených, resp. rekvalifikovaných osob.

Zbytek tvoří **Moravskoslezský kraj s 8 %**, kde vzniklo **70 nových pracovních míst** a 13 osob bylo vyškoleno, resp. rekvalifikováno a **Olomoucký kraj s podílem 1 %**, což představuje vytvoření **9 nových pracovních míst**.

Z hlediska záměrů programu je zvláště cenné, že v průměru ze 60 % byla zřízená místa obsazena uchazeči z evidence úřadů práce. V řadě okresů byla obsazenost uchazeči ještě vyšší.

5. Cílené programy k řešení zaměstnanosti

Ustanovení § 120 zákona č. 435/2004 Sb., o zaměstnanosti, umožňuje předkládat cílené programy k řešení zaměstnanosti.

Problémy obecního, okresního, krajského charakteru v oblasti zaměstnanosti mohou být řešeny prostřednictvím regionálních cílených programů, které předkládají ke schválení ministerstvu zejména úřady práce.

V roce 2005 bylo schváleno **12 regionálních cílených programů** zaměřených na znevýhodněné cílové skupiny těžko umístitelné na trhu práce v daném regionu. Předkladateli programů byly Úřad práce v Rychnově nad Kněžnou, Úřad práce v Bruntále, Úřad práce v Písku, Úřad práce v Karviné, Úřad práce v Mělníku, Úřad práce v Mostě (2 programy), Úřad práce ve Žďáru nad Sázavou, Úřad práce v Ústí nad Labem, Úřad práce v Děčíně a dále byly realizovány 2 projekty s krajskou působností předložené Úřadem práce v Českých Budějovicích a Úřadem práce v Pardubicích. Celkový objem vynaložených prostředků na tento účel činil celkem **50 093 tisíc Kč** a v této souvislosti bylo **podpořeno vytvoření 1 015 pracovních míst**.

V návaznosti na ustanovení § 120 odst. 3 zákona o zaměstnanosti, zpracovalo MPSV **Program na podporu obnovy nebo technického zhodnocení hmotného investičního majetku**, který slouží k pracovnímu uplatnění osob se zdravotním postižením (dále jen Program). Jedná se o **celostátní Program**, který byl schválen usnesením vlády č. 341 ze dne 23. 3. 2005, a který je určen na podporu zaměstnavatelů zaměstnávajících v průměrném přepočteném počtu více než 50 % osob se zdravotním postižením. Účelem programu je udržení pracovních míst a podpora vytváření nových pracovních míst pro osoby se zdravotním postižením.

Pro rok 2005 byly na Program v rozpočtové kapitole 313 MPSV vyčleněny finanční prostředky v celkové výši 109 850 tisíc Kč (tento Program není zahrnut do částek uváděných v tabulce č. 21 a v příloze č. 18). MPSV obdrželo celkem 87 žádostí, z toho 60 žádostí v dubnovém termínu a 27 žádostí v srpnovém termínu. Finanční prostředky byly příjemcům příspěvku poskytnuty až v druhé polovině roku z důvodu termínu schválení Programu (23. 3. 2005) a zejména z důvodu nevyjasněného vztahu k veřejné podpoře v návaznosti na podmínky vyplývající z Nařízení EK č. 2204/2002 o použití článků 87 a 88 Smlouvy o ES na státní podpory zaměstnanosti. Finanční prostředky byly poskytnuty 63 zaměstnavatelům ve výši 84 314 tisíc Kč. V souvislosti s vynaloženými finančními prostředky bude v letech 2005 - 2007 vytvořeno 203 nových pracovních míst a v roce 2005 udrženo 2 142 pracovních míst pro osoby se zdravotním postižením.

6. Projekty zaměstnanosti v rámci OP RLZ a JPD 3

Novým faktorem, který pozitivně ovlivní vývoj nezaměstnanosti, je realizace projektů realizovaných na základě následujících dokumentů:

- **Operační program Rozvoj lidských zdroje** je programovým dokumentem pro Cíl 1 (OP RLZ) – území České republiky bez území hlavního města Prahy, které náleží do Cíle 3,
- Pro Cíl 3 je referenčním dokumentem **Jednotný programový dokument pro Cíl 3 regionu NUTS 2 hlavní město Praha (JPD 3)**, na jehož základě je poskytována podpora rozvoji lidských zdrojů na území hlavního města Prahy.

Jedná se o projekty, využívající podstatnou část Evropského sociálního fondu (ESF) s využitím českých národních zdrojů, které jsou realizovány v prvním programovém období 2004 – 2006 s tím, že poslední projekty budou ukončeny až v roce 2008.

Výše uvedené dokumenty vycházejí z Evropské strategie zaměstnanosti, Společného zhodnocení politiky zaměstnanosti, z Memoranda o celoživotním učení, z Národního plánu zaměstnanosti ČR z roku 1999, Národního akčního plánu zaměstnanosti 2002, Národního programu rozvoje vzdělávání v České republice, Dlouhodobého záměru vzdělávání a rozvoje výchovně vzdělávací soustavy České republiky a ze Strategického plánu hl. m. Prahy.

Priority a opatření OP RLZ jsou následující:

Priorita 1 - Aktivní politika zaměstnanosti

Opatření 1.1 Posílení aktivní politiky zaměstnanosti při zaměstnávání uchazečů a zájemců o zaměstnání

Opatření 1.2 Modernizace veřejných služeb zaměstnanosti

Priorita 2 - Sociální integrace a rovnost příležitostí

Opatření 2.1 Integrace specifických skupin obyvatelstva ohrožených sociálních exkluzí – část zaměstnanost

Opatření 2.2 Rovné příležitosti pro ženy a muže na trhu práce

Priorita 3 - Rozvoj celoživotního učení

Opatření 3.3 Rozvoj dalšího profesního vzdělávání

Priorita 4 - Adaptabilita a podnikání

Opatření 4.1 Zvýšení adaptability zaměstnavatelů a zaměstnanců na změny ekonomických a technologických podmínek, podpora konkurenceschopnosti podmínek

Cíle OP RLZ jsou realizovány těmito projekty:

- **Grantové projekty:**

V rámci Opatření 1.1 podle schválených regionálních grantových schémat „Podpora aktivní politiky zaměstnanosti“ byly na všech 13 úřadech práce pověřených krajskou koordinací (PÚP) vyhlášeny první výzvy, v rámci kterých bylo vybráno k podpoře 88 grantových projektů ve výši 326 877 458 Kč. V roce 2005 byly podepsány Dohody o poskytnutí příspěvku s 84 vybranými žadateli ve výši 306 156 078 Kč. V průběhu července až listopadu 2005 byly na všech PÚP vyhlášeny druhé výzvy. V Opatření 1.1 je dále realizováno nadregionální grantové schéma „Podpora aktivní politiky zaměstnanosti“, kde konečným příjemcem je odbor trhu práce MPSV, v jehož rámci bylo v 1. výzvě vybráno k podpoře 5 grantových projektů ve výši 51 100 345 Kč. S vybranými žadateli byly podepsány i Dohody o poskytnutí příspěvku

V rámci Opatření 2.1 je realizováno nadregionální grantové schéma „Začlenění skupin ohrožených sociální exkluzí“, kde konečným příjemcem je odbor poradenství a zprostředkování MPSV, v jehož rámci bylo v 1. výzvě vybráno k podpoře 24 grantových projektů ve výši 114 848 699 Kč. V roce 2005 bylo podepsáno 18 Dohod o poskytnutí příspěvku ve výši 79 786 108 Kč. Pro toto NGS byla v roce 2005 vyhlášena i druhá výzva k předkládání žádostí.

V rámci Opatření 2.2 je realizováno nadregionální grantové schéma „Podpora rovných příležitostí žen a mužů na trhu práce“, kde konečným příjemcem je odbor trhu práce MPSV, v jehož rámci bylo v 1. výzvě vybráno k podpoře 26 grantových projektů ve výši 169 499 600 Kč. S vybranými žadateli byly podepsány i Dohody o poskytnutí příspěvku.

V rámci Opatření 3.3 jsou konečnými příjemci pro část opatření, která je realizována regionálními grantovými schématy, kraje. V roce 2005 byly v rámci první výzvy a na základě závěrů výběrové komise podepsány smlouvy s 27 vybranými žadateli ve výši 81 748 173 Kč. Proces kontrahování bude pokračovat počátkem roku 2006.

V rámci Opatření 4.1 na základě schválených grantových schémat „Adaptabilita a podpora konkurenceschopnosti podniků a organizací“ všech 13 PÚP a následné první výzvy bylo vybráno k podpoře 120 grantových projektů ve výši 293 680 026 Kč. V roce 2005 byly podepsány Dohody o poskytnutí příspěvku se 115 vybranými žadateli ve výši 282 562 558 Kč. V průběhu srpna až listopadu 2005 byly vyhlášeny 2. výzvy. V Opatření 4.1 je dále realizováno nadregionální grantové schéma „Adaptabilita a podpora konkurenceschopnosti podniků a organizací“, kde konečným příjemcem je odbor trhu práce MPSV, v jehož rámci bylo v první výzvě vybráno k podpoře 12 grantových projektů ve výši 82 257 809 Kč.

- **Národní projekty:**

V rámci Opatření 1.1 jde o 2 typy projektů, které jednotlivé pověřené úřady práce v regionech přizpůsobují konkrétním podmínkám a požadavkům místního trhu práce a potřeb zaměstnávání uchazečů a zájemců o zaměstnání:

„**Návrat do práce**“ - cílem projektu je zvýšení účinnosti aktivní politiky zaměstnanosti při zaměstnávání uchazečů a zájemců o zaměstnání, podpora nových forem zaměstnání.

„**Najdi si práci**“ - cílem projektu je pomoci zájemcům především k co nejrychlejšímu návratu na trh práce.

V rámci opatření 2.1 Integrace specifických skupin obyvatelstva ohrožených sociálních exkluzí – část zaměstnanost se budou realizovat projekty „**Příprava na práci**“. Cílem projektu je vyrovnání příležitostí v přístupu ke vzdělání, zaměstnání a dalšímu společenskému a pracovnímu uplatnění příslušníků některých zvláště ohrožených skupin obyvatel.

Mezi hlavní cíle těchto projektů náleží napomáhání při odstraňování bariér na trhu práce, při získání zaměstnání, rozšiřování souboru nástrojů veřejných služeb zaměstnanosti pro práci s klienty. Pomocí tohoto nástroje dojde ke zlepšení ve využívání stávajících metod integrace pracovních sil na trh práce a ke zvýraznění individuálního přístupu ke klientům s ohledem zejména na znevýhodněné skupiny. Individuální přístup bude uplatňován při vlastní realizaci vzdělávacích a poradenských aktivit. Dále se rozšíří možnosti motivovat zaměstnavatele, kteří budou využívat flexibilních forem organizace práce a tím umožní zaměstnání skupinám ohroženým na trhu práce.

PÚP předložily ke schválení v průběhu února a března 2005 celkem 26 národních projektů (každý PÚP jeden NP „Najdi si práci“ či „Návrat do práce“ v rámci Opatření 1.1 a jeden NP „Příprava na práci“ v rámci opatření 2.1), v červenci 2005 předložil ÚP ve Zlíně druhý národní projekt v rámci opatření 1.1, které byly následně schváleny a jsou nebo budou realizovány formou vyhlášení veřejných zakázek.

- **Systémové projekty**

jsou formou realizace v rámci opatření 1.2 Modernizace veřejných služeb zaměstnanosti a v rámci části opatření 3.3 Další profesní vzdělávání. Předložené projekty, jejichž konečnými příjemci a současně konečnými uživateli jsou odbory Správy služeb zaměstnanosti MPSV, nebyly k 31. 12. 2005 ještě schváleny.

Priority a opatření JPD 3, jehož konečným příjemcem je Úřad práce hlavního města Prahy, **jsou následující:**

Priorita 1 - Aktivní politika zaměstnanosti

Opatření 1.1 Rozšíření a zvýšení adresnosti aktivní politiky zaměstnanosti

Priorita 2 - Sociální integrace a rovné příležitosti

Opatření 2.2 Sladění rodinného a pracovního života – část zaměstnanost

Priorita 4 - Adaptabilita a podnikání

Opatření 4.1 Zvýšení adaptability zaměstnavatelů a zaměstnanců na změny ekonomických a technologických podmínek jako podpora konkurenceschopnosti – část zaměstnanost

- **Grantová schémata** jsou realizována v opatření 1.1, 2.2 a 4.1 JPD 3 a v roce 2005 byly vyhlášeny u každého grantového schématu dvě výzvy. U první výzvy proběhla i hodnocení a jednání výběrových komisí, které vybraly projekty k realizaci. V případě druhých výzev proběhne výběr projektů začátkem roku 2006. V rámci Opatření 1.1 byly v roce 2005 uzavřeny 3 dohody v celkové výši 10 688 140 Kč, v rámci Opatření 2.2 - 4 dohody v celkové výši 18 115 453 Kč a v rámci Opatření 4.1 - 9 dohod v celkové výši 24 056 647 Kč.
- Úřad práce hlavního města Prahy předložil v roce 2005 Zprostředkujícímu subjektu ke schválení i jeden **národní projekt** Najdi si práci v Praze v rámci opatření 1.1. Na tento projekt je alokováno 67 511 818 Kč.

- V rámci opatření 1.1 má Úřad práce možnost předložit i **systemový projekt** na vzdělávání pracovníků úřadu práce a spolupracujících organizací. Tento projekt zatím nebyl předložen, neboť musí vycházet z obdobného systémového projektu v rámci OP RLZ, který je připravován.

V hodnoceném období zatím nelze posoudit kvantitativní dopady realizace opatření v rámci jednotlivých priorit **na vývoj na trhu práce**, podrobně specifikovaná v Programových dodatcích pro jednotlivé programové dokumenty, jejichž součástí jsou monitorovací indikátory a kvantifikované cíle na úrovni těchto opatření.

Podrobný stav realizace projektů s finanční podporou ESF je obsahem Výroční zprávy o realizaci OP RLZ za rok 2005, kterou připravuje Řídící orgán pro OP RLZ a která bude po schválení přístupná na oficiálních internetových stránkách ESF www.esfcr.cz .

V. Mezinárodní srovnání zaměstnanosti a nezaměstnanosti

Vybrané strukturální ukazatele, ukazatele strategie zaměstnanosti a sociální soudržnosti EU

Ke srovnání zaměstnanosti a nezaměstnanosti v ČR s jinými státy Evropské unie lze použít zejména vybrané strukturální ukazatele, ukazatele strategie zaměstnanosti a sociální soudržnosti EU (příloha č. 24a, 24b), které zpracovává a zveřejňuje EUROSTAT – Statistický úřad Evropského společenství¹⁴. Ukazatele zpracovává na základě primárních dat z LFSS (Labour Force Sample Survey) jednotlivých členských států EU tak, aby zabezpečovaly mezinárodní srovnání mezi jednotlivými členskými státy. Údaje jsou publikovány s větší časovou prodlevou. Z těchto důvodů se údaje v této části liší od údajů z VŠPS ČSÚ použitých v této i předchozích analýzách zaměstnanosti a nezaměstnanosti MPSV. Navíc jsou výsledky publikovány později, takže zde uvedené údaje jsou poslední aktuální a nemusejí odpovídat hodnocenému období této analýzy.

Na zasedáních Evropské rady v Lisabonu (rok 2000) a ve Stockholmu (rok 2001) byly EU stanoveny konkrétní kvantitativní cíle míry zaměstnanosti do roku 2010: celková míra zaměstnanosti alespoň 70 %, míra zaměstnanosti žen alespoň 60 %, míra zaměstnanosti starších pracovníků (55 - 64 let) alespoň 50 %.

Na základě doporučení vycházejících ze zprávy skupiny špičkových expertů pod vedením Wima Koka zpracovala Evropská komise pro jarní zasedání Evropské rady v roce 2005 Střednědobé hodnocení Lisabonské strategie, které se stalo východiskem pro zásadní změnu dosavadního pojetí této agendy.

Česká republika se již od prvních dnů svého členství v EU plně zapojila do diskuse k revizi cílů Lisabonské strategie. V souvislosti s deklarovaným požadavkem více podpořit hospodářský růst a zaměstnanost v jednotlivých členských státech EU Česká republika přijala návrh na vytváření jednotných národních dokumentů – Národních programů reforem.

Při zpracování Národního programu reforem ČR byly využity Strategie udržitelného rozvoje České republiky a Strategie hospodářského růstu. Opatření na podporu růstu zaměstnanosti obsažená ve Strategii hospodářského růstu

¹⁴http://epp.eurostat.ec.eu.int/portal/page?_pageid=1133.47800773.1133_47803568&_dad=portal&_schema=PORTAL

korespondují s opatřeními v Národním programu reforem, s přihlédnutím ke skutečnosti, že Strategie hospodářského růstu je koncipována na období 2006-2013.

Přijatá opatření Národního programu reforem ČR by měla přispět k dosažení následujících indikativních cílů zaměstnanosti do roku 2008: celková míra zaměstnanosti 66,4 %, míra zaměstnanosti žen 57,6 % a míra zaměstnanosti starších zaměstnanců (55 - 64 let) 47,5 %.

V roce 2003 dosáhla **celková úroveň míry zaměstnanosti (MZ)** v České republice 64,7 %, MZ žen 56,3 % a MZ starších osob 42,3 %, v roce 2004 **poklesla celková MZ na 64,2 %, MZ žen 56,0 % a MZ starších osob vzrostla na 42,7 %**. I přes tento vývoj (související s vývojem zaměstnanosti) jsou údaje za ČR **vyšší než průměr EU25**, kde **celková MZ** za rok 2004 představuje **63,3 %, MZ žen 55,7 % a MZ starších osob 41,0 %**. Vyšší celkovou MZ dosahuje 11 států původní EU15, Slovinsko a Kypr, ostatní nové členské státy mají míru zaměstnanosti nižší, z nich nejnižší je v Polsku (51,7 %), na Maltě (54,1 %), v Maďarsku (56,8 %) a na Slovensku (57,0 %). Tyto státy mají i nižší míru zaměstnanosti žen než Česká republika, která je nad průměrem MZ žen EU25 (55,7 %) a v pořadí států je na 16. místě. Na 12. místě (stejně jako v případě celkové MZ) je ČR i v MZ starších osob, přičemž nejnižší úroveň dosahují kromě nových členských států Polska (26,2 %) a Slovenska (26,8 %) i státy EU15 Rakousko (28,8 %) a Belgie (29,0 %) (podrobněji příloha č. 24 a, b).

Z dalších strukturálních ukazatelů lze porovnat **rozptyl regionální míry zaměstnanosti** (vztaheno ke statistickým jednotkám NUTS 2), vykazuje 17 států EU), jež je v ČR na úrovni 5,6. Pouze v Itálii je hodnota tohoto ukazatele vyšší než průměrná hodnota za EU25 (12,2). Vysokou hodnotu tohoto ukazatele vykazuje Maďarsko (9,4) a Slovensko (9,0); hodnota ukazatele v Polsku (6,4) je také nad úrovní hodnoty za ČR.

Míra nezaměstnanosti podle údajů EUROSTAT byla **v České republice** v roce 2003 7,8 %, v roce 2004 8,3 %, v roce 2005 poklesla na 7,9 %, což je nižší úroveň než **průměr EU25** (2003 – 8,9 %, 2004 – 9,0 %, **2005 – 8,7 %**). Z pohledu jednotlivých států byla v roce 2005 nezaměstnanost v ČR nižší než v některých „starých“ státech EU (např. Německo 9,5 %, Francie 9,5 %) **a výrazně nižší než v Polsku (17,7 %) a na Slovensku (16,4 %)**; míra nezaměstnanosti v Maďarsku je nižší – 7,1 %. Slovensko a Polsko má i nejvyšší **míru dlouhodobé nezaměstnanosti** (podíl nezaměstnaných déle než 12 měsíců na pracovní síle) –

Slovensko 11,8 % a Polsko 10,3 %. Průměrná hodnota **za EU25 byla 4,1 %, v ČR 4,2 %** (údaje za rok 2004).

Srovnání základních strukturálních ukazatelů a ukazatelů Evropské strategie zaměstnanosti v EU a ČR je uvedeno v příloze č. 24 a, b.

Další ukazatele z oblasti zaměstnanosti a nezaměstnanosti ¹⁵

Přes probíhající **sektorové změny v zaměstnanosti** je v České republice stále **vysoké zastoupení sekundárního a nižší zastoupení terciárního sektoru** na celkové zaměstnanosti. Zatímco **v EU25** představuje podíl sekundárního sektoru **25,2 %, v ČR je podíl 37,8 %**, což je **nejvyšší hodnota** ze všech států EU. Nad 30 % dosahuje ještě podíl tohoto sektoru ve Slovinsku (36,4 %), Estonsku (34,7 %), na Slovensku (34,2 %) a v Maďarsku (32,9 %). Naproti tomu ve Velké Británii je podíl tohoto sektoru pouze 17,9 % a v Nizozemsku 18,5 %. **Podíl terciárního sektoru v ČR** představuje **58,3 % (EU25 – 69,7 %)**, přičemž nižší zastoupení má tento sektor pouze v Litvě (56,1 %) a Slovinsku (53,1 %). Naopak ve Velké Británii představuje tento podíl 81,3 % a v Nizozemsku 78,2 %. Zastoupení **primárního sektoru** zaměstnanosti je **v ČR** s hodnotou **4,0 %** nižší než průměrná hodnota EU25 (5,1 %). Mezi státy s nejvyšším podílem tohoto sektoru patří Lotyšsko (15,8 %), Řecko (13,8 %) a Litva (12,5 %). Naopak nejnižší podíl primárního sektoru je ve Spojeném království (0,9 %) a Lucembursku (1,3 %).

Na pracovní dobu určitou pracovalo v EU25 v roce 2003 **13,7 % zaměstnaných**. Méně než 5 % takovýchto kontraktů bylo v Estonsku, Irsku, Luxemburgu a Maltě. Téměř 33 % těchto kontraktů bylo ve Španělsku, přibližně 23 % v Portugalsku. **V ČR** představuje **podíl zaměstnaných na dobu určitou 9,1 %**.

Na zkrácenou dobu bylo **v EU25** zaměstnáno **17,7 % zaměstnaných**. **V ČR** je takto klasifikováno **4,9 % zaměstnaných**, což je v rámci EU25 považováno za extrémně nízké číslo. Podíl pod 5 % se vyskytuje ještě v Řecku, Maďarsku a na Slovensku (pouze 2,7 %). Extrémně vysoké hodnoty dosahuje tento ukazatel v Nizozemsku (45,5 %), dále ve Spojeném království (25,8 %) a nad 20 % pracujících na zkrácenou pracovní dobu má ještě Rakousko, Belgie, Dánsko, Německo a Švédsko.

¹⁵ *Employment in Europe 2005* – vydané Evropskou komisí, Ředitelstvím pro zaměstnanost a sociální věci, v roce 2005, http://europa.eu.int/comm/employment_social/employment_analysis/employ_2005_en.htm, viz příloha č. 25

V členských státech **EU** je podle údajů za rok 2004 přibližně **15,9 %** osob **pracujících na vlastní účet** (podnikatelé bez zaměstnanců, OSVČ). Česká republika s jejich podílem **18,8 %** převyšuje průměr EU(25). Vysoký podíl této kategorie zaměstnaných je např. v Řecku (40,2 %), Polsku (29,0 %), Itálii (25,2 %), naopak nejnižší podíl pracujících na vlastní účet na celkové zaměstnanosti mají ve Švédsku (4,9 %) a Lucembursku (4,7 %).

Míra nezaměstnanosti mladých ve věku 15 – 24 let (vztažená k pracovní síle – zaměstnaným a nezaměstnaným ve stejném věku) v roce 2004 v **EU25** mírně vzrostla na celkem **18,7 %**. Z členských států EU je míra nezaměstnanosti mladých vyšší než 25 % v Polsku (39,5 %), na Slovensku (32,3 %) a v Řecku (26,9 %). Hodnota míry nezaměstnanosti mladých v **ČR (21,2 %)** je srovnatelná s průměrem EU25. Hodnota míry nezaměstnanosti mladých v **ČR (21,2 %)** je srovnatelná s průměrem EU25. Naopak v Rakousku, Dánsku a Nizozemsku dosahuje míra nezaměstnanosti mladých hodnoty pod 10 %. Vyšší míra nezaměstnanosti mladých lidí v České republice souvisí s jejich nadprůměrným zastoupením mezi ekonomicky neaktivními (zejména z důvodu přípravy na budoucí povolání). Pokud srovnáme podíly mladých nezaměstnaných na obyvatelstvu ve věku 15-24 let, vychází tento ukazatel pro ČR příznivě: průměrný podíl v EU25 činí 8,3 %, zatímco v ČR 7,4 %. V jednotlivých státech se pohybuje od 14,2 % (Polsko), 13 % (Slovensko) až po úroveň nižší 5 % (Lucembursko, Irsko, Kypr a Maďarsko).

VI. Očekávání ve vývoji zaměstnanosti a nezaměstnanosti

Údaje o dalším vývoji zaměstnanosti (1. čtvrtletí 2006) z Výběrových šetření pracovních sil zatím nejsou k dispozici. Dle „Rychlých informací“ ČSÚ **průměrný počet zaměstnanců v průmyslu** se v lednu 2006 meziročně zvýšil o 25,8 tisíc osob (tj. o 2,3 %). Ve stejném období roku 2004 zaměstnanost vzrostla pouze o 0,9 %. Meziroční růst byl zaznamenán v odvětvích výroba pryžových a plastových výrobků, výroba dopravních prostředků a zařízení a zpracování dřeva, výroba dřevařských výrobků. Poklesl následoval nejvíce ve výrobě textilií a textilních výrobků, ve výrobě a rozvodu elektřiny, plynu a vody a ve výrobě usní a výrobků z usní. Počet zaměstnanců **ve stavebních firmách**, které měly 20 a více zaměstnanců, byl v lednu vyšší o 1,7 %.

Podle konjunkturálního průzkumu, který vyjadřuje názory respondentů na současnou situaci a na vývoj v blízké budoucnosti, převažuje v **průmyslu** v březnu příznivé hodnocení současné ekonomické situace. Hodnocení celkové poptávky se ve srovnání s předchozím měsícem zlepšilo, hodnocení zahraniční poptávky se nezměnilo. Pro *příští tři měsíce* očekávají respondenti ve srovnání se současností neměnnost výrobní činnosti a mírné zvýšení zaměstnanosti. Ve **stavebnictví** v souvislosti s očekávaným růstem poptávky respondenti předpokládají pro *příští tři měsíce* růst počtu zaměstnanců. Práci mají stavební respondenti zajištěnu na 9 měsíců dopředu. Očekávání o vývoji ekonomické situace jsou pro *příštích šest měsíců* příznivá. V odvětví **obchodu** se v březnu nezměnilo příznivé hodnocení současné ekonomické situace. Požadavky na dodavatele by měly růst. 74,2 % respondentů očekává stabilizovaný vývoj počtu zaměstnanců. Respondenti **vybraných odvětví služeb** očekávají v příštích třech měsících příznivý vývoj poptávky.

Vzhledem k závěrům plynoucím z konjunkturálního očekávání respondentů a signálům z vybraných oblastí národního hospodářství pro celý rok 2006 lze očekávat, že se udrží růstová dynamika HDP na úrovni okolo šesti procent. V minulém období realizované investice budou přecházet do plného provozu. Zahraniční obchod si i nadále udrží postavení hybné síly české ekonomiky. Rizikem růstu bude především cena ropy. Druhým rizikem bude silná koruna, která může významným způsobem ovlivnit exporty.

Rychlý růst ekonomiky bude generovat nová pracovní místa, a to především v oblasti průmyslu a stavebnictví. Zejména průmyslovým podnikům se dobře daří, roste i jejich konkurenceschopnost na zahraničních trzích. V návaznosti na vývoj cyklu HDP očekáváme udržení kladné meziroční dynamiky zaměstnanosti z roku 2005. **Pro celý rok 2006 očekáváme meziroční růst zaměstnanosti v intervalu 1,3 % až 1,5 %.**

Vývoj na trhu práce probíhal na začátku letošního roku obdobně jako v předchozích letech. Přestože byl počet uchazečů o zaměstnání v lednu o 20 819 osob vyšší než v prosinci 2005, ve srovnání se stejným obdobím roku 2005 to bylo o 30 427 méně. Důvodem nárůstu míry nezaměstnanosti je především sezónní útlum ve stavebnictví a zemědělství. V lednu se také ve větší míře pravidelně hlásí do evidence úřadů práce ti lidé, kteří mají uzavřený pracovní poměr na dobu určitou, a to do 31. 12. předchozího roku.

V únoru registrovaly ÚP 528 154 osob, v březnu jejich počet poklesl na 514 759, což je o 13 395 osob méně než ke konci předchozího měsíce a o 25 697 méně než ve stejném období loňského roku. Vývoj počtu dosažitelných uchazečů (jako základu pro výpočet míry registrované nezaměstnanosti) je ještě příznivější. Důvodem poklesu dosažitelných uchazečů, kromě celkového poklesu počtu uchazečů o zaměstnání, je zahájení většího počtu rekvalifikačních kurzů, které financují úřady práce v rámci aktivní politiky zaměstnanosti, a národních projektů financovaných z prostředků Evropského sociálního fondu (uchazeči v rekvalifikaci se do dosažitelných uchazečů nezapočítávají).

Kromě sezónního poklesu v posledních dvou měsících je viditelný i trvalý meziroční pokles nezaměstnanosti. K 31. 3. 2006 činila míra nezaměstnanosti 8,8 % (leden 2006 – 9,2 %, únor 2006 – 9,1 %, březen 2005 – 9,4 %).

Důležité je, že ekonomika dokázala vytvořit nová volná pracovní místa, odrazem čehož je i zvýšení počtu hlášených volných pracovních míst na úřadech práce (v únoru 66 487).

Z dlouhodobého pohledu bude pokračovat klesající trend **míry nezaměstnanosti** (viditelný od 2. pololetí 2004). Její hodnota se bude **ke konci roku 2006 pohybovat v intervalu 8,5 % - 8,7 %, průměrná roční hodnota bude přibližně o 0,3 p.b. nižší než v roce 2005.**

Metodické poznámky

Zaměstnanost

MPSV pro hodnocení vývoje na trhu práce využívá pro oblast zaměstnanosti údaje ČSÚ především z Výběrových šetření pracovních sil (VŠPS).

Výběrové šetření pracovních sil (VŠPS)

Předmětem šetření ve VŠPS jsou domácnosti bydlící v náhodně vybraných bytech. Šetření podléhají všechny osoby obvykle bydlící ve vybraném bytě, přičemž není rozhodující a není ani sledováno, mají-li zde pobyt trvalý, přechodný, dlouhodobý nebo nehlášený. U osob mladších než 15 let se sledují jen základní údaje týkající se vztahu k osobě v čele domácnosti, věku, pohlaví, národnosti a státní příslušnosti. Za osoby starší 15-ti let se vyplňují další otázky, které popisují jejich uplatnění na trhu práce. Šetření se nevztahuje na osoby bydlící dlouhodobě v hromadných ubytovacích zařízeních. Z toho důvodu jsou údaje za určité skupiny obyvatelstva, zejména za cizí státní příslušníky žijící a pracující na území republiky, k dispozici v omezené míře. Podle doporučení Eurostatu lze údaje za tyto osoby získat buď z administrativních zdrojů nebo zvláštním šetřením organizovaným zásadně mimo rámec VŠPS.

Zaměstnaní jsou všechny osoby 15-ti leté a starší, které během referenčního týdne příslušely do kategorie placení zaměstnaní nebo zaměstnaní ve vlastním podniku. Pro účely zjišťování je pojem práce interpretován jako práce alespoň po dobu jedné hodiny v referenčním týdnu. Za zaměstnané jsou považováni i učni, kteří dostávají mzdu, plat nebo odměnu podle stejného principu jako jiné osoby. Obdobně studenti, osoby v domácnosti a další osoby zabývající se především mimoekonomickými aktivitami, kteří však v referenčním období byli navíc v zaměstnání, jsou také považováni za zaměstnané. Do skupiny zaměstnaných naopak nejsou automaticky zahrnovány osoby na rodičovské dovolené, jejichž postavení má podle metodiky Mezinárodní organizace práce (ILO) odlišný charakter.

Nezaměstnanost

Pro nezaměstnanost MPSV využívá údaje ČSÚ z VŠPS a statistiky MPSV z administrativních dat úřadů práce.

Rozdíly v metodě zjišťování údajů o počtu registrovaných uchazečů o zaměstnání po linii úřadů práce a zjišťování počtu nezaměstnaných podle výsledků VŠPS:

Velikost souboru

- MPSV - úplná evidence registrovaných uchazečů o zaměstnání.
- ČSÚ VŠPS - výběrový soubor zahrnuje osoby bydlící v 0,6 % všech trvale obydlených bytů ČR (jedná se o více než 53 tisíc 15+ letých). Všechny údaje z výběrového souboru jsou převáženy na věkovou strukturu obyvatelstva podle demografické projekce středních čtvrtletních stavů pro výběrové šetření pracovních sil.

Způsob zjišťování

- MPSV - podmínky registrace a vyřazování uchazečů o zaměstnání jsou spolu s definicí uchazeče o zaměstnání stanoveny zákonem č. 435/2004 Sb., o zaměstnanosti, ve znění pozdějších předpisů. O zprostředkování se občan uchází u toho úřadu práce, v jehož správním obvodu má bydliště.

- ČSÚ VŠPS - dobrovolné anonymní zjišťování za osoby obvykle bydlící (nikoliv trvale bydlící) ve vybraných bytech. Shodně s metodikou EUROSTATu nejsou zjišťovány údaje za osoby bydlící mimo byty, tedy ani za osoby bydlící v hromadných ubytovacích zařízeních.

Obsah ukazatelů

- MPSV - uchazeč je podrobně vymezen zákonem č. 435/2004 Sb., o zaměstnanosti, ve znění pozdějších předpisů.

Uchazečem o zaměstnání může podle § 25 být (pokud zákon nestanoví jinak) pouze fyzická osoba, která není v pracovním nebo obdobném vztahu, ani nevykonává samostatnou výdělečnou činnost ani se nepřipravuje soustavně pro povolání a osobně požádá o zprostředkování vhodného zaměstnání úřad práce. Uchazeč o zaměstnání je mimo jiné z evidence vyřazen, jestliže bez vážných důvodů odmítne nastoupit do vhodného zaměstnání nebo úmyslně maří součinnost s úřadem práce při zprostředkování zaměstnání. Samozřejmě evidence na úřadů práce je ukončena nástupem do zaměstnání nebo k přípravě na povolání. Ukončit evidenci lze i na základě vlastní žádosti uchazeče. Zákon tedy nevyklučuje, aby byli uchazeči o zaměstnání např. dočasně práceneschopní lidé, osoby na další rodičovské dovolené, nebo ti, jimž byl přiznán starobní důchod.

MPSV ve snaze maximálně přiblížit metodiku registrované nezaměstnanosti metodice ILO zavedlo ukazatel tzv. **dosažitelní uchazeči**. Jedná se o uchazeče o zaměstnání, kteří mohou bezprostředně nastoupit do zaměstnání při nabídce vhodného pracovního místa, tj. evidovaní nezaměstnaní, kteří nemají žádnou objektivní překážku pro přijetí zaměstnání. Za dosažitelné se nepovažují uchazeči o zaměstnání ve vazbě, ve výkonu trestu, uchazeči v pracovní neschopnosti, uchazeči, kteří jsou zařazeni na rekvalifikační kurzy nebo uchazeči, kteří vykonávají krátkodobé zaměstnání, a dále uchazeči, kteří pobírají peněžitou pomoc v mateřství nebo kterým je poskytována podpora v nezaměstnanosti po dobu mateřské dovolené.

- ČSÚ VŠPS - nezaměstnaní jsou podle metodiky ILO a metodiky EUROSTATu všechny osoby 15-ti leté a starší, které ve sledovaném období (referenčním týdnu) souběžně splňovaly tři nutné podmínky:
 - nebyly zaměstnané,
 - hledaly aktivně práci,
 - byly připraveny k nástupu do práce, t.j., během referenčního období byly k dispozici okamžitě nebo nejpozději do 14 dnů pro výkon placeného zaměstnání nebo zaměstnání ve vlastním podniku.

Pokud osoby nesplňují alespoň jednu ze tří uvedených podmínek, jsou klasifikovány jako zaměstnané nebo ekonomicky neaktivní. Jedinou výjimkou je skupina osob, které práci nehledají, protože ji již našly a jsou schopny nástupu do 14 dnů. Tyto osoby jsou podle definice EUROSTATu zařazeny rovněž mezi nezaměstnané.

Jestliže do konce roku 1997 převyšoval počet nezaměstnaných vymezených podle mezinárodní definice počet registrovaných uchazečů na ÚP a od roku 2000 do 3. čtvrtletí roku 2001 byl rozdíl mezi oběma ukazateli minimální, tak od 4. čtvrtletí 2001 a zejména v průběhu roku 2002 počet registrovaných uchazečů o zaměstnání na úřadech práce výrazně převyšoval počet nezaměstnaných zjišťovaných ve výběrovém šetření statistiky podle ILO (133,4 tisíc). Ve 4 čtvrtletí 2005 činil počet

registrovaných uchazečů o zaměstnání 496,54 tisíc osob. Srovnatelný ukazatel zjištěný VŠPS se liší o 91,8 tisíc.

Rozdíly jsou jednak v jiném způsobu zjišťování po obou liniích, odlišném metodickém vymezení registrovaných uchazečů o zaměstnání a nezaměstnaných podle mezinárodní definice ILO a v tzv. nevýběrové chybě, která je průvodním znakem prakticky všech statistických zjišťování u domácností. Je nutné zdůraznit diferenci mezi pojmem registrovaný uchazeč o zaměstnání a nezaměstnaným podle mezinárodní definice ILO. Zatímco registrovaný uchazeč o zaměstnání je vždy definován národní legislativou, nezaměstnaný podle definice ILO je vymezen jasnými kritérii, která umožňují mezinárodní srovnatelnost výše zjištěných výsledků šetření. Vazba mezi oběma ukazateli není bezprostřední. Na jedné straně se vyskytují případy nezaměstnaných, kteří nejsou evidováni na úřadech práce a na druhé straně značná část registrovaných uchazečů o zaměstnání nespĺňuje podmínky dané mezinárodní definicí.

Zásadní diference mezi oběma zdroji je v absolutní hodnotě počtu registrovaných uchazečů o zaměstnání a počtu nezaměstnaných. Projevuje se několik faktorů:

1. Od roku 2002 byl plně **harmonizován dotazník VŠPS se standardem Eurostatu včetně pořadí otázek** kladených respondentovi. Prioritou je dotaz na **ekonomickou aktivitu respondentů v referenčním týdnu**. Jestliže respondent uvedl, že v tomto týdnu **pracoval alespoň 1 hodinu, je striktně podle metodiky ILO klasifikován jako osoba v zaměstnání**. Proti předcházející praxi, kdy byly osoby přednostně dotazovány na obvyklé ekonomické postavení v delším časovém období, současná úprava opravňuje k předpokladu, že kladná odpověď na zaměstnání v referenčním týdnu výrazně ovlivňuje následné odpovědi na otázky o obvyklém ekonomickém postavení a především o jejich registraci na úřadech práce. ČSÚ nemá možnost vzhledem k nutnosti dodržení anonymity a dobrovolnosti účasti ve výběrovém šetření porovnávat zjištěné údaje s jinými zdroji, např. s evidencí ÚP. Z vývoje diference mezi počty registrovaných uchazečů o zaměstnání na úřadech práce a počtu těchto uchazečů zjištěného ve výběrovém šetření lze usuzovat, že vliv obsahové změny dotazníku se projevil ve snížení počtu nezaměstnaných ve VŠPS v rozmezí 30-50 tis. osob.
2. Relativně vyšší **míra neodpovědí** je způsobena vysokým podílem prázdných bytů ve výběrovém souboru a hlavně kategorickým odmítnutím spolupráce. Na základě struktury odmítnutých odpovědí při opakovaných návštěvách je třeba předpokládat, že sociální skladba domácností, které nechtěly spolupracovat, se částečně liší od sociální struktury vyšetřených domácností a je v nich nadprůměrně zastoupena skupina nezaměstnaných, kteří odmítají komunikovat v rámci výběrového šetření. Díky zintenzivnění kontaktů terénních pracovníků statistiky s domácnostmi respondentů non-response v posledních čtvrtletích šetření klesá.

Rozdíly údajů o nezaměstnanosti mezi oběma zdroji jsou obvyklé. Z porovnání s členskými a ostatními kandidátskými zeměmi EU vyplývá, že diference mezi obecnou mírou nezaměstnanosti z VŠPS a registrovanou mírou nezaměstnanosti v ČR je nižší než ve většině těchto zemí. Rozdíl mezi obecnou mírou nezaměstnanosti a mírou registrované nezaměstnanosti je v řadě zemí značný a lze z toho usuzovat, že oboustranné statistické odchýlení je důsledkem především

odlišností v legislativě a míře aktivní politiky zaměstnanosti a dalších oblastí sociální politiky jednotlivých zemí.

V rámci úplné harmonizace národního dotazníku VŠPS se standardem EU jsou od roku 2002 zjišťovány údaje i za osoby, které nejsou registrovány na úřadech práce, aktivně práci nehledají, nesplňují tedy podmínky ILO pro nezaměstnané, ale přitom by chtěly pracovat. Tyto osoby představují prakticky rezervu pracovních sil. Ve 4. čtvrtletí letošního roku činil jejich počet 262,6 tisíc.

Základem pro rozhodování v oblasti nezaměstnanosti je zásadně úplná evidence úřadů práce. Výběrové šetření pracovních sil, které je pro členské země EU závazné, tyto administrativní údaje doplňuje a poskytuje mezinárodně srovnatelné ukazatele v požadovaném rozsahu a frekvenci.

MPSV ve snaze maximálně přiblížit metodiku registrované nezaměstnanosti metodice ILO **změnilo** počínaje měsícem červencem 2004 **metodiku výpočtu míry nezaměstnanosti**.

Definice výpočtu registrované míry nezaměstnanosti:

$$\frac{\text{dosažitelní uchazeči o zaměstnání evidovaní na ÚP}}{\text{pracovní síla}} * 100$$

Čítatel: přesná evidence registrovaných - dosažitelných, neumístěných uchazečů o zaměstnání občanů ČR a občanů EU(EHP), vedená úřady práce podle bydliště uchazeče ke konci sledovaného měsíce.

Jmenovatel: pracovní síla, tj. počet zaměstnaných v národním hospodářství s jediným nebo hlavním zaměstnáním podle výsledků výběrových šetření pracovních sil - VŠPS (klouzavý průměr posledních čtyř čtvrtletí) + počet pracujících cizinců ze třetích zemí s platným povolením k zaměstnávání, zaměstnaných občanů EU registrovaných ÚP (klouzavý průměr posledních 12-ti měsíců) a cizinců s platným živnostenským oprávněním (klouzavý průměr za poslední 4 čtvrtletí) + přesná evidence registrovaných - dosažitelných, neumístěných uchazečů o zaměstnání, občanů ČR a občanů EU(EHP), vedená úřady práce podle bydliště uchazeče (klouzavý průměr posledních 12-ti měsíců).

Seznam použitých zkratk:

APZ	aktivní politika zaměstnanosti
ČSÚ	Český statistický úřad
D	Dělníci
EA	ekonomická aktivita
ECB	Evropská centrální banka
EHP	Evropský hospodářský prostor
ESF	Evropský sociální fond
EU	Evropská unie
EUROSTAT	Statistický úřad Evropského společenství
HDP	hrubý domácí produkt
HP	hmotná podpora
HZ	hmotné zabezpečení
CHPD	chráněné pracovní dílna
CHPM	chráněné pracovní místo
ILO	Mezinárodní organizace práce
IPS	informačně poradenské středisko
JPD 3	Jednotný programový dokument pro cíl 3 regionu NUTS2 hlavní město Prahu
KZAM	Klasifikace zaměstnání
LFS	Labour Force Survey (VŠPS - Výběrové šetření pracovních sil)
MEA	míra ekonomické aktivity
MN	míra nezaměstnanosti
MPO	Ministerstvo průmyslu a obchodu
MPSV	Ministerstvo práce a sociálních věcí
MZ	míra zaměstnanosti
NAPZ	Národní akční plán zaměstnanosti
NH	národní hospodářství
NUTS2	Nomenklatura územních statistických jednotek - pro potřeby regionální politiky EU
NUTS3	Nomenklatura územních statistických jednotek, úroveň kraj
OECD	Organizace pro ekonomickou spolupráci a rozvoj
OKEČ	Odvětвовá klasifikace ekonomických činností
OP RLZ	Operační program Rozvoj lidských zdrojů
OSVČ	osoba samostatně výdělečně činná
OU	odborné učiliště
OZP	osoba se zdravotním postižením
p.b.	procentní bod
PM	pracovní místo
PPZ	pasivní politika zaměstnanosti
PÚP	úřad práce pověřený krajskou koordinací politiky zaměstnanosti
PvN	podpora v nezaměstnanosti
SOU	střední odborné učiliště
SSZ	Správa služeb zaměstnanosti
SÚPM	společensky účelná pracovní místa
THP	technicko hospodářští pracovníci
TZP	těžké zdravotní postižení
U	učiliště
ÚP	úřad(y) práce
ÚSO	úplné střední odborné (vzdělání)
VPM	volné pracovní místo
VPP	veřejně prospěšné práce
VŠPS	Výběrové šetření pracovních sil (LFS - Labour Force Survey)

